

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİV BELGELERİNE
GÖRE MAKEDONYA'DA BULGAR ÇETE
FAALİYETLERİ (1870-1912)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. İhsan Burak BİRECİKLİ

HAZIRLAYAN
Recep AYHAN

ELAZIĞ – 2016

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ & FIRAT ÜNİVERSİTESİ
(ORTAK PROGRAM)
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİV BELGELERİNE GÖRE
MAKEDONYA'DA BULGAR ÇETE FAALİYETLERİ
(1870-1912)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. İhsan Burak BİRECİKLİ

HAZIRLAYAN
Recep AYHAN

Jürimiz,tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Zahir KIZMAZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri (1870-1912)****Recep AYHAN****Batman Üniversitesi & Fırat Üniversitesi****(Ortak Program)****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Tarih Anabilim Dalı****Elazığ-2016; Sayfa: IX+128**

Osmanlı Devleti'nin egemenliğinde bulunan Balkan coğrafyası 19. yüzyıl'dan itibaren çeşitli sıkıntılar yaşamaya başlamıştır. Bu sıkıntıların belki de en önemlisi Fransız İhtilali'nin neden olduğu milliyetçilik akımıdır. Birçok etnik grubu içinde barındıran Osmanlı Devleti de bundan nasibini alacaktır. Bu etnik gruplar arasında öne çıkanlardan bir tanesi de Bulgarlardı.

Bulgarlar, milli uyanış yolundaki ilk mücadelesini Rum Patrikhanesine karşı yapmıştır. 19. Yüzyıldan itibaren Rum Patrikhanesi ile giriştikleri mücadeleden galip ayrılarak dini özgürlüklerini elde eden Bulgarların bundan sonraki hedefi, Osmanlı'ya karşı mücadele ederek siyasi bağımsızlık etmek olmuştur. Bulgarlar bağımsızlık elde etmek amacıyla gözünü Makedonya bölgesine dikmiştir.

Makedonya bölgesi sahip olduğu stratejik önemi nedeniyle Balkanlar'da ön plana çıkmaktaydı. Makedonya'yı Osmanlı'dan koparmak için Bulgarlar tarafından birçok silahlı çete oluşturulmuştur. Bulgar çeteleri Makedonya bölgesini karıştırıp Osmanlı'nın güçsüzlüğünü ispat etmeyi amaçlamışlardır. Osmanlı Devleti de bu çetelerin saldırılarını ve faaliyetlerini engellemek amacıyla çeşitli önlemler almaya çalışmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bulgar Çeteleri, Makedonya, Osmanlı Devleti, Komite

ABSTRACT

Master's Thesis

**The Movements of the Bulgarian Gangs in Macedonia as Reported in the Prime
Minister's Ottoman Archives (1870-1912)**

Recep AYHAN

Batman University &Firat University

(Common Program)

Graduate School of Social Sciences

Department of History

Elazığ-2016; Pages: IX+128

Various problems emerged in the Balkan territory under the rule of the Ottoman Empire beginning from the 19th century. Of these, the most significant one was probably the nationalism movement caused by the French Revolution. Inarguably, the Ottoman Empire, which then included several ethnic groups, was influenced by this movement as well. One of these most prominent ethnic groups was Bulgarians.

Bulgarians initiated their first struggle on the way to national awakening against the Ecumenical Patriarchate. After obtaining their religious freedom by gaining victory in their first struggle against the Ecumenical Patriarchate in the 19th century, their subsequent aimed was to struggle against the Ottoman Empire and gain their political independence. To attain this aim, Bulgarians aspired towards the Macedonian territory.

Due to its strategic significance, the Macedonian territory became a prominent land in the Balkans. Numerous armed gangs were organized by Bulgarians so as to cut Macedonia off from the Ottoman rule. The Bulgarian gangs aimed at proving the weakness of the Ottoman Empire by disorganizing the Macedonian territory. Therefore, the Ottoman Empire tried to take various measures in order to suppress the attacks and movements of these gangs.

Key Words: Bulgarian Gangs, Macedonia, the Ottoman Empire, Committee.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLO LİSTESİ.....	VI
ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR	VIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MAKEDONYA'DAKİ BULGAR ÇETELERİ.....	7
1.1. Makedonya'da Kurulan Bulgar Çeteleri	7
1.1.1. Makedonya İç Devrim Örgütü (VMRO).....	10
1.1.2. Yüksek Makedonya Komitesi (YMK)	13
1.2. Birinci Makedonya Kongresinin Kararları.....	14
1.3. Bulgar Eşkıya Reislerinin Faaliyetleri	19
1.4. Bulgar Çetelerinin Silahları ve Silahları Temin Etme Yöntemleri	23
1.5. Bulgar Çetelerinin Para Temin Etme Yöntemleri	27

İKİNCİ BÖLÜM

2. BULGAR ÇETELERİNİN TEŞKİLATLANMASI VE ÇETELERE KARŞI ALINAN TEDBİRLER	30
2.1. Bulgar Çetelerinin Teşkilatlanması.....	30
2.1.1. Tensikat (Düzenlemeler) Nizamnamesi	30
2.1.2. Çeteler Nizamnamesi.....	38
2.1.3. Özel Talimatname	44
2.2. Bulgar Çetelerinin Propagandaları.....	47
2.3. Bulgaristan'ın Çetelerle ilişkisi ve Çetelere Karşı Tavrı	50
2.4. Osmanlı Devleti'nin Bulgar Çetelerine Karşı Aldığı Tedbirler.....	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGAR ÇETELERİNİN MAKEDONYA'DA YAPTIĞI FAALİYETLER VE ÇETECİLERE VERİLEN CEZALAR	58
3.1. Bulgar Çetelerinin Hazırlıkları.....	58
3.2. Makedonya'daki Bulgar Çetelerinin Yaptıkları Eylemler	61
3.3. İlınden İsyanı.....	63
3.3.1. İlınden İsyanı Sırasınında Ohri, Struga ve Manastır'a Bağlı Kaza ve Sancakların Durumu	65
3.4. Makedonya'da Zulüm ve İşkence Yapan Bulgar Çetecilere ve Bunlara Yardım Eden Kişilere Verilen Cezalar	74
3.5. Ele Geçirilen Bulgar Çetecilerinin Alınan İfadeleri.....	83
SONUÇ	90
EKLER	93
KAYNAKÇA.....	122
ÖZGEÇMİŞ	128

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Mahir Aydın tarafından tespit edilebilen belli başlı Bulgar komiteleri	10
Tablo 2. Eşkîya'ya yardım ve yataklık ettikleri anlaşılan kişilere verilen cezalar.....	74
Tablo 3. Kruşova'lı Tasa İliya'nın eşkıyaya yataklık etmesi nedeniyle aldığı ceza	75
Tablo 4. Eşkîya'ya yardım ve yataklık ettikleri anlaşılan kişilere verilen cezalar.....	75
Tablo 5. Eşkîya ile temas kurdukları ve eşkıyaya yardım ettikleri anlaşılan kişilere verilen cezalar	75
Tablo 6. Cinayet işledikleri anlaşılan Bulgar eşkıyalarının aldıkları cezalar.....	76
Tablo 7. Eşkîya'ya katılıp cinayet işleyen M. Alekso'ya verilen ceza	76
Tablo 8. Eşkîya'ya yardım ve yataklık ettiği anlaşılan G. Veliyan'ın aldığı ceza.....	76
Tablo 9. Eşkîya'ya ait bombaları sakladıkları anlaşılan kişilere verilen cezalar	77
Tablo 10. Eşkîyalıkta bulunan ve Osmanlı askerlerinin şehit olmasına sebebiyet veren Muze'ye verilen ceza	78
Tablo 11. Komite reisleriyle temas kuran ve komite emellerine hizmet eden İşva Tuzar'a verilen ceza.	78
Tablo 12. Eşkîya çetesine yardım ettikleri ve çetecilerle birlikte silah sakladıkları anlaşılan kişilere verilen cezalar	79
Tablo 13. Eşkîya'ya yardım ve yataklık ettikleri anlaşılan kişilere verilen cezalar.....	80
Tablo 14. Eşkîya'ya yardım ve yataklık ettikleri anlaşılan kişilere verilen cezalar.....	80
Tablo 15. Eşkîyalık yaparak halktan zorla para almaya çalışan kişilere verilen cezalar	81
Tablo 16. Vasil Gorgi ve Sarafim Yuvan'ın eşkıya reisliği yapmak ve cinayet işlemek suçlarından aldıkları cezalar.....	82
Tablo 17. Cinayet işledikleri iddia edilen kişilerin aldıkları cezalar	82
Tablo 18. Yabancı uyruklu eşkıya reisi Spase'ye eşkıyalık yaptığı gerekçesiyle verilen ceza.....	82
Tablo 19. Eşkîyalık yaparak cinayet işleyen kişilere verilen cezalar.....	83

ÖNSÖZ

Makedonya bölgesi sahip olduğu bereketli toprakları ve stratejik önemi nedeniyle daima ilgi çeken bir yer olmuştur. Böyle olmakla birlikte bu bölgede Türk, Bulgar, Sırp, Ulah, Rum, Arnavutlar gibi birçok etnik grubun bulunması bu bölgenin bir çatışma ortamı olmasına neden olmuştur. 1789 Fransız İhtilalinin etkisiyle bu etnik gruplar bağımsız olmak için mücadele etmişlerdir. Bu gruplar arasında bulunan Bulgar, Sırp ve Yunanlılar Makedonya üzerinde tarihsel bağlarının olduğunu öne sürerek ve Avrupalı Devletleri'nin desteğini alarak Makedonya bölgesinde çeşitli haklar elde etme yarışına girmişlerdir. Makedonya'da etkili olabilmek amacıyla çeteler oluşturmuşlardır. Özellikle Bulgarlar kurdukları çetelerle Makedonya bölgesinde faaliyet göstermişlerdir. Bulgar çeteleri bazen silahlı eylemler yaparak bazen de propagandalar icra ederek Makedonya bölgesini karıştırmaya çalışmışlardır. Avrupa Devletleri ve Bulgaristan Hükümeti tarafından desteklenen Bulgar çetelerinin en önemli hedefi; Makedonya'da katliamlar yaparak, isyanlar çıkararak Osmanlı Devleti'nin bölgede güçsüz olduğunu Avrupalı Devletlere göstermek ve bu devletlerin desteğiyle Makedonya'yı Bulgaristan'a bağlamaktır.

Bu çalışmada Bulgar çetelerinin yapılanmaları, yaptıkları faaliyetler Osmanlı Arşiv Belgelerine dayandırılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Mahir Aydın, Selahattin Özçelik, Mehmet Hacısalihoğlu, Fikret Adanır, Gül Tokay başta olmak üzere bu konu üzerinde çalışmış önemli şahsiyetlerin eserlerinden de yararlanılmıştır.

Tez konumu seçmeme yardımcı olan ve bu çalışmamda bana yol gösterip destek olan danışman hocam Yrd. Doç. Dr. İhsan Burak Birecikli'ye teşekkürü bir borç bilirim.

KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı geçen eser
A.g.m.	: Adı geçen makale
A.g.t.	: Adı geçen tez
A.MKT.MHM.	: Sadaret Mektubi Mühimme Kalemî Evrakı
A.MTZ.04.	: Sadaret Eyalet-i Mümtaze Bulgaristan Evrakı
ASAM.	: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi
BEO.	: Babıâli Evrak Odası Evrakı
Bkz.	: Bakınız
BOA.	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DH.MKT.	: Dâhiliye Nezâreti Mektubî Kalemî
DH.SYS.	: Dâhiliye Nezâreti Siyasî Kısım Evrakı
DH.ŞFR.	: Dahiliye Nezareti Şifre Kalemî
Drl.	: Derleyen
Ed.	: Editör
İ.MTZ.	: İrade Eyalet-i Mümtaze Bulgaristan
S.	: Sayı
SDÜ.	: Süleyman Demirel Üniversitesi
ss.	: Sayfa Aralığı
TFR.IA.	: Rumeli Müfettişliği Sadaret ve Başkitabet Evrakı
TFR.I.M.	: Rumeli Müfettişliği Mütferrik Evrak
TFR.I.MN.	: Rumeli Müfettişliği Manastır Evrakı
TFR.I.U.M.	: Rumeli Müfettişliği Umum Evrak
TTK.	: Türk Tarih Kurumu
Vb.	: Ve benzeri
Vd.	: Ve diğerleri
Y.PRK.MK.	: Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Müfettişlik ve Komiserlikler Tahrirâtı
Y.PRK.TKM.	: Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Tahrirat-ı Ecnebiye ve Mabeyn Mütercimliği

Y.PRK.UM. : Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Umum Vilayetler Tahriratı
ZB. : Zabtiye Nezareti

GİRİŞ

Makedonya, sahip olduğu stratejik önemi nedeniyle değişik zamanlarda değişik halkların yaşadığı bir yer olmuştur. Balkanlar'ın karakteristik özelliğinin bir yansıması olan Makedonya sahip olduğu dini, kültürel ve etnik çeşitlilikten dolayı daima dikkat çeken bir bölge olmuştur.¹

Makedonya'nın coğrafi konumunu açıklarken ülke ve bölge terimlerini birbirinden ayırmak gerekir. Bugünkü Makedonya devletinin sahip olduğu arazi, coğrafi ve tarihi Makedonya'nın sadece % 38'lik kısmına denk gelmektedir. Toplamda 67.741 km²'lik alana sahip olan Makedonya'nın doğu ve güney taraflarındaki toprakların çoğu şimdi Yunanistan ve Bulgaristan'ın sınırları içerisindedir. Makedon devletinin sahip olduğu alan ise 25.713 km²'dir. Makedonya, Ege Denizi'ne kıyısı olmakla beraber, Balkanların ortasında kalan bir yerdir. Güneyinde Ege sahili ve Bistrica nehri, Kuzeyinde Rila, Üsküp Karadağı, Osogovski ve Şar dağları Makedonya'yı Kosova ve Sırbistan'dan ayırır. Batı'da Jablanica, Korab, Pind ve Gramos dağları Makedonya'yı Epir ve Arnavutluk'tan ayırır. Doğu sınırını ise Mesta nehri ve Rodoplar'ın batı uçları belirler. Ülkenin içinden geçip kuzeyden güneye doğru akan ve Vardar nehri tarafından oluşturulan vadi, eski dönemlerden itibaren kullanılan ve halen işlevini yitirmeyen doğal bir yoldur. Ege'yi Orta Avrupa'ya bağlayan bu yol, tarihin değişik dönemlerinde hem askeri hem de ticari olarak kullanılmasından dolayı Makedonya'nın stratejik açıdan daha da güçlü bir konuma gelmesini sağlamıştır. Ayrıca Draç, Manastır ve Selanik güzergahından geçen yol da Adriyatik'i İstanbul ve Ege'ye bağlamaktadır. İşte Makedonya bu iki ana doğal yolun kesiştiği stratejik yerde bulunmaktadır. Makedonya değişik güç ve kültürlerin kesiştiği bir noktada bulunur. Batıda Arnavutluk, doğu'da Bulgarlar, kuzeyde Sırlar ve güneyde de Helen dünyasıyla komşu olması çeşitli dönemlerde bu bölgede anlaşmazlıkların çıkmasına neden olmuştur.²

Makedonya, Osmanlı Devleti'nde coğrafi bir terim olarak kullanılmamıştır. İlk olarak Berlin kongresinin ardından Balkanlılar tarafından kullanılmaya

¹ Cansel Kaya, "Makedonya Sorunu'nun Tarihsel Gelişimi", (Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2011, s. 4.

² Osman Karatay, "Orta Çağ'da Makedonya: Bir Siyasi Coğrafya'nın Süreklilik Öyküsü", *Dünden Bugüne Makedonya Sorunu*, Murat Hatipoğlu, ASAM. Yayınları, Ankara, 2002, s. 4-5.

başlanılmıştır.³ Osmanlı Devleti tarafından bu topraklara Rumeli adı verilmiş ve bu topraklar Manastır, Kosova ve Selanik vilayetlerinden oluşuyordu.⁴

Makedonya için kesin bir etnografik ayırım yapmak oldukça güçtür. Bulgarlar, Yunanlılar ve Sırlar medeniyet tarihlerine sahip çıkıp bu bölgede hak elde etme iddiasında bulunmuşlardır.⁵ Makedonya’da Türkler, Rumlar, Sırlar, Bulgarlar, Ulahlar, Yahudiler, Arnavutlar ve Çingenerler olmak üzere çeşitli halklar yaşıyordu.⁶ Bu etnik unsurlar içerisinde öne çıkan Rumlar, Sırlar ve Bulgarlar’ın Makedonya bölgesiyle neden bu kadar ilgilendiklerini kısaca anlatmak yerinde olacaktır. Sırlar, Makedonya ile tarihi bağlarının olduğunu iddia ediyorlardı. Bu iddialarını Makedonya’nın eskiden kısa bir süreliğine Duşan tarafından kurulan Sırp İmparatorluğuna katılmasıyla açıklamaktadırlar. Sırlar, çoğunlukla bölgenin kuzeybatısında bulunmaktaydılar. Avusturya’nın engellemeleri yüzünden Adriyatik’te bir limana sahip olamayan Sırlar, Ege denizine yönelmeye karar vermişlerdi. Bundan dolayı Makedonya’nın büyük bir bölümüne veya tamamına sahip olmak istiyorlardı. Rumlar’ın da Makedonya ile tarihi bağları bulunuyordu. Makedonya, uzun bir süre Büyük İskender’in vatanı haline gelmiş, Bizans’ın kontrolünde bulunmuştur. Ayrıca Rum kilisesi misyonerlerince bu bölge ortodokslastırılmıştır. Milliyetçilik fikrinin etkisiyle bir Yunan devletinin kurulması Rumlar’ın Bizans İmparatorluğunu yeniden canlandırma hayaline kapılmasına neden olmuş. Bunun sonucunda da Rumlar Makedonya’nın da kendilerine ait olduğunu iddia etmeye başlamışlardır. Oysa Rumlar nüfus bakımından Türkler’den, Sırlar’dan ve Bulgar’lardan sonra geliyorlardı. Sadece bazı şehirlerde Rumlar çoğunluğu teşkil ediyordu. Bulgarlar da Orta Çağ’da bir süreliğine kurdukları Bulgar İmparatorluğu ile Makedonya’yı yönetmişlerdi. 1878 Berlin Antlaşmasından sonra Bulgaristan Prensiğinin kurulması Bulgarların Makedonya ile daha çok ilgilenmesine yol açmıştır. Ayrıca Bulgar aydınları da Makedonya bölgesinde aktif bir Bulgarlaştırma siyaseti yürütmüşlerdir. Bazı yerlerde çoğunluğu oluşturdukları için bu siyasetlerinde başarılı oldular. Hedefleri tüm Makedonya’yı ele geçirip Ege Denizine inmekti.⁷

³ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi, Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, C. 8, 6. Baskı, TTK. Yayınları, Ankara, 2007, s. 146.

⁴ Armaoğlu, Fahir, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, Alkım Yayınları, İstanbul, 2006, s. 819.

⁵ Tahsin Uzer, *Makedonya Eşkiyalık Tarihi ve Son Osmanlı Yönetimi*, 3. Baskı, TTK. Yayınları, Ankara, 1999, s. 82.

⁶ Barbara Jelavich, *Balkan Tarihi: 20. Yüzyıl 2*, (Çev. Zehra Savan, Hatice Uğur), 2. Baskı, Küre Yayınları, İstanbul, 2009, s. 94.

⁷ Enver Ziya Karal, *a.g.e.*, s. 147.

Makedonya'daki bu etnik unsurlar genel olarak Müslüman, Yahudi ve Hristiyan'dırlar. Hristiyanlar'ın çoğu Ortodoks mezhebine bağlıydılar. Abdülaziz dönemine kadar Fener Rum kilisesine bağlıydılar. Bulgarlar 1870 yılında Rum kilisesinden ayrılarak milli bir kilise kurmayı başardılar. Bu kilisenin kuruluşu ile birlikte Makedonya bölgesinde huzursuzluklar yaşanmaya başladı. Bulgar ve Rum kiliseleri Makedonya'da yaşayan Hristiyanlar'ı etkileri altına almak amacıyla mücadele etmeye başladılar. İki taraf arasındaki dini mücadele Makedonya bölgesinin daha da karışmasına yol açmıştır.⁸

1876 yılında gerçekleştirilen İstanbul konferansı Makedonya meselesinin başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir. Konferans, Ruslar'ın kurmayı planladıkları Büyük Bulgaristan'ın sınırları içerisinde Makedonya'yı göstermesi ve bunun Osmanlı tarafından reddedilmesi yüzünden dağılmıştır. Ardından 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı çıkmıştır. Savaşın Osmanlı aleyhine sonuçlanmasının ardından yapılan Ayastefanos Antlaşması ile Büyük Bulgaristan kurulmuştur.⁹ 1878 Ayastefanos Antlaşması ile Makedonya, sınırları genişlemiş olan bu yeni devletin içinde yer almıştır.¹⁰ Makedonya'nın Bulgaristan'a verilmesi Avusturya ve İngiltere'nin tepkisiyle karşılaşınca Berlin Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma ile Büyük Bulgaristan; Makedonya, Rumeli Vilayeti ve Bulgaristan Prensiği olarak üç parçaya ayrılmıştır.¹¹ Doğu Rumeli Vilayeti askeri ve siyasi olarak doğrudan Osmanlı'ya bağlanmış ve özerk bir bölge olarak sayılmıştır.¹² Berlin Antlaşması'nın 23. maddesi gereği Rumeli'de yani Makedonya bölgesinde ıslahat yapılması kararlaştırılmıştı. Böylelikle, Büyük Devletler Makedonya'ya müdahale etme şansı yakalamışlardı.¹³

Ayastefanos antlaşması ile elde ettiği avantajı Berlin Antlaşmasıyla kaybeden Bulgaristan, kendisine ait olarak gördüğü toprakları geri almak için Makedonya toprakları üzerinde yayılcı bir siyaset takip etmeye başlamıştır. Makedonya'yı Bulgarlaştırmak amacıyla öncelikle çeşitli yapılanmalar oluşturmuşlardır. Öncelikle

⁸ Enver Ziya Karal, *a.g.e.*, s. 147.

⁹ Güler Yarcı, "Osmanlı Diplomasisinde Makedonya Meselesi (1876-1913)", *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, (Ocak 2013), C. 4, S. 1, s. 79.

¹⁰ Kemal Beydilli, "II. Abdülhamid Devrinde Makedonya Meselesine Dair", Ed. Halil İnalçık, Nejat Göyünç, Heath W. Lowry, *Osmanlı Araştırmaları IX*, İstanbul, 1989, s. 79.

¹¹ Mahir Aydın, "Makedonya Meselesi ve Amerikalı Rahibenin Kaçırılması", *Osmanlı Araştırmaları XVIII*, İstanbul, 1998, s. 239-240.

¹² İbrahim Kamil, "Osmanlı-Rus Savaşı'ndan Abdülhamid Suikastı'na Ermeni-Bulgar İşbirliği ve Terörü (1877-1905)", *Yeni Türkiye Dergisi*, (Eylül-Aralık 2014), S. 60, s. 8.

¹³ Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2001)*, 6. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2006, s. 384.

hayır cemiyetleri ve ¹⁴ eğitim politikası yoluyla amaçlarına ulaşmaya çalıştılar. Okullarda öğretmenler aracılığıyla Makedonya'yı Bulgaristan'a katmak fikrini yaymaya başladılar. ¹⁵ Makedonya'da bir ihtilal çıkarmak maksadıyla Bulgaristan'da birçok komite oluşturulmuştur. ¹⁶ Bulgaristan'ın Doğu Rumeli'yi almasıyla Makedonya sorunu başlamıştır. Sofya'da kurulan ilk komiteler ¹⁷ Makedonya bölgesinde karışıklıklar çıkarıp, Osmanlı Devleti'nin bölgede kontrolü sağlamasını engellemek, aciz durumda kaldığını ispat etmek ve böylece Avrupalı Devletlerin müdahalesini sağlayıp bu bölgeyi Bulgaristan'a vermeği amaçlamışlardır. ¹⁸

Çalışmanın Kısaca Tanıtılması

Çalışmamız, Giriş, Üç Ana Bölüm ve Sonuç Bölümünden oluşmaktadır. Çalışmanın sonunda bir de Ekler kısmı oluşturulmuştur. Bölümler oluşturulurken konunun bizim hedeflediğimiz şekliyle bütün yönüyle ve bir bütünlük içerisinde anlatılması hedeflenmiştir. Tez parçadan bütüne tarihsel yöntem izlenerek hazırlanmıştır.

Giriş bölümünde Makedonya'nın coğrafi konumu ve sahip olduğu stratejik önem açıklanmıştır. Makedonya'nın sahip olduğu çeşitli etnik gruplarından ve bu gruplar arasında öne çıkan Bulgarlar'dan bahsedilmiştir. Bulgarlar'ın Makedonya üzerindeki emelleri ve bu emellerine ulaşmak amacıyla yaptıkları faaliyetlerden bahsedilmiştir.

Birinci Bölümde; Makedonya'daki Bulgar çeteleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bulgarlar'ın milli bilincinin oluşmasında etkili olan faktörler ve bu yolda yapılan çalışmalar anlatılmıştır. Makedonya için faaliyet gösteren Makedonya İç Devrim Örgütü (VMRO) ve Yüksek Makedonya Komitesi (YMK) hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Bulgar eşkıya reislerinin faaliyetleri, çetelerin kullandıkları silahlar ve çetelerin para sağlama yöntemlerinden bahsedilmiştir.

İkinci Bölümde; Bulgar çetelerinin teşkilatlanması ve Osmanlı Devleti'nin çetelere karşı aldığı tedbirlerden bahsedilmiştir. Ayrıca Bulgaristan'ın çetecilere yaptığı yardımlar ve çetelerin propaganda faaliyetleri hakkında bilgiler verilmiştir.

¹⁴ Mehmet Okur, "The Times Gazetesine Göre Makedonya Sorunu (1918-1945)", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, (Kış 2012), S. 32, s. 30.

¹⁵ Enver Ziya Karal, *a.g.e.*, s. 151.

¹⁶ Nimet Ayşe Bakırcılar, "Makedonya Sorunu Hakkında Bir Risale: Makedonya Mes'elesi ve Balkan Harb-i Ahiri", *History Studies*, Volume 3/1, 2011, s. 28.

¹⁷ İhsan Burak Birecikli, "İştib Vukûâtı 1911: Bulgar Çetecilerin Çarşı Camii'ne Bombalı Saldırısı", *Balkan Savaşları'nın Yüzüncü Yılında Uluslararası Balkan Sempozyumu*, (5-7 Ekim 2012), SDÜ. vd., Isparta, 2013, s. 232.

¹⁸ Mahir Aydın, "Arşiv Belgeleriyle Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri", Ed. Halil İnalçık, Nejat Göyünç, Heath W.Lowry, *Osmanlı Araştırmaları IX*, İstanbul, 1989, s. 209.

Üçüncü Bölümde; Bulgar çetelerinin Makedonya'da yaptığı faaliyetler ve Bulgar çetecilerin aldıkları cezalar hakkında bilgiler verilmiştir. Bulgar çetelerinin Makedonya'da yapmayı düşündükleri eylemler öncesinde yaptıkları hazırlıklar ve çetecilerin Makedonya'da yaptıkları eylem ve cinayetlerden bahsedilmiştir. Ayrıca ele geçirilen Bulgar çetecilerin ifadeleri ve yapılan soruşturmalar sonucunda Bulgar çetecilerden ceza alanlar hakkında bilgiler verilmiştir.

Ekler kısmında ise o döneme ışık tutan, anlatımlarımızı güçlü bir şekilde kanıtlama ve tamamlama niteliğindeki Arşiv belgelerinin bir kısmı verilmiştir.

Tezin Amacı

Bulgar çeteleri Makedonya bölgesinde yaptıkları faaliyetlerle Osmanlı idaresinin bölgedeki etkinliğini kırmayı amaçlamışlardır. Bulgar çetelerinin hedefi Makedonya'nın öncelikle özerk bir yapıya kavuşmasını sağlamak daha sonra ise Makedonya'yı Bulgaristan'a bağlamaktır. Bu amaç için faaliyet gösteren çetelerin yapısı, yaptıkları hazırlıklar ve faaliyetleri Osmanlı Arşiv kaynakları ışığında açığa kavuşturmak amacıyla bu tezi yazma girişiminde bulunduk.

Tezin Yöntemi

Tez çalışmasında, tarihi olay ve olguların incelenmesinde geçmiş zaman içerisindeki gelişimin katılımını içeren tarihi yöntem kullanılmıştır. Tarihi yöntem geçmiş zaman içerisindeki meydana gelen olay ve olguların araştırılmasında ya da problemin geçmişle olan ilişkisi yönünde incelenmesinde kullanılan yöntemdir. Tarihi yöntem, gerçeği bulmak, başka bir deyişle, bilgi üretmek için geçmişin tenkidi bir gözle incelenmesi, analizi, sentezi ve rapor edilmesi sürecidir. Çalışmamızda verilerin elde edilmesinde, taranmasında, analiz ve değerlendirilmesinde yazılı literatür taraması yapılmakla birlikte daha çok, döneme ışık tutan ve zengin bir içeriğe sahip T.C Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgelerinin temini, tasnifi, transkripsiyonu, analizi ve rapor edilmesi yöntemi uygulanacaktır.

Başlıca Kaynaklar

Tezde daha çok Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgeleri kullanılmakla birlikte araştırma-tetkik eserler de kullanılacaktır.

Bizden önce yazılmış tezlerden farklı olarak, Osmanlı Arşiv Belgeleri doğrultusunda tezimizi hazırlamaya çalıştık. Makedonya'daki Bulgar çeteleri ile ilgili bilgi veren kitap, makale ve tezler bulunmaktadır. Bu yayınların Bulgar çeteleri ile ilgili

bilgiler içermesi bize yol gösterici olması bakımından önemlidir. Bizde bu yayınların bir kısmını burada tanıtmayı uygun görüyoruz.

Mahir Aydın, *Arşiv Belgeleriyle Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri*¹⁹ adlı bir makale yayınlamıştır. Bu makalede, Bulgar çeteleri ile bilgiler arşiv belgelerine dayandırılarak anlatılmıştır.

Tahsin Uzer, *Makedonya Eşkiyalık Tarihi ve Son Osmanlı Yönetimi*²⁰ adlı bir kitap yayınlamıştır. Bu kitapta, Makedonya'da görev aldığı süre içinde yaşadığı olayları ve Bulgar çeteleri ile ilgili bilgileri anlatmaktadır.

Selahattin Özçelik, *Balkanlarda Kimlik Arayışı Bulgar Terör Örgütünün Anatomisi*²¹ adlı bir kitap yayınlamıştır. Bu kitapta, Makedonya'da bulunan Bulgar çetelerin yapısı, köylerde oluşturulan komiteler ve casusların çetelerle verdiği mücadele anlatılmaktadır.

Hakan Tan, "*Makedonya'da Bulgar Komite Faaliyetleri ve Boris Sarafof*"²² adlı tez çalışmasında, Bulgar çetelerinin faaliyetleri ve Bulgar çete reisi Boris Sarafof hakkında bilgiler verilmiştir.

Fatma Gül Özküçük, "*I. Meşrutiyet Dönemi Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri*"²³ adlı tez çalışmasında Bulgar çeteleri ile ilgili bilgilerin yanı sıra I. Meşrutiyet döneminde Bulgar çetelerinin yaptığı faaliyetler incelenmiştir.

Dilek Yücel, "*Osmanlı Arşiv Belgeleri ile Selanik Vilayetinde Komitacılık (1890-1913)*"²⁴ adlı tez çalışmasında Selanik vilayetindeki komitacılık faaliyetlerini ve Bulgar çetelerinin yapılanmasını Arşiv belgeleri ışığında açıklamıştır.

¹⁹ Mahir Aydın, "Arşiv Belgeleriyle Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri", Ed. Halil İncılık, Nejat Göyünç, Heath W. Lowry, *Osmanlı Araştırmaları IX*, İstanbul, 1989, ss. 209-234.

²⁰ Tahsin Uzer, *Makedonya Eşkiyalık Tarihi ve Son Osmanlı Yönetimi*, 3. Baskı, TTK. Yayınları, Ankara, 1999.

²¹ Selahattin Özçelik, *Balkanlarda Kimlik Arayışı Bulgar Terör Örgütünün Anatomisi*, İlgi Yayınları, İstanbul, 2006.

²² Hakan Tan, "*Makedonya'da Bulgar Komite Faaliyetleri ve Boris Sarafof*", (Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, 2013.

²³ Fatma Gül Özküçük, "*I. Meşrutiyet Dönemi Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri*", (Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2011.

²⁴ Dilek Yücel, "*Osmanlı Arşiv Belgeleri ile Selanik Vilayetinde Komitacılık (1890-1913)*", (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir, 2014.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MAKEDONYA'DAKİ BULGAR ÇETELERİ

1.1. Makedonya'da Kurulan Bulgar Çeteleri

Bulgarların, milli uyanış yolundaki ilk mücadelesi Rum Patrikhanesine karşı yapılmıştır. Bu mücadele sonucunda kurulan Bulgar Eksarhlığı milli uyanış için önemli bir unsur olmuştur. Paisii adlı Bulgar keşişi, Rum ve Sırp'ların Bulgarlara yaptıkları küçümseyici tavırlardan duyduğu üzüntüsünden dolayı ve Bulgar milletinin yüceliğini kanıtlamak amacıyla kaleme aldığı "*Slav-Bulgar Halkının, Çarlarının ve Azizlerinin Tarihi*" isimli eseriyle Bulgarların milli bilincinin uyanmasında mühim bir rol oynamıştır. Kitabın girişinde Paisii, Bulgarlara şu şekilde seslenmektedir: "*Ben öyle şaşkın Bulgarlar tanırım ki, kendi soylarını bilmezler ve tanımazlar. Rumca okuyup yazarlar ve kendilerine Bulgar denmesinden utanırlar. Acaba niçin? Ey akılsız, sana Bulgar denmesinden niçin utanıyorsun? Niçin Bulgar gibi düşünüp Bulgar gibi yaşamıyorsun?*". Bulgar milli bilincinin ortaya çıkmasında Paisii'den başka Sofroni adlı bir rahip de etkili olmuştur. Yazdığı eserlerde ve verdiği vaazlarda, Rumlar'ı eleştirmiş ve Bulgarlar'a yaşatılan felaketlerden bahsetmiştir. Ayrıca milli uyanışın gerçekleşmesi için çaba harcamıştır. Bulgar milliyetçiliğinin uyanmasında Bulgar tüccarlarının da önemli bir rolü vardır. İstanbul ve Avrupa'nın önemli şehirlerinde bulunan Bulgar tüccarları Bulgar milli uyanışını geliştirmek amacıyla birçok okul açmışlardır. Bulgaristan'ın birçok yerinde açılan bu okullarda Bulgarca eğitim verilmiştir.²⁵ Bir Bulgar tüccarının oğlu olan V. E. Aprilov, Bulgar milli bilincini uyandırmak için Avrupai tarzda bir okul açmaya karar vermiş ve bunun için gerekli olan parayı Bükreş'teki tacirlerle beraber toplamıştır. Öncü olarak kabul edilen bu okulun ardından Bulgaristan'da başka okullar da açılmıştır. Bu okullarda özellikle Bulgar diline çok önem verilmiştir.²⁶

19. Yüzyıldan itibaren Rum Patrikhanesi ile giriştikleri mücadeleden galip ayrılarak dini özgürlüklerini elde eden Bulgarların bundan sonraki hedefi, Osmanlı'ya karşı mücadele ederek siyasi bağımsızlık etmek olmuştur. Osmanlı ile Rusya arasında 1877-1878'de yapılan savaş ve sonrasında yaşanan gelişmeler Bulgarlar'a bağımsızlık

²⁵ Taha Niyazi Karaca, *Büyük Oyun (İngiltere Başbakanı Gladstone'un Osmanlı'yı Yıkma Planı)*, 2. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2011, s. 152-153.

²⁶ Halil İnalçık, *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, Eren Yayınları, İstanbul, 1992, s. 22-23.

için aradıkları fırsatı vermiştir.²⁷ 1877-1878 yılları arasında Osmanlı ile Rusya arasındaki savaşı bitiren²⁸ Ayastefanos Antlaşması Osmanlı açısından son derece olumsuz hükümler içermekteydi.²⁹ Bu antlaşma, Makedonya'yı da kapsayan geniş sınırlara sahip Büyük Bulgaristan'ın kurulmasını öngörüyordu. Kurulacak olan bu devlet Rusya'nın egemenliğinde olacaktı. Böylece Rusya, hem yeni kurulacak bu özerk devlet üzerinde söz sahibi olacaktı hem de Bulgaristan'ın, Balkan Devletleri arasında en büyük güç olmasının yolunu açacaktı.³⁰ Yüzyıllar boyunca Osmanlı egemenliğinde yaşayan Bulgarlar, Rusların çabalarıyla Osmanlı egemenliğine karşı harekete geçmeye başlıyordu.³¹ Rusların Bulgarlara olan desteğini göstermesi bakımından Rus General İgnatıyef'in konuşması örnek gösterilebilir. 1902 yılında Bulgaristan'da düzenlenen Şıpka şenliklerinde İgnatıyef Bulgarlara olan hayranlığını belirten konuşmasında: ***“Ben Bulgarları 1862’den beri sevmeye başladım. Bugün meylim esaret altında bulunan Makedonya Bulgarlarıdır. Balkan yarımadasında huzur ve asayişin çaresini ben bulmuştum. Ayastefanos Antlaşmasındaki “Büyük Bulgaristan” idi. Lakin bu çareyi kullandırmak mümkün olamadı. Ben sağlığında yaptığım gibi ölümünden sonra da bütün Bulgarlara bu çareyi tavsiye ederim. Ayastefanos Antlaşması’nın getirdiği Bulgaristan’ın ihyasını Bulgar babalar evlatlarına vasiyet etsinler. Ben bunu elde etmek için Bulgarlara her türlü vasıtalara müracaat etmelerini, dövüşmekten, savaşmaktan çekinmemelerini nasihat ederim.”*** diyerek Bulgaristan'ın isteklerini dillendirmiştir.³²

Ayastefanos Antlaşması, Rusya açısından olumlu sonuçlar doğurmasına rağmen Büyük Devletler açısından tepkiyle karşılanmıştır. Bu antlaşmanın, özellikle İngiltere ve Avusturya'nın çıkarlarıyla örtüşmemesi iki devletin sert tepkisine neden olmuştur. Rusya bu tepkiler karşısında geri adım atmak zorunda kalmıştı.³³ Büyük Devletlerin girişimiyle imzalanan Berlin Antlaşması, Ayastefanos ile oluşturulan Büyük Bulgaristan'ı Doğu Rumeli, Bulgar Prenslığı ve Makedonya olarak üç parçaya

²⁷ Arzu Taşcan, “Prens Ferdinand ve Ekzarh Yosif Arasındaki Bazı Mektuplaşmalarda Makedonya ve Komitalar, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, XIV (Kış 2012), s. 236.

²⁸ Kaya Bayraktar, “Makedonya ve Avrupa Müdahalesi (1902-1905)”, *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (Bahar 2014), S. 69, 2014, s. 5-6.

²⁹ Oral Sander, *Siyasi Tarih (İlkçağlardan 1918’e)*, 21. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2011, s. 314.

³⁰ Barbara Jelavich, *Balkan Tarihi: 18. ve 19 Yüzyıllar 1*, (Çev. İhsan Durdu, Gülçin Tunalı, Haşim Koç), 3. Baskı, Küre Yayınları, İstanbul, 2013, s. 388.

³¹ Ferit Erden Boray, *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e İsyanlar*, Kamer Yayınları, İstanbul, 2013, s. 208.

³² Süleyman Kani İrtem, *Osmanlı Devleti’nin Makedonya Meselesi Balkanlar’ın Kördüğümü*, Temel Yayınları, İstanbul, 1999, s. 297.

³³ Barbara Jelavich 1, *a.g.e.*, s. 389.

ayırıştır. ³⁴ Berlin Antlaşması, Doğu Rumeli ve Makedonya'yı Bulgaristan'dan koparmıştır. Ancak Bulgarlar Ayastefanos Antlaşması ile oluşan Büyük Bulgaristan'ı akıllarından çıkaramamışlardır. Bunun için ilk olarak eğitim, din ve propaganda unsurlarını kullanarak Makedonya'da yaşayan Bulgarları Bulgaristan'la bütünleştirme emelini gerçekleştirmeye, ikinci olarak Makedonya'da asayiş bozup, ortalığı karıştırarak Avrupa Devletlerinin ilgisini buraya çevirmeye çalışmışlardır.³⁵

Bulgarlar amaçlarını gerçekleştirmek için öncelikle Bulgaristan'da çeşitli Makedon hayır dernekleri açmışlardır. Dernekler 1884 yılında "**Makedonya Hayır Derneği**" adı altında birleşip, ortak hareket etmeye başladılar. Ayrıca çeşitli yayın organları ve yapılan yürüyüşlerle Avrupa'nın ilgisini Makedonya'ya çekmek istemişlerdir.³⁶ Bulgar komiteleri 1876 yılından sonra kurulmaya başlamışlardır.³⁷ Bulgarlar Makedonya için planladıkları eylemlerini kurdukları komiteler aracılığıyla çete hareketi şeklinde yapmışlardır. Makedonya bölgesinde karışıklıklar çıkarıp, Osmanlı Devletinin bölgede kontrolü sağlamasını engellemek, aciz durumda kaldığını ispat etmek ve böylece Avrupalı Devletlerin müdahalesini sağlayıp bu bölgeyi Bulgaristan'a vermeyi amaçlamışlardır.³⁸

Bulgar çetelerinin hedefleri doğrultusunda hareket etmeyenler casuslukla suçlanmışlardır. Casusluk suçlamaları genellikle Rumlar'a karşı yapılmıştır. Bazen Bulgar'lar da casuslukla suçlanmışlardır. Casuslukla suçlananlar çoğunlukla ölümlerle cezalandırılıyordu. Ölümle cezalandırılanların arasında Bulgar çetelerinin yakınları da bulunmaktaydı.³⁹

Makedonya'yı ele geçirmek için mücadele eden örgütlerin içerisinde öne çıkanlar; Makedonya İç Devrim Örgütü ve Yüksek Makedonya Örgütü'dür. Makedonya İç Devrim Örgütü, Makedonya'da kurulduğu için, Makedonya için çalışmayı hedef olarak belirlemiştir Yüksek Makedonya Örgütü ise Sofya'da kurulmuştur. Hedefi Makedonya bölgesini Bulgaristan ile birleştirmektir. Bu iki örgüt bazen beraber hareket etmişlerdir. Bazen de birbirine rakip iki grup olmuşlardır. Bu örgütler yaptıkları

³⁴ Mehmet Ak, "Makedonya'da Eşkıyalık ve Bulgar Asi Çakalarof", *Mediterranean Journal of Humanities*, (I/1, 2011), s. 14.

³⁵ Fahir Armaoğlu, *a.g.e.*, s. 822-823.

³⁶ Fikret Adanır, *Makedonya Sorunu*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2001, s. 109.

³⁷ Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler İkinci Meşrutiyet Dönemi (1908-1918)*, C. 1, 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009, s. 539.

³⁸ Mahir Aydın, "Arşiv Belgeleriyle Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri", *a.g.m.*, s. 209.

³⁹ Selahattin Özçelik, *Balkanlarda Kimlik Arayışı Bulgar Terör Örgütünün Anatomisi*, İlgı Yayınları, İstanbul, 2006, s. 52.

eylemlerle Makedonya bölgesini etkilediler. 1902 yılında çıkarılan Cuma-i Bala ve 1903 yılında çıkarılan İinden isyanları Makedonya bölgesini etkileyen büyük çaplı eylemlerdi. Bölgenin geleceği açısından önemli olan bu eylemler Osmanlı Devleti tarafından kısa sürede bastırılmışsa da olayları bahane eden Avrupalı Devletlerin Osmanlı Devleti'ne baskı yapmasına yol açmıştır.⁴⁰ Yukarıda açıklanan iki örgüt dışında Mahir Aydın tarafından tespit edilebilen belli başlı Bulgar komiteleri şunlardır:

Tablo 1. Mahir Aydın tarafından tespit edilebilen belli başlı Bulgar komiteleri

Komite Adı	Kurulduğu Yer-Yıl
Bulgar-Makedon Merkez Komitesi	1879
Makedonya Komitesi	(Köprülü, Gevgili, Bulgaristan)-1887
Muhibb-i Vatan Cemiyeti	(Hasköy)-1887
Merkez-i Edirne-Makedonya Komitesi	(Sofya)-1890
Makedonya Talebe Teşkilatı	(Sofya)-1892
Makedonya Politik Cemiyeti	(Varna)-1895
Genç Makedonya Cemiyeti	(Sofya)-1896
Makedonya Bulgar Komitesi	1902

41

1.1.1. Makedonya İç Devrim Örgütü (VMRO)

Bulgar çeteci Sandanski başkanlığında, 23 Kasım 1893'te Selanik'te kuruldu. Komitenin hedefi, "*Makedonya Makedonyalılarındır*" ilkesinden yola çıkarak dış destek almadan, yalnızca Makedonyalıların çabalarıyla özerk bir Makedonya meydana getirmektir. Bu örgütün kurucuları arasında "*Sandanski*⁴², *Sarafof*⁴³, *Delçef*, *Baniçe*, *Gorgi*, *Nikolof*, *Todorof*, *Garavanof*, *Arnavudof*" gibi isimler bulunmaktaydı.⁴⁴

Bu örgütün kısa ismi baş harflerden meydana gelen VMRO'dur.⁴⁵ Gizli olarak faaliyet gösteren bu örgütün birçok kurucusu öğretmendir. Sadece Makedonya'da faaliyet gösterdiği için İç Örgüt olarak adlandırılmıştır. Bağımsız Makedonya idealini

⁴⁰ Meltem Begüm Saatçi, "*Makedonya Sorunu (1903-1913)*", (Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi), Antalya, 2004, s. 41.

⁴¹ Mahir Aydın, "Arşiv Belgeleriyle Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri", *a.g.m.*, s. 210.

⁴² Yane Sandanski'nin resmi için Ek 2'ye bakınız.

⁴³ Boris Sarafof'un resmi için Ek 3'e bakınız.

⁴⁴ Mahir Aydın, "Arşiv Belgeleriyle Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri", *a.g.m.*, s. 211.

⁴⁵ Örgütün Bulgarca ismi; "*Witeşna Makedonska i Odrinska Revolütsionna Organizatsiya*", Bulgarca adının baş harfleriyle VMRO oluşur, okunuşu ise kısaca İMRO'dur. Bkz. Tarık Zafer Tunaya, *a.g.e.*, s. 536.

benimseyen bütün Makedonyalılar bu örgüte üye olabiliyorlardı. İç Örgüt Makedonya'yı Manastır, Usturumca, Edirne, Menlik, Selanik, Drama ve Serez olmak üzere ihtilal sancaklarına ayırdı. Sancaklarda ikişer kazaya ayrıldı. Her Kaza ve Sancak'ta birer yerel komite bulunmaktaydı. Bu örgüte üye olanlar köy papazının da olduğu törende hançer, istavroz, İncil ve tabanca üzerine yemin ederek ihtilal uğruna büyük bir özveriyle çalışacağını ve çeşitli cezalara karşı boyun eğeceğini kabul ediyordu.⁴⁶ 1896 yılında Selanik'te yapılan kongrede, Makedonya sınırlarına Edirne'de dahil edilmiştir. Bu örgütün, *“hürriyet ve ölüm”*, *“isyancı”* ve *“silah başına”* gibi yayın yapan organları da bulunuyordu.⁴⁷

Örgütün amaçlarını H. Tatarçef (Doktor) anılarında şu şekilde belirtir: *“Bu örgütün hedefi üzerine uzun süre tartışıldı. Sonra biz Bulgar unsurların önde olduğu bir özerk Makedonya için karar verdik. Biz, “Makedonya'nın doğrudan Bulgaristan'la birleşmesi” görüşünde ısrarlı olamadık. Çünkü bunun büyük güçlerin direnci ve komşu küçük devletlerin ve Türkiye'nin hırslı tasarıları yüzünden büyük zorluklarla karşılaşacağını gördük”*.⁴⁸

Bu örgüt'ün gerçek lideri Goçe Delçef'tir. Delçef, hiçbir dış yardım olmadan ve sadece kendi gücüyle gerçekleştirecek bağımsız bir Makedonya'nın kurulması gerektiğini savunuyordu. Büyük ihtilal girişimleri yerine küçük ölçekli eylemlerin yapılmasını istiyordu, bu düşüncesi yüzünden Delçef, 1902'de yapılan kongrede bu konu hakkında diğer yöneticilerden ayrı kalmıştır. Sandanski ise Delçef'in aksine, eylemci bir komitecidir. Okuma yazması yok denecek kadar az olan Sandanski'nin emri altında kalabalık bir çete bulunmaktaydı. Örgüt'ün para ihtiyacını karşılamak için kaçırma eylemleri gerçekleştirmiş, karşılığında fidye istemiştir. Miss Stone olayı Sandanski'nin bilinen en önemli eylemidir.⁴⁹

VMRO'nun Makedonya'daki faaliyetlerinde köyler ve köylüler çok önemliydi. Köylüleri çeşitli propagandalar ile Makedonya idealine ikna edebilecek çok sayıda idealiste sahipti. Silahlı çeteler şehirli aydınlar ile köylü direnişçiler arasındaki bağlantıyı sağlıyorlardı. VMRO, Osmanlı askerlerini, devlet yetkililerini ve halka baskı yapan ayanları cezalandırırken eleman sıkıntısı çekmiyordu. Osmanlı Devleti bu tür eylemlere ciddi tepkiler göstermişti. VMRO çeteleri yaklaşık on veya on beş kişilik

⁴⁶ Tarık Zafer Tunaya, *a.g.e.*, s. 536.

⁴⁷ Fahir Armaoğlu, *a.g.e.*, s. 824.

⁴⁸ Fikret Adanır, *a.g.e.*, s. 119.

⁴⁹ Tarık Zafer Tunaya, *a.g.e.*, s. 537.

gruplardan oluşuyordu. Genel olarak bu çeteciler ürkütücü bir görüntüye sahiptiler, saç ve sakalları iç içe geçmiş bir haldeydiler. Ayrıca üzerlerinde tüfek, fişek, bomba, hançer ve tabanca gibi silahlar bulunurdu. Bunlar köyde kalacakları zaman muhtar veya papazdan izin isterler, izin çıkarsa istedikleri gibi yaşarlardı. Köylüler militanlarla karşılaştıkları zaman onlara iyi davranırlarsa militanlarda aynı şekilde iyi davranırlardı ve köylülere kötülük etmezlerdi. Bu aslında VMRO'nun köylüyü kendi tarafına çekme stratejisinin en dikkat çekici özelliğidir. VMRO'yu kabul eden köye diğer örgütlerin saldırılarına karşı korunma garantisi veriliyordu. Ayrıca o köy, örgüt tarafından lojistik depo haline getiriliyordu. Türk köylerine baskınlar yapan, ardından Bulgar sınırı taraflarına kaçmaya çalışan VMRO'lu militanlar Dame Gruev'in "**sonu gelmeyen bir dehşet olacağına dehşetli bir son olsun**" gibi sözlerinden etkilenip Türk köylerinin korkulu rüyası haline gelmişlerdi.⁵⁰

Komiteciler arasında meydana gelen rekabet ve mücadeleler nedeniyle bazen birbirlerine düşmüşlerdir. Bu mücadeleler bazen öyle şiddetli bir hal alıyordu ki Osmanlı düşmanlığı ikinci planda kalıyordu.⁵¹ Ayrıca bu komite'nin gizli görev yapan mahkemeleri bulunmaktaydı. Komite mensuplarını ele verenlerin ve komiteye itaat etmeyenlerin evleri de başkalarına ibret olsun diye yakılıyordu.⁵²

VMRO büyük bir isyan çıkararak bölgede Osmanlı egemenliğini ortadan kaldırmaya ve yabancıların dikkatini çekmeye çalışmıştır. Kötü örgütlenme nedeniyle isyan başlamadan örgüt içindeki güçlü isimlerden Delçev idam edilmiştir. Kötü örgütlenmeye rağmen 1903'te İlinden isyanını çıkardılar. Bu isyan başlangıçta başarılı olduysa da fazla bir zaman geçmeden Osmanlı ordusunun müdahalesiyle sona ermiştir.⁵³

Örgüt 1995'ten sonra iki kısma ayrıldı. Bulgarlar, örgüt'te söz sahibi olmak için Sofya'da "**Üstün Komite**"yi kurdular. Örgüt içindeki başka bir grup ise bağımsız Makedonya'nın mücadelesini veriyordu. Bu fikir ayrılığı sonucunda örgüt, Bulgaristan ve Üstün komiteye bağlı Vrhovistler ve Selanik Grubuna bağlı Santralistler olarak iki kısma ayrıldı. Bulgar Hükümeti'nin desteğini alan Vrhovistler Makedonya'yı karıştıran etkili örgüt olacaktı.⁵⁴

⁵⁰ Ozan Arif Bodur, "Osmanlı'nın Son Yüzylında Terör Örgütleri ve Eylemleri 1", *21. Yüzyıl Dergisi*, (Şubat 2010), S. 14, s. 60-61.

⁵¹ Tarık Zafer Tunaya, *a.g.e.*, s. 538.

⁵² Süleman Kani İrtem, *a.g.e.*, s. 165.

⁵³ Barbara Jelavich, *Balkan Tarihi: 20.yüzyıl 2*, *a.g.e.*, s. 99.

⁵⁴ Fahir Armaoğlu, *a.g.e.*, s. 824.

1.1.2. Yüksek Makedonya Komitesi (YMK)

Makedonyalı Trayka Kitançev öncülüğünde 1894'te Sofya'da "*Kardeşlik ve Dostluk Birliği*" oluşturuldu. Bu grubun içinde bulunan yirmi civarındaki Makedonya derneği birleştirildi. Bu birlik tarafından 1895 yılında Sofya'da yapılan Makedonyalılar kongresinde "*Yüksek Makedonya Komitesi*" kurulmuştur. Makedonya'nın elde edilmesi için Makedonya dahilinde ve haricinde propagandalar ve basın kampanyaları yaparak Avrupa'da ve Bulgaristan'da destekçiler kazanmaya çalışmıştır.⁵⁵ Makedonya dışında kurulduğundan dolayı Dış Örgüt diye adlandırılmıştır. VMRO ile ayrıldığı nokta, VMRO, "Makedonya Makedonyalılarıdır ilkesini benimserken, Yüksek Makedonya Komitesi ise,⁵⁶ "Makedonya Bulgarlarıdır" ilkesiyle yola çıkarak Makedonya'yı Bulgaristan topraklarına katmayı hedeflemiştir.⁵⁷

Dış örgüt'ün üyeleri içinde birçok Makedon mülteciyi bulmaktaydı. Bulgar hükümeti ve ordusu tarafından destek almaktaydılar.⁵⁸ Dış örgüt ile Bulgar Emareti arasında ilişkiler oldukça iyiydi. Bulgar Hükümeti ve Yüksek Makedonya Komitesi 1895 yılında halkı kışkırtarak isyan çıkarmaya çabaladılar. Bulgar ordusunun subaylarının da destek verdiği isyan hakkında Osmanlı'nın bilgisi vardı ve gereken tedbirler alınmıştı. Ayrıca köylülerin isyancılara destek vermemesi, kurdukları bölüklerin dağılmasına yol açtı. Bu isyan kısa sürede bastırıldı. Bulgar Hükümeti bu olaylarla bağlantısı olmamış gibi hareket etti. Bu isyanın Bulgaristan açısından olumlu tarafı ise Makedonya sorununun artık Avrupalı devletlerin dikkatini çeken bir mesele haline gelmesiydi.⁵⁹

Dış örgüt içinde Bulgaristan'ın tavsiyelerini dinlemeyenlerde bulunmaktaydı. En önemli isim Bulgar ordusunda teğmen olarak görev yapan Boris Sarafof'tu.⁶⁰

Trayko Kimaçef, komitenin seçimle başa gelen ilk başkanıdır. Başlarda barışçıl bir yol izleyen bu komite daha sonra Sarafof'un şiddet yanlısı bir grup kurmasıyla komite içinde ayrışmalar ve tartışmalar başlamıştır. Bundan sonra Sarafof ve diğer liderlerin birbirlerini yok etme mücadelesi başlamıştır.⁶¹

⁵⁵ Fikret Adanır, *a.g.e.*, s. 123.

⁵⁶ Meltem Begüm Saatçi, *a.g.t.*, s. 41.

⁵⁷ Mahir Aydın, "Arşiv Belgeleriyle Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri", *a.g.m.*, s. 211.

⁵⁸ Barbara Jelavich, *Balkan Tarihi: 20.yüzyıl 2*, a.g.e., s. 98.

⁵⁹ Fikret Adanır, *a.g.e.*, s. 124-125.

⁶⁰ Süleyman Kani İrtem, *a.g.e.*, s. 162.

⁶¹ Tarık Zafer Tunaya, *a.g.e.*, s. 541.

Yüksek Makedonya Komitesi tarafından 1902'de Cuma-i Bala'da düzenlenen isyan hareketi sırasında VMRO isyanı desteklememiş ve Dış Örgüt'e oranla köyler üzerinde daha çok etkili olan VMRO köylülerinde isyana katılmasına engel olmuştu. Bu sebeplerden dolayı isyan fazla yayılmadan kısa sürede bastırıldı.⁶² Bu isyanla Bulgar Hükümeti, Büyük Devletlerin ilgisini Makedonya'ya çekerek Makedonya'nın ıslahatlara ihtiyacı olduğunu göstermek istedi. Ayrıca Bulgaristan, Makedonya üzerinde Bulgarların etkili olduğunu büyük güçlere göstererek, Makedonya Meselesinin ilgi odağı olmasını başardı.⁶³

1.2. Birinci Makedonya Kongresinin Kararları

Bulgar komitacılarının katıldığı Birinci Makedonya Kongresinde alınan kararlar ve düzenlenen nizamname aşağıda sunulmuştur **(18 Mayıs 1895)**.⁶⁴

Bulgaristan ve Romanya'da bulunan Makedonya cemiyetleri üyeleri Sofya'da toplanarak aşağıdaki hususlara karar vermişlerdir.

1. Makedonya Cemiyetlerinin Amacı

1-) Makedonya'daki cemiyetlerin esas amacı Makedonya ve Edirne vilayetlerinde yaşayan ahali için Büyük Devletlerin himayesinde olmak ve onların emriyle iş yapmak üzere bir siyasi imtiyaz elde etmektir.⁶⁵

2. Amaca Ulaşmak İçin Kullanılacak Vasıtalar

2-) Bulgaristan hükümetlerinin ve halkın düşüncelerini etkileyerek isyan etme faaliyetlerine maddi ve manevi destek vermelerini sağlamak.

a-) Matbuat (kitap, gazete, dergi ve broşür yayınlamak)

b-) Talep edilen imtiyazları elde etmek için genel bir isyan hareketi başlatmak için diğer Balkan Hükümetlerini kışkırtmak.

c-) Kışkırtmalar ve provokasyonlar yapmak.

d-) Makedonya cemiyetlerinin amaçları iktidarlarını sağlamlaştırmak için kendi adamlarının mebus seçilmesine destek olmak.

⁶² Ozan Arif Bodur, *a.g.e.*, s. 61.

⁶³ Mehmet Hacısalihioğlu, *Jön Türkler ve Makedonya Sorunu (1890-1918)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2008, s. 104.

⁶⁴ Y.PRK.MYD 16-37. Birinci Makedonya Kongresi kararlarının orijinal belgesi için Ek 4'e bakınız.

⁶⁵ Y.PRK.MYD 16-37.

e-) Avrupa hükümdarlarının saraylarına muhtıra vermek ve mebus heyetleri götürmek.

f-) Gerekli olan teşebbüslerde bulunmak.⁶⁶

3. Makedonya Cemiyetlerinin Kurulması

3-) Bütün Makedonya cemiyetleri (Sofya cemiyeti de dahil) birlik olarak bunların başkanlığına yirmi kişiden oluşacak ve Sofya'da bulunacak olan bir komite vazifeli olacaktır.

4-) Cemiyetlere kalan şehir veya köylere Makedonya cemiyeti ünvanı verilecektir.

5-) Şimdiye kadar mevcut olan cemiyetlerin nizamnameleri mevcut kararlara bağlı olacaktır.

6-) Eski cemiyetlerin mühürleri ortadan kaldırıldığında dördüncü madde gereğince mühürleri iptal ettirilecektir.

7-) Bir yerde ve aynı şehirlerde aynı amaç için iki cemiyet bulunmayacaktır.

8-) Köylerde bulunan cemiyetler kazalardaki cemiyetlere bağlı olup komite ile yapılacak haberleşmeler bunlar vasıtasıyla yerine getirilecektir. Fakat lüzumu halinde bu gibi cemiyetlerden bazılarının doğrudan doğruya kendisiyle haberleşmede bulunması için komiteye izin verilecektir.

9-) Her cemiyet iç idaresi ve gerekli vasıtaları tedarik etme gibi hususlarda sıkıntılı bir durumla karşılaşıncı bu konularda komiteden izin almaya mecburdur.

10-) Cemiyetlerden biri tüm vaktini bir işin uygulanmasına harcayacak olursa komiteye bildirmesi gerekir. Cemiyetler, komitenin iznini almadan kesinlikle bir faaliyette bulunmayacaklardır.

11-) İsteğe bağlı yardımdan ve azaların önceden tespit edilen ödemelerinden, hediyelerden vesaire toplanacak tutar, köy cemiyetleri tarafından kaza cemiyetlerine ve bunlar tarafından da komite kasasına teslim olunacaktır.

Uyarı – İç idare ve mahalli ihtiyaçlar her cemiyet için bütün seneyi kapsayacak özel bir bütçede düzenlenecek ve bu bütçede olağanüstü masraflar için bir aya mahsus toplanan tutar azar azar komite kasasına teslim edilecektir.

12-) Komitenin kararı üzerine cemiyetler sadece izin verilecek şahıslara para vermeye borçludurlar.

⁶⁶ Y.PRK.MYD 16-37.

13-) Makedonya cemiyetlerinin amaçlarına sevgi ve bağlılık gösteren her kişi aza olabilir. Cemiyet komitesine aza olacak kişiye yalnız üç kişinin tavsiyesi yeterli olacaktır.

14-) Makedonya cemiyetlerinin üyeleri Makedonya ve Edirne vilayetinde bir muhtariyet idaresi oluşturmaya çalıştıkları sırada bu işlerden Bulgar hükümetinin haberi yokmuş gibi davranarak Bulgar hükümetini koruyacaklardır.

15-) Komitenin veya cemiyetin kesin bir vekaletnamesine sahip olmadıkça hiçbir aza komite veya herhangi bir cemiyet adına harekette bulunmayacaktır.⁶⁷

4. Komite ve Kalem Heyeti

16-) Makedonya cemiyetlerinin icraatlarını idare eden komiteye Makedonya komitesi ünvanı verilir.

17-) Komite beş azalı bir kalem heyetinden ve on beş danışmandan oluşur. Kalem heyeti; reis, ikinci reis, mali sorumlu ve iki katipten oluşmaktadır.

18-) Komite, tüm üyelerin toplanması halinde önemli meselelere karar verir. Kalem heyeti ise bu kararları uygulamaya koyar.

19-) Komite oy çokluğu ile kararlarını alır. Mücadele veya savaş kararı verirse cemiyetlere bildirir. Cemiyetler bu kararları itiraz etmeden yerine getirmelidirler.

20-) Komite ve kalem heyeti kongre halinde toplanan cemiyetlerin mebusları tarafından bir sene için seçilmişlerdir.

21-) Komite yaptığı eylemlerden dolayı kongre karşısında sorumludur. Kalem heyeti ise komite ve kongre karşısında sorumludur.

22-) Komitenin mali sorumlusu on bin franklık taşınmaz malı kefalet olarak göstermiştir. Bu kefalet kalem heyetinin dört azası adına saklanacaktır.

23-) Komite'nin mali sorumlusu, yanında bin franktan fazla bulunduramaz. Geri kalan tutarı komitenin idare edeceği herhangi bir mali müesseseye teslim etmeye mecburdur.

24-) Komite veya kalem heyetinden hiçbir kimse hizmetine karşılık ücret veya ödül almayacaktır.

25-) Komite tarafından talep olduğu zaman kalem heyeti hesap vermeye mecburdur.

⁶⁷ Y.PRK.MYD 16-37.

26-) Kalem heyeti azaları arasında birisinin veya ikisinin özür beyan etmeden gelmemesi, mecburi bir durum yüzünden gelmemesi veya vefatları halinde komite yedek azaları arasından onların yerine başkaları seçilecektir.

27-) Kalem heyetinin süresinin sona ermesi veya heyetten çoğunun istifası halinde yeni bir kalem heyeti seçilmesi hakkında olağanüstü bir kongre düzenlenecektir. Bundan dolayı istifalarını veren ya da süresi sona eren heyet veya azalar kongrenin devamı için yeni üyeler seçerler ve bunlar işe başlayıncaya kadar eski üyeler görevlerine devam ederler.⁶⁸

5. Kongre ve Üyeler

28-) Her sene nisanın on beşinde komite tarafından cemiyet üyeleri yıllık kongrenin toplantısı için davet edilecekler ve davetnameler kongrenin toplanmasından en az on beş gün önce gönderilmelidir.

29-) Komite vazifesini yerine getirmediği takdirde cemiyetler kendiliğinden Sofya'ya üyelerini gönderirler. Bunlar da içlerinden en yaşlı olan kişinin başkanlığı altında nisanın on beşinde kongre halinde toplanırlar.

30-) Yıllık toplantı esnasında kongreye katılanlar yapılacak işlerin tasarısını hazırlar ve yeni bir komite ve kalem heyeti seçilmesinden sonra gündemdeki meseleleri görüşerek uygun görülen kararları alırlar.

31-) Eski kalem heyetinin veya bir çok heyet üyesinin istifası halinde yeni bir kalem heyeti seçilmesi ya da bazı önemli meselelere karar vermek için müzakere etme gerekli görüldüğü zaman komitenin olağanüstü bir kongre düzenleme hakkı olacaktır.

32-) Makedonya cemiyetlerinin herhangi biri tarafından izin verilen ve yirmi bir yaşına girmiş olan her birey kongreye üye olabilir.

33-) Herhangi bir cemiyet tarafından üye olmasına izin verilmiş olan komite azası usulüne göre seçilmesiyle kongreye üye olabiliyorsa da kalem heyeti azaları hiçbir vakit üye seçilemezler.

34-) Yirmi'den yüze kadar azası bulunan cemiyetler kongreye birer üye gönderirler. Yüzden fazla azası bulunan cemiyetler ise kongreye iki üye gönderebilirler.

35-) Kongreye aza gönderecek olan cemiyetler Sofya'da güvenilir bir kişiyi kendilerini temsil etmesi için üye olarak seçebilirler.⁶⁹

⁶⁸ Y.PRK.MYD 16-37.

⁶⁹ Y.PRK.MYD 16-37.

6. Genel Düzen

36-) Başka milletler tarafından oluşturulup Makedonya cemiyetlerinin takip ettikleri amacı takip eden her cemiyet veya şirketlerle komitenin daimi bir şekilde haberleşme yapmasına kongre izin verebilir.

37-) Komitenin önceki Makedonya cemiyetlerinin icraatlarını yapmaya, hesaplarını tutmaya, mali sorumlular tarafından toplanan paradan fazla tutar varsa bunları komite kasasına teslim etmeye hak ve yetkisi vardır.⁷⁰

Sofya Kongresi: Makedonya'da Rum ve Bulgarlar tarafından ihtilal çıkarmak maksadıyla Sofya'da düzenledikleri kongrede alınan kararlar ve bu konuyla ilgili olarak alınacak tedbirler.⁷¹

Makedonya'da bir ihtilal çıkarma amacıyla Sofya'da düzenlenen kongreye her yerden birçok fesat reisi katılarak görüşmelerin olumlu bir şekilde sonuçlandığı ve görüşmeler sonucunda alınan kararların bir kısmı aşağıda yazılmıştır.

1-) Mevcut olan komite heyetleri eskisinden bir kat daha faaliyete koyularak mevcudiyetlerini takviye edeceklerdir. Yeniden gerekli olan teşkilatı tamamlayıp talimatnamenin özel maddesi gereğince önceden planlandığı vakitte her komite merkezi bulunduğu yerlerde faaliyete başlayacaktır.

2-) Rum ve Bulgarlar eskisi gibi birbirlerine suikastler yapmayacak, birbirleriyle mücadele etmeyecek ve mezhep farkı gözetmeyerek her komiteyi koruyup kollayıp birbirlerine yardım ve destek vereceklerdir.

3-) Her bölgede bulunan komiteleri yönetmek ve Osmanlı ordusunun faaliyetlerini izlemek görevi mahalli konsoloslara ait olacaktır.

4-) Köy ahalisine muhalif gazeteler, yabancı ve Bulgar gazeteleri tarafından propaganda yapılacaktır.

5-) Gerek Bulgarlardan ve gerek Rumlardan anarşistlerin şimdiden teşkilatlanmasına başlanacaktır.

6-) Bulgarları silahlandırmak için huduttan Cuma-i Bala'ya ve oradan Köprülü'ye getirilen silahlar gizli depolarda saklanacak ve zamanı gelince gizli bir şekilde halka dağıtılacaktır.

7-) Yunan ve Bulgar hükümetleri Osmanlı vilayetlerinde komitelerin düzen ve teşkilatını tamamlayacak, faaliyete başladıktan bir ay sonra savaş açacaktır. Ayrıca

⁷⁰ Y.PRK.MYD 16-37.

⁷¹ DH.SYS 74-1/2-40.

Yunan ordusu adalardan taarruz edecek ve Bulgar ordusu sınırı geçerek Osmanlı vilayetlerine saldıracaktır.

Yukarıda açıklanan maddelerden elde edilen sonuç; Osmanlı Devleti günden güne güç kazanmaktadır. Makedonya’da ümitleri tamamen kesilmiş olan Bulgarlar kötü amaçlarında başarılı olamayacaklardır. Yıllardır Makedonya uğrunda harcanan milyonlar ve dökülen kanların bir gün sonlanacağını bilen Bulgar Hükümet’i bu olaylardan sorumlu tutulacağını da bilmektedir. Bu yüzden Osmanlı Devleti’nin bir taraftan güç kazanmasına engel olmak diğer taraftan da meydana gelecek olaylar dolayısıyla yabancı devletlerin müdahalesini sağlamak için bütün güçleriyle çalışacaklardır. Son zamanlarda Rum ve Bulgar çetelerinin Selanik, Kosova ve Manastır civarında eşkıyalık etmekte oldukları belirtilmiştir. 19 Şubat 1326 (**4 Mart 1911**).⁷²

1.3. Bulgar Eşkîya Reislerinin Faaliyetleri

Meşhur Bulgar eşkıya reislerinin çeteleriyle birlikte nerelere gidip neler yapacaklarını izah eden rapordur.⁷³

Bir çetenin kuvvetli olması kendisini gizli tutabilmesiyle mümkündür. Çetenin kuvvetini koruması hızlı hareket etmesine bağlıdır. Bundan başka kural ve düzene itaat etmeleri gerekmektedir. Bu hususları açıklayan talimat aşağıda sunulmuştur.

1-) Çetenin geceleyin eylem yapması gerekir. Çeteler gündüzleri eylem yapacaklarsa orman gibi tenha yerlerde eylem yapmalıdırlar. Ayrıca o taraflarda askeri müfrezelerin dolaşıp dolaşmadığına dair önceden bilgi almalıdırlar. Bu gibi eylemler esnasında mümkün merteye güvende bulunmak için derelere yakın olan yerler seçilmeli veya zikzak çizen yollar üzerinde bulunmalıdırlar.

2-) Çete şüpheli yollarda eylem yapacağı zaman daima önünde iki üç kişiden oluşan öncü bir birlik bulundurmalıdır. Öncü kuvvetler çeteden uzak bir mesafede bulunmalı ve buldukları yeri açığa çıkarmamalıdır. Bu şekilde çete kuşatılmak tehlikesinden kurtulmuş olur. Osmanlı birliklerinin kuşatmasına maruz kalmamak için çete yollarda acele hareket etmelidir. Çetenin güvende kalabilmesi için aralıklı olarak zincir halinde ilerlemeleri gerekir. Zira Osmanlı birlikleri şüphe çekmeyecek yere pusu kurabileceği için çete araştırma ve inceleme yapmadan o şüpheli bölgeden geçmemelidir.

⁷² DH.SYS 74-1/ 2-40.

⁷³ TFR.I.M 19-1859.

3-) Çetenin günlerini geçirdikleri binaların aşağıda olduğu gibi öne sürülen şartlardan hiç olmazsa birisine sahip olması gerekir. Firar için uygun, çatışma için elverişli, geriye dönmek veya saklanmak için müsait bulunması gerekir. Çetenin köylerden mümkün merteye uzak yerlerde gününü geçirmesi daha güvenilirdir. Zira Osmanlı birlikleri çeteleri köylerin civarı olan gizli yerlerde ararlar. Yiyecek ve ihtiyaç duyulan diğer şeylerin geceleri terk edilmesi ve gündüzleri de uygun bir yerde saklanması gerekir. Çünkü köylüler sağda solda gezdikleri için çetenin saklandığı yeri keşfedebilir. Çete gününü geçirdiği yeri sürekli değiştirmeli ki, yerleri kolaylıkla tespit edilemesin. Zira Osmanlı birlikleri çeteler için güvenli olan köylerde bile casuslar bulundururlar. Osmanlı birlikleri çete üyelerinin gizlendikleri yerleri deşifre etmemeleri için çetecilerin hiçbir işaret ve ipucu bırakmamaları gerekir. Bu tür yerlerin keşfedilmesi çetelerin rahat bir şekilde dolaşmalarını güçleştirir. Bu tür yerleri keşfettikleri takdirde Osmanlı birlikleri bunu özel bir deftere kayıt ederler. Sonradan bu tür yerlerin aranması sırasında çetenin izi bulunursa en başta gizlendikleri mntıkları gözden geçirirler.

4-) Çete hiç olmazsa ayda bir defa mntıkası dahilindeki köyleri ziyaret etmelidir. Devriyelerin sürekli dolaştığı veya askerlerin bulunduğu köyler dışındaki köylerde toplantılarını ve faaliyetlerini rahatlıkla yapabilirler. Çete köyde işini bitirdikten sonra günü dışarıda geçirmek üzere sabah erkenden köyü terk eder. Dışarıda günü geçirecek bir yer bulamazsa çete gününü köy içerisinde geçirir. Bununla birlikte köyde günü geçirmek içinse çete aşağıda açıklanan maddeleri dikkate almalıdır. Çatışmaya elverişli haneleri seçerek oralarda ikamet eylemesi çetenin ikamet edeceği hanelerde önceden nöbetçi görevlendirmesi gerekir.

Nöbetçiler köy ahalisinden olacaktır. Köylüler köye yakın bir mahalde bulunacaktır. Osmanlı birlikleri çetelerin köylerde nöbetçi görevlendirdiklerini biliyorlar. Hatta nöbetçinin hangi köylerde hangi noktada nöbet bekleyeceklerini dahi biliyorlar. Bunun içinse çoğunlukla köyleri geceleyin uzaktan kuşatırlar. Böyle bir kuşatmaya maruz kalmamak içinse köye yakın olan yerlerden başka uzak yerlere de nöbetçiler göndermek gerekir. Bu işlerde pek çok adam kullanmamak içinse köy yakınındaki yerlerde yerleştirilecek nöbetçilerin adedi azaltılacaktır. Gündüzleri yalnız köyden uzak yerlerde nöbetçi bulunduruluyor.

5-) Çeteciler, köylere köy heyet idaresinin bilgisi dahilinde girmelidirler. Zira köy heyet idaresinin bilgisi olmaksızın çetenin köye girmesi şüphe uyandırır. Bununla

birlikte her zaman köy heyet idaresinin bilgisi dahilinde girmekte gerekmez. Hali hazırda köylere rahat bir şekilde girebilmek içinse gece yarısı seçilmeli çünkü Osmanlı birlikleri akşamları saat üçe kadar ve sabahları şafak söktükten üç saat evvel köyleri kuşatmaya başlayabilirler.

6-) Osmanlı birlikleri bazen köyleri kuşatacak yerde köylerin dışında gizli yerlerde gizli ufak müfrezeler bulundururlar. Bu müfrezeler gündüzleri köylülerin durumlarını ve geceleri köyde meydana gelen olayları dikkatli bir şekilde incelerler. Türkler daimi bir şekilde köpeklerin havlamalarıyla nerelerde ışık olabileceğine dikkat ederler. Bunun içinse gerek köylüler ve gerek çeteler bu iki hale dikkat etmelidirler. Köpekler geceleri bağlanmalıdır. Geceleri köpekleri bağlanmanın mümkün olmadığı yerlerde veya köy dışında bulunduğu zamanlarda köylülerin sağa sola gidip gelmelerine dikkat olunmalıdır.

7-) Çetenin her zaman ve her yerde izlerini kaybetmesi gerekir. Çünkü izler çeteyi genellikle ele verir.

8-) Çete askere ne yolda kuma (kumanya) verilmekte olduğunu özel bir şekilde incelemeli ve araştırmalıdır. Çeteler gerek daimi ve gerekse seyyar askeri müfrezelerin hal ve hareketlerini takip ederek kendi hareketlerini bunların hareketine uydurmalıdır. Askeri müfrezelerin dolaşması sırasında çeteler gizlenmeli ve müfrezeler gittikten sonra yola devam etmelidirler. Çeteler bu gibi durumlarda gizleyecekleri yerleri önceden belirlemek zorundadırlar. Hatta önceden belirledikleri sığınaklarda yiyecek ve diğer gerekli ihtiyaçları bulundurmalıdırlar.

9-) Çetelerin her zaman kullandıkları genel paroladan başka sürekli değiştirilebilecek yeni parolaları da bulunmalıdır. Her zaman yola çıkılacağı vakit parola herkesin kulağına gizli bir şekilde söylenmelidir. Paroladan başka çetecilerin dörtte üçü ve reislerin tümü tarafından bilinen toplanma yerlerinde hazır olmalıdırlar. Çünkü tehlike anında çete dağılacak olur ise çetecilerin bir yerde toplanmasına ihtiyaç vardır.

10-) Çete her yerde askerlerle karşılaşmamaya kesinlikle dikkat etmelidir. Çete ile askerin çatışması şu anda komitenin zararınadır.

11-) Çete bulunduğu yeri gizlemeye gayret etmeli, komite evlerini zarara uğratacak kişilere meydan verilmemelidir. Çeteye zarar veren kişiler ortadan kaldırıldıktan sonra dinlenmeye geçilebilir. Çetelerin başlıca vazifelerinden biri

kendisine ihanet edeni yok etmektir. Çetede disiplin mevcut olur ise çetenin kuvvetli olacağından şüphe yoktur.⁷⁴

Çetelerle ilgili bilgiler ayrıca aşağıda sunulmuştur.⁷⁵

1-) Sayıları fazla olan çeteler on kişilik takımlara ayrılırlar. Sayıları on onbeş kişiden oluşan çeteler beşer altışar kişilik gruplara ayrılırlar. Her gruba yapacağı vazife sırasında kumanda edecek ve çeteyi sevk edecek reisler tayin edilir. Çeteler tarafından yapılan faaliyetleri engellemek için Osmanlı birlikleri özel bir talimat kaleme almışlardır.

2-) Çetecilerin hiçbirisine haksız muamele yapılmayacaktır. Bu hususta çete reisinin dikkat etmesi gerekir.

3-) Çetecilerden her biri elindeki malzemelere dikkat göstermelidir. Şöyle ki çetecilerin her biri silahını temiz tutması gerekir. Her çetecinin tüm eşyası hazır olup her vakitte eyleme hazır olmalıdır. Tüfek ile fişeklerini kesinlikle kendisinden ayırmamalıdır. Zira bir anda bunları kaybedebilirler. Çete de çeşitli cins tüfekler bulunduğu için bunların birbirine karışmamasına dikkat edilmelidir. Çeteci silahını (tüfeğini, revolverini) arkadaşına asla doğrultmamalıdır. Zira bu durum kazalara neden olabilir. Hiçbir zaman iki üç çeteci tüfeklerini aynı anda açmamalıdır. Tüfeğin içinde daima üç adet fişek bulundurulmalıdır. Yalnız geceleyin ve sefer esnasında tüfeklerin dolu olması gerekir. Tüfek sessiz ve sedasız doldurulmalıdır. Öncü kuvvetler ve arka taraftaki nöbetçiler tüfeklerini daima ellerinde bulundurmalıdırlar. Tek fişekli tüfeklerin daima boş bulundurulması gerekir. Her yerde ve her zaman çeteciler birisinin emrinde beklemelidirler. Her çeteci daima ve her yerde sırasını muhafaza etmelidir.

4-) Her çetenin savaş tekniği kuvvetli olmalıdır. Onun içinse her gün akşamın on birinden on ikisine kadar talim yapmaları gerekir. Çetecilerin her biri boş zamanında gündüz nişan ve ayak talimine çalışmalıdır. Çetenin başka vakti olursa ayda veya her iki ayda bir nişan talimi yapması gerekir.

5-) Çetelerde en çok dikkat edilmesi gereken kural düzen ve terbiyedir. Nitekim sefer esnasında ve istirahat zamanında sükunet muhafaza edilmeli ve yolculuk esnasında tek veya toplu olarak seri ve zincir şeklinde hareket etmelidir.

6-) Çeteciler arasında kavga ve tartışma yasaktır. Aşka dair şarkılar ile diğer eğlenceler yasaktır. Gerek çeteciler arasında ve gerekse bunlarla köylüler arasında her

⁷⁴ TFR.I.M 19-1859.

⁷⁵ TFR.I.M 19-1859.

çeşit özel konuşmalar, çekişmeler ve kendi kafalarına göre hareket etmeleri dahi yasaktır. Çetecilerden her birinin itaatkar ve kanaatkar olması gerekir. Bu karaktere sahip olan çeteciler takdire şayandır ve özellikle bu karakterin tüm çetecilerde bulunması ayrıca önem arz etmektedir.

7-) Nöbetçi, reisin emirlerini aynen yerine getirmeye mecburdur. Zira bütün çete nöbetçileri reislerine güveniyorlar. Nöbetçi bazı yerlerde sabit durup etrafı dikkatli bir şekilde araştırıp muhafaza etmelidir. Nöbetçinin birisiyle görüşüp kavga etmesi kesinlikle yasaktır. Aynı şekilde nöbetçilerin bir şey ile meşgul olması veya tütün içmesi kesinlikle yasaktır. İkinci nöbetçinin, çetenin son noktalarında teyakkuzda beklemesi gerekir. İkinci nöbetçinin vazifesi nöbetçiyi denetlemek, onun vereceği işaretleri ihbar etmek ve onu değiştirmektir.

8-) Çetecilerden her biri çete ile ilgili bulunan tüm faaliyetleri gizli tutmaya mecburdur.⁷⁶

1.4. Bulgar Çetelerinin Silahları ve Silahları Temin Etme Yöntemleri

Bulgar çeteleri adam kaçırma, soygun gibi eylemlerden elde edilen paralarla dinamitler ve çeşitli silahlar alıyorlardı. Özellikle yabancıları kaçırap serbest kalmaları için fidye talep ediyorlardı. Yabancıların serbest kalma bedellerini Osmanlı Devleti karşılıyordu. Osmanlı Devleti dolaylı olarak çetecilerin silah harcamalarının bir kısmını ödemiş oluyordu.⁷⁷ Maddi sıkıntılar yüzünden çeteciler silahları temin etmede zorlanıyordu. Bulgar ordusunun eski silahları ve "*krynka*" tüfekleri almak dahi çeteciler için pahalıya mal oluyordu. Makedonya'nın Batı'sında yer alan komitelerin Yunanistan'dan getirilen kaçak silahlara ihtiyaçları vardı. Çünkü Batı Makedonya'da yer alan Kalkandelen şehrinde üretilen bu tüfekler Avrupa'da üretilen silahlara göre daha ucuzdu. Makedonya'nın Güneybatı kesiminde Fransız "*Gras*" marka tüfekler kullanılmaktaydı.⁷⁸

Osmanlı ordusundaki bazı silahları çetecilere satmak isteyen bir kısım memur ve asker bulunmaktaydı. Bunlar sayesinde çeteciler Osmanlı ordusu bünyesinde bulunan silah ve cephaneye sahip olmuşlardır. Bunlar arasında Alman "*Mavzer*" tüfekleri ve fişekleri dönemin en iyisi olması bakımından çeteciler tarafından çok tercih ediliyordu.

⁷⁶ TFR.I.M 19-1859.

⁷⁷ Enver Ziya Karal, *a.g.e.*, s. 154.

⁷⁸ Fikret Adanır, *a.g.e.*, s. 141.

Avusturya markalı “*Manlicher*” tüfekler çeteciler arasında popülerdi, ancak kullanım açısından sıkıntılı olduğu için fazla tutunamadı.⁷⁹

Bulgar çeteleri, silahları Osmanlı tarafına geçirmek için çeşitli yollar denemiştir. Silah geçişlerine izin verilmemesi çetelerin farklı yöntemlere başvurmalarına neden olmuştur. Nitekim 26 Mayıs 1312 (**7 Haziran 1896**), tarihli bir vesikada, Bulgaristan’ın Makedonya İhtilal komiteleri tarafından Üsküp ve Köprülü yollarıyla gelen yolcu ve kiracılar vasıtasıyla Kırçova ve Poracı karyelerine dinamit ve yanıcı maddeler gönderildiği ve oralardaki manastırlara ziyaret amacıyla gidenlere dağıtıldığı istihbaratı alınmıştır.⁸⁰ 16 Zilkade 1318 (**7 Mart 1901**) tarihli başka bir belgede ise, Makedonya komitesinin Osmanlı tarafına geçirecekleri fişek, dinamit vb. yıkıcı aletlerin zeytin ve sardalye fiçı ve kutularına koyarak gizledikleri bilgisi alınmış ve memurların bu konuda dikkatli olmaları ve her ihtimale karşı tedbirli olmaları gerektiği istenilmiştir.⁸¹ Ayrıca 3 Zilhicce 1323 (**29 Ocak 1906**) tarihli belgede, Hasköy’e gönderilen muhbir’in ifadesine göre; büyük kiliseleri olan köylerin kiliselerine Bulgar çeteleri tarafından silah ve cephane konulduğu ve bu haberler Kırcaali sınır cephesinde görevli olan binbaşının araştırmalarıyla da teyit edilmiştir. Bu konuda dikkatli olunması ve araştırmalara devam edilmesi gerektiği bildirilmiştir.⁸² 15 Mart 1314 (**27 Mart 1898**) tarihli belgede, Bulgarların, Makedonya bölgesinde tahrikler meydana getirmek için ithal ettikleri ve etmeye çalıştıkları silahlara hükümet tarafından el konulduğu ve Bulgaristan sınırından silah ithaline memurların zorluklar çıkardığı ve bu yüzden silahların Sırbistan yoluyla ithal edilmeye çalışıldığı belirtilmektedir. Özellikle Sofya silah tüccarlarından ve Bulgar Makedonya Komitesi azasından B. Yuvanof’un Bulgaristan’dan gizli olarak Sırbistan’a geçirilecek olan silahların Sırp hududundan Makedonya’ya ithali için bazı teşebbüslerde bulunacağı istihbaratı alınmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda B. Yuvanof’un bazı silah parçaları üretmekte olduğu ve B. Yuvanof’un Belgrat’taki bir kişiye yüz adet tüfek gönderdiği tespit edilmiştir. Ayrıca Sırp, Bulgar ve Osmanlı hududunun birleştiği nokta yakınında bulunan karakol civarında ve Sırbistan’da bulunan bir değirmende iki yüz kadar Krynka ve Martini silahların bulunduğu istihbaratı alınmıştır. Bulgar komiteleri tarafından Sırbistan yoluyla Makedonya’ya sokulmak istenen silahların geçişine izin verilmemesi ve bu konuda vazifeli memurların dikkatli olmaları gerektiği

⁷⁹ Fikret Adamır, *a.g.e.*, s. 142.

⁸⁰ BOA, BEO 790-59189.

⁸¹ A.MTZ 69-30.

⁸² A.MTZ 138-19.

bildirilmiştir.⁸³ 19 Şubat 1326 (**4 Mart 1911**) tarihli belgede, Bulgaristan'dan Makedonya'ya Cuma-i Bala yoluyla ithal edilecek olan silahların Köprülü'deki depoya yerleştirileceği ve Vardar şehrinden Köprülü taraflarına geçirilecek silahların ancak sal, kayık ve sandallarla taşınması mümkün olduğu belirtilmiştir. Silahları taşıyacak vasıtalar olan sandal, sal ve kayıkların hazır halde bekletildiği belirtilmiştir.⁸⁴

Bulgar Makedon çetelerinin, silah aldıkları ülkelerin başında İngiltere gelmekteydi. Nitekim Sadareten Bahriye Nezaretine gönderilen 18 Mart 1313 (**30 Mart 1897**) tarihli bir belgede, 1 Nisan 1897'de Makedonya çetelerine dağıtılmak üzere fesat komiteleri tarafından Londra'ya çok sayıda tüfek ve fişek sipariş ettikleri Seraskeriye, Dahiliye ve Rüşumat Emaretime bildirilerek, sahillerde küçük gözetim vapurlarının dolaştırılması isteniyordu.⁸⁵ Ayrıca 27 Şaban 1314 (**11 Mart 1897**) tarihli başka bir belgede ise, Londra sefaretinden alınan telgrafnamede, Makedonya'ya yollanmak üzere Bulgar, Yunan ve Arnavut komiteleri tarafından çok sayıda tüfek ve fişegın Londra'dan sipariş edildiği belirtilmiştir.⁸⁶

Bulgar Komiteleri, Avusturya, Rusya ve Almanya gibi devletlerden de silahlar temin etmişlerdir. Nitekim 24 Zilkade 1317 (**26 Mart 1900**) tarihli belgede, Sofya'da silah taciri Razlık'lı Yuvanof kardeşler vasıtasıyla Makedonya komitesinin ve Bulgaristan Emaretinin Avusturya fabrikalarından sipariş ettiği ateşli tüfeklerden on bin adedinin Sofya'ya getirildiği ve üç bin adedin de gece vakti Köstendil'e gönderildiği belirtilmiştir.⁸⁷ Bulgar komite lideri Sandanski komitelerin silah ihtiyacını genellikle Avusturya'dan temin etmekteydi. Bunu Avusturya'dan silah alan Apostolof isimdeki akrabası vasıtasıyla yapıyordu.⁸⁸ Bulgar gizli çetecilerinden olan Stançev'in komitesi, Avusturya'da bulunan Vrendel isimdeki silah şirketinden silah almaya çalışmıştır. 1902 yılında bu şirketten silah istenmiştir. Makedonya'da kullanılmak için sipariş edilen bu silahların ödemesi yapılmadığından silahlar alınmamıştır. "Slavyaniski" adlı Rus komitesi tarafından Bulgar çetelerine Bergos üzerinden çok sayıda silah gönderilmiştir.⁸⁹ Ayrıca Bulgaristan Prensiği tarafından komiteciler için Avusturya'dan

⁸³ BOA, BEO 1101-82570.

⁸⁴ DH.SYS 74-1/2-40.

⁸⁵ BOA, BEO 927-69483.

⁸⁶ İ.MTZ 19- 1219.

⁸⁷ A.MTZ 65-45.

⁸⁸ Gül Tokay, *Makedonya Sorunu, Jön Türk İhtilalinin Kökenleri (1903-1908)*, Afa Yayınları, İstanbul, 1996, s. 56.

⁸⁹ Mithat Aydın, "Bükreş'te Komitacılık Faaliyetleri (1860-1916)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XV/30 (2015 Bahar), s. 17.

çeşitli silahlar alınmıştır.⁹⁰ 5 Şubat 1312 (**17 Şubat 1897**) tarihli arşiv vesikasında Almanya'dan getirilen 75 sandık silahın Makedonya'ya getirileceği belirtilmiştir.⁹¹

Bulgar çete reislerinin bazılarının bizzat silah ve yanıcı madde üretimde buldukları arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır. 4 Eylül 1320 (**17 Eylül 1904**) tarihli arşiv vesikasında Selanik, Üsküp ve Gevgili Bulgar mekteplerinde birkaç sene öğretmenlik yaptıktan sonra çetelere başkanlık eden ve çeşitli cinayetler işleyen meşhur eşkıya reislerinden Poşkarof, Arsof ve Gançof adlarındaki kişilerin Bulgaristan'dan Vilayet-i Selase'ye geldikleri ve bunlardan bazılarının bizzat dinamit üretme konusunda çok becerikli oldukları anlaşılmış olup İngiltere ve Amerika donanmalarının Selanik'e gelişi sırasında da bazı şehir ve kasabalarda karışıklık çıkarmaya çalışacakları belirtilmiştir.⁹²

Bulgar komiteleri, silah ve yanıcı madde yapımında uzman olan kişilerle irtibata geçmişlerdir ve bu şahıslar çeteler için silah ve yanıcı maddeler üretmişlerdir. Nitekim 24 Temmuz 1311 (**5 Ağustos 1895**) tarihli bir belgede, bir Bulgar tarafından alınan bilgilere göre adı Petko olan bu kişinin, orta boylu, sarı bıyıklı olduğu ve dinamit yapımında uzman olan bu şahsın el mermisi yaparak eşkıyaya vereceği bilgisi alınmış ve bu kişinin Romanya ve Sırbistan'ı dolaştıktan sonra Bulgaristan'a geçmiş olduğundan bahsedilir.⁹³ Yine 2 Recep 1321 (**24 Eylül 1903**) tarihli başka bir belgede, bomba, fişek ve buna benzer malzemeleri işlemek üzere Bulgar fesat reisi tarafından biri Varna'dan diğeri Köstence'den olmak üzere iki Ermeni ustasının getirildiği ve bunların işe başladıkları belirtilmiştir.⁹⁴

Bulgaristan Hükümeti, Bulgar fesat komitelerinin silah temin etmelerine çeşitli yollarla destek vermiştir. 29 Safer 1313 (**21 Ağustos 1895**) tarihli bir belgede, Sofya'da bulunan Times gazetesi muhabirinin gazeteye gönderdiği mektupta Bulgaristan nahiye müdürlerinin köylülere silah dağıttıkları bildirilmiştir.⁹⁵ 2 Rebiülevvel 1313 (**23 Ağustos 1895**) tarihli başka bir belgede, muhtarlar tarafından Hasköy taraflarında ve hudut boyundaki Bulgar köy ahalisine fişekleriyle beraber Rus kapaklı tüfeklerin dağıtıldığından bahsedilmiştir.⁹⁶ Yine 12 Mart 1314 (**24 Mart 1898**) tarihli bir vesikada,

⁹⁰ Arzu Taşcan, *a.g.m.*, s. 239.

⁹¹ Dilek Yücel, *a.g.t.*, s. 198.

⁹² A.MTZ 121-34.

⁹³ A.MTZ 178-69.

⁹⁴ Y.PRK MK 16-5.

⁹⁵ İ.MTZ 29-1905. Belge'nin orijinali için Ek 5'e, transkripsiyonu için Ek 6'ya bakınız.

⁹⁶ A.MTZ 180-13.

Bulgaristan Emareti kaza belediyeleri tarafından köy halkına silah dağıtıldığı bildirilmiştir.⁹⁷ Makedonya komiteleri satın aldıkları silah ve mühimmatları Bulgaristan Emaretinin yardımıyla Osmanlı sınırına kadar sevk etmişlerdir ve gizlice Koçana ve Cuma-i Bala'ya kadar sokmaya çalışmışlardır.⁹⁸ Bulgar hükümetleri, Bulgar çetelerine verilmek üzere Bulgar ordusunun silahlarını din adamları ve öğretmenler aracılığıyla gizli bir şekilde Makedonya bölgesine sokmuştur.⁹⁹

Bulgar çetecilerinin silah temin etmesine Bulgar zabitanları da yardımcı olmuştur. Sivil giyimli olan bu zabitanlar, Bükreş'teki eski tüfekleri ucuz bir fiyata alarak çetelere vermişlerdir. Çeteciler silah malzemelerinin güvenli bir şekilde yerlerine ulaştırılması için silah sandıklarının üstüne "*Bulgaristan Levazumat Dairesine*" özel bir bayrak yapıştırdılar. Böylelikle kıyıdaiki memurların şüphelenmesinin önüne geçmiş oluyorlardı.¹⁰⁰

Bulgar çete reisleri tarafından satın alınan silahlar da bulunmaktaydı. 5 Ağustos 1319 (**17 Aralık 1911**) tarihli arşiv vesikasında, bir komite reisi tarafından sekiz bin Manliher tüfeğinin satın alındığı ancak bu silahlar Radomir'den geçmekte iken ahali tarafından ele geçirilip Sofya'ya getirildiğinden bahsedilir.¹⁰¹ Ayrıca Boris Sarafof adlı çete reisi, Avrupa'dan çeşitli silahlar temin etmek amacıyla çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur. Sarafof, 1900 yılında silah almak için gittiği Viyana'dan olumlu sonuçlar almış ve çetelere silah temin edebilmiştir.¹⁰²

Bulgar çeteleri için özel olarak bazı fabrikalarda bombalar yapılmıştır. Nitekim 26 Zilhicce 1329 (**18 Aralık 1911**) tarihli belgede, Veladiye karyesindeki dinamit fabrikasında yirmi adet saatli bombanın yapıldığı istihbaratı alınmıştır.¹⁰³

1.5. Bulgar Çetelerinin Para Temin Etme Yöntemleri

Bulgar çetelerinin parasal ihtiyaçlarını genellikle Bulgaristan Emareti ve Avrupa Devletleri karşılamıştır. Nitekim 10 Safer 1313 (**2 Ağustos 1895**) tarihli vesikada, Hasköy'den Makedonya'ya geçecek eşkıyanın her birine elli frank maaş verileceğinin

⁹⁷ A.MTZ 54-5.

⁹⁸ Ahmet Altıntaş, "Makedonya Sorunu ve Çete Faaliyetleri", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (Aralık 2005), C. 7, S. 2, s. 82.

⁹⁹ Arzu Taşcan, *a.g.m.*, s. 239.

¹⁰⁰ Mithat Aydın, *a.g.m.*, s. 16.

¹⁰¹ A.MTZ 103-92.

¹⁰² Hakan Tan, *a.g.t.*, s. 61.

¹⁰³ A.MKT MHM 745-17.

Bulgaristan Hükümeti tarafından muhtarlar vasıtasıyla ilan edildiği bildirilmiştir.¹⁰⁴ Yine 2 Eylül 1324 (**15 Eylül 1908**) tarihli başka bir vesikada, Bulgaristan hükümeti Osmanlı Devleti'nde Meşrutiyet ilan edildiği zaman eski çete voyvodalarına bin, beş bin ve yirmi bin franklık miktarlar tahsis etmiştir. Ayrıca Matof komitesine Makedonya'da propaganda yapması için yüz bin frank verilmiştir.¹⁰⁵ Bulgar memurlarının destekleriyle Bulgar prensliğinin her yerinde Bulgar çeteleri için milli yardım adı altında zorla para alınmaktaydı. Ayrıca Rus Slav komiteleri de Bulgar çetelerine para yardımında bulunmuşlardır. **“Slavyaniski”** adlı Rus komitesi elli bin Ruble para yardımında bulunmuştur.¹⁰⁶ 26 Zilhicce 1329 (**18 Aralık 1911**) tarihli belgede, Avusturya tarafından Bulgar milli bankasına Bulgar komitesi için para yatırılmış olduğu Sofya sefaretinden telgrafla bildirilmiştir.¹⁰⁷ 5 Zilkade 1328 (**6 Kasım 1910**) tarihli arşiv vesikasında, Rusçuk avukatlarının yaptıkları toplantıda Rumeli'de eşkıyalığa başlayan Bulgar komitelerine para yardımı yapmaya karar verdikleri belirtilmiştir.¹⁰⁸

Bulgar çeteleri düzenledikleri mitingler yoluyla para toplamışlardır. Nitekim 4 Muharrem 1314 (**15 Haziran 1896**) tarihli bir belgede, Makedonya komitesi tarafından halkı ihtilale teşvik etmek, savaşa hazırlanmak, para toplamak ve temin etmek amacıyla haziranın yirmi birinci günü Rusçukta bir miting düzenleneceği bilgisi verilmiştir.¹⁰⁹

Bulgar çeteleri, kaçırma eylemleri yaparak fidye talep ediyorlardı. Bu şekilde kendileri için gerekli olan para ihtiyacını karşılıyorlardı. 23 Nisan 1318 (**6 Mayıs 1902**) tarihli vesikada, Bulgar çetesi reisi Belçof'un bir yabancı konsolosu dağa kaçırıp fidye talep etmek üzere Osmanlı toprağına geçmeğe hazırlandığı istihbaratı alınmıştır. Ayrıca eşkıya çetesi reisi Sandanski'nin otuz kadar eşkıya ile Köstendil'den Sofya'ya geri döndüğü ve bunların Rumeli'deki konsoloslardan birini dağa kaçırdığı Bulgaristan komiserliğinden bildirilmiş ve bu konuda dikkatli olunması gerektiği belirtilmiştir.¹¹⁰ Bulgar komitecileri, 1886 yılında Serez yakınlarında Avusturya konsolosunun oğluyla beraber bir arkadaşını da kaçırıp fidye istemişler ve iki bin altın karşılığında onları serbest bırakmışlardır.¹¹¹ Ayrıca Serez civarında bir Fransız maden işletme müdürü

¹⁰⁴ İ.MTZ 18-1141.

¹⁰⁵ TFR.I.M 22-2147.

¹⁰⁶ Mithat Aydın, *a.g.m.*, s.16.

¹⁰⁷ A.MKT.MHM 745-17.

¹⁰⁸ DH.SYS 29-2/3-26.

¹⁰⁹ A.MTZ 34-18.

¹¹⁰ DH.MKT 499-18.

¹¹¹ Süleyman Kani İrtem, *a.g.e.*, s.163.

kaçırılıp 15.000 Türk lirası ödenerek serbest bırakılmıştır. Amerikalı rahibe Miss Stone için 16.000 İngiliz lirası bedel ödenerek kurtarılmıştır.¹¹²

Bulgar çetecileri tüccarlardan da para almışlardır. Nitekim 20 Safer 1319 (**8 Haziran 1901**) vesikada, Makedonya komitesi adına, panayır yerlerine giden tüccarlardan para alındığına dair Varna Tüccar Vekaleti'nden bilgi verilmiştir.¹¹³

Komitecilerin para elde etmek için kullandıkları bir diğer yöntem de komite üyeleri arasında bulunan zengin kişilerden alınan maddi destektir. Maddi durumu iyi olmayanlar ise gönüllü yardımlar yapıyorlardı.¹¹⁴ Ayrıca köylerde bulunan çeteler, ihtiyaçlarını karşılamak için Bulgar köylerine baskınlar düzenleyip zorla para almaya çalışmışlardır. Bazı köylüler zorla da olsa yardım yapmışlardır. Yardım etmeyen köylüler ise sert bir şekilde cezalandırılmıştır.¹¹⁵ Komiteciler para sıkıntısını gidermek için soygun girişimlerinde de bulunmuşlardır. Meşhur çetecilerden Delçef Kuzey Makedonya'ya 1897 yılında soygun seferleri yapmıştır. Yine bir başka Bulgar çeteci Gernikov zengin Türkleri soyma girişiminde bulunmuştur. Ancak bu girişimler başarısızlıkla sonuçlanmıştır.¹¹⁶ 1901 yılında trenle seyahat eden Alman grubunun yolu eşkıya tarafından kesilip soygun yapılmıştır.¹¹⁷

¹¹² Enver Ziya Karal, *a.g.e.*, s.153.

¹¹³ Y.PRK.MK 10-85.

¹¹⁴ Gül Tokay, *a.g.e.*, s. 56.

¹¹⁵ Fatma Gül Özküçük, *a.g.t.*, s. 69.

¹¹⁶ Fikret Adanır, *a.g.e.*, s.140.

¹¹⁷ Enver Ziya Karal, *a.g.e.*, s.153.

İKİNCİ BÖLÜM

2. BULGAR ÇETELERİNİN TEŞKİLATLANMASI VE ÇETELERE KARŞI ALINAN TEDBİRLER

2.1. Bulgar Çetelerinin Teşkilatlanması

Komite ve çete kelimeleri benzer anlamlara sahip olsalarda, bu iki kelime arasında fark bulunmaktadır. Komiteler, plan yapıp üst düzey karar organı olarak görev yaparken çeteler ise daha çok uygulayıcı güç olarak görev yapmaktaydı. Çeteler militan ve terör eylemleri yapan kuvvetlerdir. Çetelerin sayıları on-onbeş civarındadır ve bunlar bombalama, suikast vb. eylemler gerçekleştirmektedirler. Çeteler buldukları ülkelerin en ücra yerlerine kadar yerleştikleri için halkı kışkırtıp isyana hazırlamaya çalışmışlardır.¹¹⁸

Komiteler ve çeteler ile ilgili olarak aşağıdaki nizamname ve talimatları inceleyeceğiz.

29 Rebiülahir 1320 (**5 Ağustos 1902**) tarihli vesikada, ölü olarak ele geçirilen bir Bulgar fesatçısının üzerinde bulunan Makedonya fesat komitesine mahsus nizamname'nin bir adedi Atina sefareti hariciye nezaretine gönderilerek Bulgarca'yı iyi bilen Osman Nuri Bey'e tercüme ettirilmiştir. Bu nizamname'de komite fertlerinin nasıl hareket edecekleri, neler düzenledikleri, neler arzuladıkları ve ne gibi şeylere teşebbüslerde bulunup kötülükler yapacakları, gizli emelleri, amaçları açıkça anlatılmıştır. Ayrıca bu nizamname kabının üzerinde bir eline hürriyet veya ölüm kelimeleri yazılı bayrak, diğer eline Makedonya yazılı bir arma almış ve bir takım silahlar üzerine basmış bir kız resmi bulunduğu bahsedilir.¹¹⁹

2.1.1. Tensikat (Düzenlemeler) Nizamnamesi

Makedonya ve Edirne ihtilal tensikat (düzenlemeler) nizamnamesinin tercümesidir.¹²⁰

¹¹⁸ Tarık Zafer Tunaya, *a.g.e.*, s. 534.

¹¹⁹ A.MTZ 80-60. Nizamname kabının üzerinde bulunan resmin orijinal hali ekler kısmında gösterilmiştir. Bkz. Ek 7.

¹²⁰ A.MTZ 80-60.

Merkezi Cemiyet Hakkında

1-) Makedonya ve Edirne İhtilal Merkezi Cemiyeti bir reis, bir katip, bir mali sorumlu ve birkaç azadan oluşur.

2-) Merkezi cemiyet'in hukuki vazifesi: (1) Mahalli işlere başkanlık etmek, işin genel gidişatını takip etmek ve gerekli yardımları yerine getirmek. (2) Dışarıda doğrudan doğruya, içerde mahalli cemiyetler vasıtasıyla silah, ihtilal evrakları ve diğer gerekli araç ve malzemeleri başarılı bir şekilde temin etmek. (3) Gerek dışarıdan alınan ve gerek içeride fazla bulunan silah ve vasıtaları gerekli görülen mahallere dağıtmak. (4) Yabancı cemiyetlerle haberleşmek. (5) Sancak ve kazalardaki ihtilal cemiyetlerinin başarısıyla ihtilalin ilan gününü belli etmek, hareket planlarını hazırlamak ve bunları doğrudan doğruya veya oluşturulacak özel bir komisyon vasıtasıyla hazırlamak ve uygulamak. (6) İhtilal gününde dışarıdan yardım eden yabancı cemiyetleri ortadan kaldırmak.¹²¹

Karye, Kaza ve Sancak Komiteleri Hakkında

3-) Karye, kaza ve sancak ihtilal cemiyetleri bir reis ve içlerinden biri veznedarlık diğeri yardımcılık vazifesini yerine getirmek üzere birkaç azadan oluşan bir heyet tarafından idare olunur.

4-) Mahalli cemiyetlerden her birinin provokasyon fikirlerinin anlatılması, yayılması ve çetecilerden uygun olanların silahlandırılıp donatılması ve gereken miktarda silahın temin edilmesi, hazır hale getirilmesi, nakdi vasıtaları artırmak ve çoğaltma işlerini yapmak gibi görevleri vardır. Bununla beraber azalar arasında meydana gelecek uyuşmazlık hali ve fikir ayrılıkları dahi cemiyetin vazifesindedir. Doğacak sıkıntılardan idare heyeti sorumludur.

5-) Sancak ve kaza komiteleri, meydana gelen olaylardan merkezi haberdar edeceği gibi her ay sonunda çetecilerin miktarı hakkındaki icraatı açıklar ve düzenleyecekleri raporlarda; (1) Her karye ve kasabada bulunan ve hürriyet kazanma uğrunda silahlı olarak düşmanla mücadeleye gücü yeten çetecilerin miktarı (2) Silahların mevcudu ve ihtiyaç duyulan yeni silahlar (3) Komitedeki gizli zabitanların faaliyetleri (4) Posta işlerinin düzenlenmesi (5) Cemiyet sandıklarının miktarının varlığı (6) Çetecilerin manevi halleri ve aleyhte bulunanların durumları (7) Nizamiye askeri, zabıta, polis ve başıbozuk vb. hakkında gereken işlemlerin yapılması.

¹²¹ A.MTZ 80-60.

6-) Merkezi cemiyetin izni ve bilgisi haricinde mahalli cemiyetten hiçbirisi gerek içte gerek dışta cemiyetlerle haberleşmeye izinli değildir. Ancak ertelenmesi uygun olmayan hal ve ihtiyaçlar ve komşu cemiyetler arasında yapılan haberleşmelerle gerekli olan vasıtalar derhal merkeze bildirilmek üzere tatil edilecek özel mektepler vasıtasıyla reisler tarafından kabul edilen kararlar bu maddenin dışındadır.

7-) Her cemiyetin reisi haftada bir kere sıradan ve lüzum görüldüğü takdirde de olağanüstü toplantı düzenlenmesi için azaları davet edip toplantıya başkanlık eder.

Uyarı: Toplantının kararı oyçokluğu iledir.

8-) Reis, reis bulunduğu yer içerisinde cemiyetin heyeti idaresini oluşturan aza ile görüşüp danışır. Ayrıca meydana gelen olaylardan kendilerini haberdar etmekle sorumludur.

9-).Reis'in vazifeleri: (1) Komite kararlarını doğrudan doğruya veya dolaylı olarak şube memurlarına bildirmek. (2) Komitenin gizli zabıtalara ve posta nakletmeye vazifeli olanlarla ilişki içerisinde bulunmak. (3) Haberleşme evraklarını denetlemek.

10-) Veznedar'ın vazifesi cemiyetin hesap işlerini yapmaktır. Halktan alınan aylık taksitleri, nakdi yardımları, bağışları ve gelirleri toplama yalnız reis'in emri altında gerçekleştiğinden bu durum veznedarın vazifesini sınırlandırır. Ayrıca veznedar kendi kafasına göre harcamalarda bulunamaz.

11-) Veznedar her aybaşıda toplanan idare heyeti genel meclisi huzurunda hesapları vermeye mecburdur.

12-) Reisin ölümü veya kaybolması halinde cemiyete ait işlerin başkanlığı yardımcısı tarafından yerine getirilir.¹²²

Şube İdare Memurlarının Vazifesi Hakkında

13-) Şube idare memurlarının vazifesi: (1) Reis tarafından kendilerine bildirilen emirleri ve talimatları sorumlu buldukları şube bireylerine sunmak ve öğretmek. (2) Şubenin silahlı gücünün ve düzenlemelerinin durumu hakkında her hafta doğrudan doğruya veya dolaylı olarak bilgi vermek. (3) Çetecilere dağıtılmış olan silahın iyi bir şekilde muhafazası ile haftada bir kere veya gerekli görülen durumlarda yönetimleri altında bulunan çetecileri toplamak. Ayrıca silah kullanma usulünün kendilerine öğretilmesi, ihtilal evraklarının dağıtılması ve okunması velhasıl farklı biçimlerle ihtilal

¹²² A.MTZ 80-60.

fikirlerinin zihinlerine yerleştirilmesi. (5) Aylık taksitlerin ve nakdi yardımların tahsisinin reise veya reisin aracısı olan kimselere teslim edilmesi (6) Çetecilerin işlemleri ve özellikle cemiyetin menfaatlerine zararlı olabilecek hal ve hareketlerin incelenmesi ve araştırılması.¹²³

Çetecilerin Vazifesi Hakkında

14-) Cemiyete yeniden üye kaydı kıdemli azadan birinin tavsiyesi ve cemiyet reisinin özel iznine bağlıdır.

15-) Cemiyete yeni katılan çetecilerden her biri anavatani olarak gördükleri Makedonya ve Edirne vilayetinin hürriyeti uğurunda sağ oldukça savaşacaklarını, kayıtsız şartsız merkeze itaat edip emirlerini kayıtsız şartsız yerine getireceklerini ve bunu yapmaya acele edeceklerini, yapılacak işlerde din ve namus üzerine kimseye söylemeyeceklerini, aksi taktirde silah (revolver ve kama) ile bir çeteci tarafından öldürülmeyi kabul ettiklerini belirtirler. Bir İncil, bir revolver ve bir kama veya herhangi bir çeşit silah huzurunda ve cemiyet üyelerinden herhangi bir şahıs karşısında üç defa eğilmek suretiyle resmen saygı gösterildikten sonra yukarıda bahsedilen silahları önce ve sonra saygıyla öperek yemin yerine getirilir.

16-) Yeni bir azanın tavsiyesinden önce aday kişinin doğrudan doğruya veya dolaylı olarak isyan etme hakkındaki fikirleri öğrenilir. Adayın cesaret ve cüret derecesi ve geçmişte suç işleyip işlemediği incelenir ve bu konuda mevcut ve muhtemel olan herkes kendini davası uğrunda feda etme ihtimali dahi kendisine açıklandıktan sonra zayıflık ve korkaklık göstermediği taktirde yemin etme emri yerine getirilir ve cemiyet hakkında asla hiç kimseye bilgi vermemesi emredilir.

Uyarı: Yeni üye kazanılması için kitap, makale, risale, ihtilal gazeteleri ve dergileri vb. yayımlar en iyi teşvik araçlarındandır.

17-) Çetecilerin hepsi üyelik aidatını ödemeye mecbur olup, maddi durumu nispetinde silah tedarik edip muhafazasına bizzat kendisi özen gösterir. Silah gücünden mahrum olanların silahlandırılması ve donatılması cemiyetin vazifesidir.

18-) Çetecilerin her biri gerek bulunduğu yerde ve gerek başka yerde üst makam tarafından verilen emirleri ve teklif edilen bir vazifeyi yapmaktan kaçınmaz.

¹²³ A.MTZ 80-60.

19-) Çetecilerden ve azalardan her kim olursa olsun cemiyetin menfaat veya teşebbüsleri ile ilgili bildiği ve işittiği her şeyi gerekli makamlara bildirmeye mecburdur.

20-) Bir vazifenin yerine getirilmesi esnasında hükümet tarafından ele geçirilmiş olanlar her ne şekilde olursa olsun kurtarılacaktır. Ancak kendi kusuru veya şahsi konulardan dolayı yakalanmış olanlar bu maddeden faydalanamaz.

21-) Bir felaketin olması durumunda çetecilerden her biri diğerinin yardımına gitmeye mecburdur.

22-) Reis'in bilgisi olmadan çetecilerin kendi başlarına teşebbüslerde bulunmaları kesinlikle yasaktır. Bu maddeye aykırı hareket edip hükümet tarafından yakalanmış olanlar cemiyetin yardımlarından mahrum edilecekleri gibi cezasız da bırakılmayacaklardır.

23-) Kendilerine verilecek emirler ve izinler haricinde mahalli cemiyetlerdeki bir cemiyet azasının diğer bir cemiyet azasına kendilerini tanıttirmaları yasaktır.¹²⁴

Haberleşmeler Hakkında

24-) Cemiyetler arasındaki haberleşmeler kimya mürekkebiyle ve yalnız reisler ve yardımcılarının okuyabilecekleri şifreli bir evrak ile gizli postalar vasıtasıyla yerine getirilir. Mektuplardaki yazılarda daima takma adlar kullanılır.

25-) Cemiyet evrakı; bir cemiyet'in alt derecede ve üst derecede bulunan cemiyetlerle meydana gelen haberleşmeler, hesap evrakları ve raporların saklanan suretleri, harita, istatistik kayıtları ve çetecilerin isim defterinden ibarettir. Aynı şekilde kimya mürekkebi ve şifre hattıyla yazılıdır.¹²⁵

Gizli postalar hakkındadır

26-) Haberleşme ve yazışmanın emniyetli bir şekilde yapılması için her cemiyetin kendine özel gizli postaları vardır.

27-) Gizli postayı nakleden memurların nispeten sır saklamasını bilen, sözünde duran, kararlılık gösteren, cesur olan ve naklettikleri postayı emniyetli bir şekilde yerine teslim eden kimseler olması gerekir. Ayrıca kendilerine söylenen sözlü ifadeleri

¹²⁴ A.MTZ 80-60.

¹²⁵ A.MTZ 80-60.

söylendiği şekilde, hiçbir değişiklik yapmadan ilgili olan kişiye söyleyip tekrar etmeleri gerekir. Bu gibi memurların isimlerinin habercilere bildirilmesi gerekir.

Uyarı: Özel memurlar ile gönderilen temsilcilerin ya vekalet yoluyla ya da diğer şekliyle memurlar ve isimleri ihbar olunur.

28-) Silah ve evrak gibi taşınabilecek malzemeler dahi postalar vasıtasıyla nakledilir.

29-) Önemli haberleşmelerin nakli halinde gizli posta memurların silahlı olması ve silahlarının sürekli yanlarında bulunması gerekir.

30-) Daimi ve fakir olan posta memurlarının cemiyet sandığından maaşları ödenir.¹²⁶

Gizli Zabıta Hakkında

31-) Mahalli cemiyetlerden her birinin araştırma ve icraat şubelerine ait vazifeleri yerine getiren birer gizli zabıta olup araştırma şubesi için fertler arasından reis tarafından bir komiser tayin olunur. Komiser tarafından üç kişi seçilir. Bunların birbirlerini tanımamaları gerekir.

32-) Gizli zabıtanın araştırma vazifesi: (1) Cemiyet üyelerinden her birisinin eylemlerini, hal ve hareketlerini araştırmak. (2) İslam ve Hristiyan halkının cemiyetin esas amacı hakkındaki fikirlerini araştırmak. (3) Hükümetin bu konuda aldığı tedbirleri araştırmak. (4) Hükümetin zabıta idaresini engellemek, siyasi iş ve hareketlerini araştırmak. (5) Şehre yeni gelen yabancıların yanında bulunmak ve mezhep ayırt etmeksizin hal ve hareketlerini araştırarak elde ettiği bilgileri derhal gerekli makamlara ihbar etmektir.

33-) Zabıta-i icraiye de yukarıda açıklanan şekilde oluşturulur. Reis tarafından seçilmiş olan komiserin kendisine verilecek emirleri kayıtsız ve şartsız yerine getireceğine dair reise yemin etmesi gerekir. Ayrıca komiserin seçeceği üç kişinin kendisine karşı yemin etmesi gerekir.

34-) Zabıta-i icraiyenin vazifesi gerek reis ve gerekse merkezin emri üzerine cemiyetin mahremiyetini araştırılanların cezalandırılmalarından ibarettir.

35-) Görevi yerine getirecek kişi ve görevin ne zaman yapılacağı gibi konular reis tarafından belirlenir.

¹²⁶ A.MTZ 80-60.

36-) Zabıta-i icraiye de olan herkesin bir revolver ve bir kama taşıması gerekir. Gerekli durumlarda yanlarında iki revolver bulundurması lazımdır.

37-) Bu gizli zabıta-i icraiyelerin reis veya merkezi cemiyetin emri üzerine kısmen veya tamamıyla komşu cemiyete yardım etmeleri gerekir.¹²⁷

Cezalandırma Hakkında

38-) Cemiyete karşı suçlu oldukları anlaşılan kişilerin alacakları cezalar aşağıda verilmiştir. (1) İnceleme esnasında boşboğazlık edenler ve taksitlerin verilmesi sırasında düzensizlik gibi hafif suçlarda bulunanlar öncelikle reis tarafından değerlendirilir. Aynı suçun tekrarı halinde durumlarına göre para cezası ödemeye mahkum olurlar. Eğer bu şekilde de ıslahları mümkün olmazsa idam edilirler. (2) Suçlunun hatası büyük, neticesi cemiyet için vahim olursa veya suçlu hükümetin eline geçerek cemiyet hakkındaki sırları açıklayacak olursa velev ki bu hatası kendi arzu ve isteği dışında olmuş olsa bile idam ile cezalandırılır. (3) Cemiyet üyelerinden her kim olursa olsun verilen emirleri yapmaktan kaçınırsa önce azarlanır. Fakat aynı durumun tekrarı halinde idam edilir. (4) Kendisine verilen vazifeyi layıkıyla yapamayanlar ve tedbirlere uymayıp sırları açıklayanlar idam edilirler.

39-) Cemiyet üyelerinden olmayanların cezalandırılması aşağıdaki gibidir: (1) Cemiyetin varlığına dair veya aleyhinde söz söyleyenler, cemiyet üyelerinin isimlerini açıklayanlar öncelikle bu hareketlerinin uygun olmadığı ve neticesinin vahim olduğu kendilerine bildirilir ve yine kusurlarını düzeltmedikleri takdirde idam edilirler. (2) Cemiyet'in emellerine bilerek muhalefet etmek isteyenlerin cezası idamdır.

40-) İspiyonlarla cemiyeti takip hususunda seçilmiş olan hükümet memurları, cemiyetin birliğini bozmak amacıyla ikiyüzlülük gösterenler, sırları açıklayan komite posta memurları, kendilerine bildirilmiş olan emirleri yerine getirmekten kaçınan zabıta-i icraiye üyeleri ve çatışma esnasında silah kullanmaktan kaçınan çeteciler idam ile cezalandırılırlar.

41-) İdam cezaları mahalli zabıta-i icraiyesi veya merkezden gönderilmiş özel memurlar vasıtasıyla yapılır. İdam cezasının yapılmasından önce merkezi cemiyetin kararı gerekli ise de suçlu oldukları tespit edilen ve ispiyonlarla cemiyete hıyanette bulunanların istisna olarak mahalli cemiyet tarafından idam edilmeleri uygundur.¹²⁸

¹²⁷ A.MTZ 80-60.

¹²⁸ A.MTZ 80-60.

Techizat ve Teslimat Hakkında

42-) Azadan her biri tüfek ve imkanın olmadığı mahallerde revolver ve kama ile silahlı olmaları gerekir.

43-) Silahların çoğu merkezi cemiyet, sancak ve kazalardaki mahalli cemiyetler tarafından özel bir şekilde çeteciler ve azalar tarafından satın alınıyordu.

44-) Çetecilerden herkesin kendisine bildirildiği şekilde elbise, çarık, peksimet, pamuk ve yara bağlamak için sargı gibi gerekli şeyleri yanında bulundurması ve hazırlaması gerekir.¹²⁹

Cemiyet'in Maddi Vasıtaları Hakkında

45-) Komite masraflarının özellikle fertlerin donatılması ve silahlandırılması konusunda tercih edilen harcamanın iyi bir şekilde yapılması için komite (1) Azadan her birinin mali güçleri nispetinde düzenli olarak ödemeye borçlu oldukları aylık taksitleri alır. (2) Herkesin kendi arzu ve isteğiyle vereceği para yardımından akçe harcar.

Uyarı: İsteğe bağlı yardım paraları cemiyet amaçlarını takdir edip cemiyete sevgi gösterenler tarafından verilen tutardan ibarettir. Bu konuda yardım yapmaya gücü olup da kaçınanlar hakkında konu olan mecburi yardım ise tehdit edilerek veya zorla alınır.

46-) Her iki çeşit yardım için yardımı yapan kişiye Makedonya ve Edirne İhtilal Merkezi Cemiyetinin mührünü taşıyan makbuz verilir.

Uyarı: Öncelikle isteğe bağlı yardımlar toplanılır. Mecburi yardımlar ise biriktirme lüzumu üzerine merkezi cemiyetin emri ve kararı ile toplanır.

47-) Üyelerden alınan aylık taksitler ile bir önceki maddede yer alan iki çeşit yardımın miktarı merkezin de görüşü alınarak mahalli cemiyet tarafından belirlenir.

Uyarı: Mecburi yardımın alınmasında ve elde edilmesinde zabıta-i icraiyyeden biri veya azadan herhangi biri vasıtasıyla tehdit edilmek suretiyle bir çek gönderilir. İstenilen tutar alındıktan sonra merkezi cemiyetin mührüyle damgalanmış makbuz yardım eden kişiye verilir.

48-) Mahalli cemiyetlerden her biri toplanmış olan tutarla beraber hesap evrakını merkezi cemiyete teslim eder.¹³⁰

¹²⁹ A.MTZ 80-60.

¹³⁰ A.MTZ 80-60.

2.1.2. Çeteler Nizamnamesi

Makedonya ve Edirne Fesat Heyeti Çeteler Nizamnamesi 30 Kanunisani 1316 (12 Şubat 1901) tercüme edilmiş ve 10 Mart 1901'de onaylanmıştır.¹³¹

Her ihtilal komitesi hududu dahilinde bir çete hazır bulunur. Bu çete merkez reisinin vermiş olduğu emir üzerine gizli olarak hareket eder.

1-) Çeteler komite heyetlerinin silahlı adamları olup kasaba ve köylerde bulunan fesat heyetleri tarafından tertip edilirler.

2-) Çeteler gençlere askerliği öğretirler ve onları düzen altına alırlar.

3-) Çeteler fesat heyeti azalarından başka yerli Bulgar ahalisine silah dağıtıp ahali de bir ihtilal fikri uyandırmaya çalışırlar.

4-) Çeteler, reislerin tertibi üzerine hudutlar dahilinde bulunanların silah ve cephanelerini hazırlama ve bunların gerek ahali arasında gerekse muhtarlarda iyi bir şekilde muhafazasına vazifeli oldukları gibi doğrudan doğruya reise bağlıdırlar. Yaptıkları ve yapacakları her şeyi reislerinin adıyla yaparlar veya ona bilgi verirler.

5-) Çetecilerin başta merkez fesat heyetine yardım olmak üzere vazifeleri şöyledir: (a) Heyet olan yerlerde fesat azalarını büyük bir ihtilale teşvik edip hazırlarlar. Ayrıca onları deftere geçirdikten sonra talimat ve düzenlemeleri bilip bilmediklerini kontrol ederler. (b) Fesat heyeti olmayan yerlerde mümkün mertebe ahaliyi teşvik edip talimat gereğince fesat heyetinin tertibine çaba gösterirler. Bunda başarılı oldukları takdirde merkez komite reisine bilgi verirler. (c) Ahali arasında ihtilal fikrini nutuklar ve teşvikler ile uyandırırılar. Genel olarak hudut dahilinde bulunan fesat heyetleri adına çalışırlar.

6-) Çeteler yerli fesat heyetinin emrine neredeki noktalar gereğince bağlıdır: (a) Eksiklerini tamamlamak. (b) Reis tarafından gönderilen adamların bazılarını teşvik etmek ve bazılarını da korkutmak. Böylece aza olan ve olmayanlara fikre ittifak etmeleri için korku verir. Gösterilen adamları öldürme lüzumu kadar silah götürmeye engel olmak isteyen Bulgar Türk eşkıyasını takip edip fesat azalarının vazifelerini hakkıyla korkusuzca görmek için hükümetin ilgisini başka tarafa çekmeye çalışmak.

7-) Çeteler hudut dahilinde hareket etmek için fesat heyetine kendilerini feda ederler. İhtilal bayrağını reisin emri olduğu zaman herkesten önce kaldırmaları gerekir. Merkez fesat heyetinin Sofya'daki genel heyet reisinden almış olduğu emre bağlıdırlar

¹³¹ ZB 707-10. Makedonya ve Edirne Fesat Heyeti "Çeteler Nizamnamesi" orijinal belgesi için Ek 8'e bakınız.

ve ihtilal meydana geldiği zaman ahaliye kuvvet, cesaret vermek çetelerin vazifesidir. Buna ulaşmak için çetelerin yapacakları vazifeler: (a) Öldürmek amacıyla ahalinin toplanılması gerektiği takdirde ahali canını feda etmeye hazır olmalıdır. (b) Güzel sözlerle ihtilalin olumlu taraflarını anlatmalı ve ihtilali az bir gayretle kazanacaklarını sözün kısası onlara cesaret verecek her ne gerekirse söyleyerek ahaliyi fikrine çekmelidir. (c) Heyet azası arasında sadık adamlar bulundurularak onlar vasıtasıyla başkalarını teşvik etmelidir. (d) Hudut dahilinde ve komşu bulunan hudutlar dahilindeki şehirleri, köyleri, dağları, yolları vb. gizlenecek yerlerin hepsini öğrenerek Osmanlı ve Makedonya hudutları dahilinde bulunan köylüleri kendine çekerek alacakları her bilgiyi kendilerine ihbar etmeye mecbur etmelidir.

8-) Çeteler siyasi cinayetler yaparlar. Bir fesat heyetinin emri üzerine veya merkez reisinden almış olduğu emir üzerine hareketle hedeflerinin uygulanmasına engel olanlar ortadan kaldırılıyorlar. “ yani telef ediliyorlar” sonra Sofya’ya bilgi veriliyor.¹³²

Çetelerin Hareketleri

9-) Çeteler hareketlerini mümkün mertebe gizli tutmalıdır. Yalnız kendilerinin yaşaması için değil bu uğurda çalışan herkes için izlerini belli etmemelidir. Zira tedbirsiz bir hareket büyük felaketlerle sonuçlanabilir.

10-) İhtilal vazifesinden dolayı çeteciler ahaliye iyi davranmalıdırlar ve yapacakları işler merkez fesat heyeti tarafından verilen emir üzerine yerine getirilir.

11-) Reis nizamname hükümlerini yapmaya mecbur olduğu gibi bunu gayet gizli tutmalıdır. (a) Fesat hakkında olan işlerden bir şeyi diğerlerine açıklamamalı. (b) Kendi fikirlerini ve heyetin tüm emirlerini bölge reisinden ve genel çetelerin müfettişinden veya merkez komitesi reis vekillerinden başkasına kesinlikle söylememelidir. (c) Mümkün mertebe yollarda ve köylerde fesat heyetine mensup olmayan adamlara tesadüf etmekten uzaklaşmalıdır. Köy ve kasabalarda bulunduğu zaman kadın, çocuk kısacası mahalli hükümet’in teklifine tahammülü olmayan bir takım kişilerden muhafaza olunması gerekir. Çeteye mensup olan delikanlıların mesele hakkında işlerine gelmeyen bazı şeyleri uzun uzadıya konuşmaları yasaktır.

12-) Önemli bir meseleyi görüşmek veya düşman eşkıyasından korunmak için iki çete gerektiği zaman birleşebilir. Böyle durumlarda çete başı mahalle çete reisi olur. Birleşme için reis tarafından emir verilir. Zor zamanlarda çete başı komşu çeteyi

¹³² ZB 707-10.

yardıma davet edebilir. Bir hudut çetesi başka bir hududa ancak izini kaybetmek için veya fesat hususunda büyük çıkarlar gerektirecek bir işten dolayı emirsiz girebilir. Başka bir zamanda çeteler birbirinin hududuna emirsiz giremeyecekleri gibi bir çetenin adamları diğer çetenin adamlarıyla haberleşip muhabbet etmeleri yasaktır.

13-) İntikam almak için köylere hücum etmek veya ihtilali tecrübe etmek gibi girişimlerde bulunmak yasaktır. Buna sebep olanlar cinayete mahkum olurlar ve hain olarak kabul edilirler.

14-) Fesat heyetinin kararı olmadıkça çeteler adam öldüremez. Olası bir çarpışmada düşman eşkiyasından korunmak veya izlerini kaybetmek için fesat heyetinin kararı gereklidir.¹³³

Fesat Heyeti ile Çetelerin İlişkisi

15-) Çete genel işlerde mahalle reisine bağlı olduğu gibi merkez fesat heyetinin emirle gelmiş olan bir vekiline dahi itaat eder. Yalnız merkez reisinden verilmiş bir işaret arar ve onun emriyle her ne yapacak olursa kendi reisine buna dair bilgi verir.

16-) Çeteler Sofya merkez fesat heyetinin emirlerini buldukları hudutlar dahilindeki fesat heyetleri vasıtasıyla yaparlar. Bu iki reisten başka köylerde dahi fesat heyeti mevcut ise onların yol göstermesiyle hareket etmeleri gerekir. Çeteler buldukları hudut dahilinde bir ay içinde her ne yapmış ise ay sonunda gazeteler aracılığıyla fesat heyetine bilgi verir. Fesat Heyeti de merkez fesat heyeti reisine her çeteden getirilen gazeteleri takdim eder.

17-) Çete reisi emri altında bulunanlar için elbise, yemek, silah vb. her ne lazım ise onları hazırlamaya mecburdur ve emrinde bulunan adamların gizlenme konusunda her neye ihtiyacı olursa giderir ve bu amaç uğrunda daha ne yapabilecekse onları emreder.

18-) Çete kendisine yatak temin etmelidir. Bu hususta reis daima kasaba ve köylerde bulunduğundan dolayı çeteye yardım hususunu amele takımına yaptırarak her vakit devam hareketini temin etmelidir.

19-) Reis ile çete başının haberleşmeleri ya emniyetli adamlar vasıtasıyla sözlü olarak olur veya fesat nizamnamesi gereğince izin verilen şekilde yazılı olarak yapılır. Katletme, hırsızlık vb. işler için reisin yazmayı emretmesi şarttır.

¹³³ ZB 707-10.

20-) Çeteler yanlarında hiç evrak bulundurmazlar. Evrakın bir tarafını yırtar diğer bir parçasını muhafaza için mahalli fesat heyeti evrak ve postaya gönderirler. Çete reisi ile yardımcıları arasında ortaya çıkacak olan çatışma ve hudut reisi ile mahalli fesat heyeti arasında meydana gelecek tartışmayı merkez reisi çözer ve halleder. Mücadele fikirleri ortaya çıktığı zaman merkez fesat heyeti tarafından her zaman bir araştırma memurunun gönderilmesi şarttır.

21-) Çete merkez fesat heyetinin emri üzerine yerini değiştirilebilir. Kendiliğinden yer değiştirmek kesinlikle yasaktır. Bu duruma sebep olanlar tutuklanır.

22-) Çetelerin dağılması sadece merkez fesat heyetinin emriyle olur.¹³⁴

Çetelerin Tertip ve İç İdare Biçimleri

23-) Çeteler genellikle beş altı kişiden oluşur. Bir çete reisi ile bir katip vardır. Bunlarda merkez fesat heyeti tarafından tayin edilir.

24-) Çetedeki delikanlıların daima hazır olmaları, bütün dağ silsilesinin sıkıntılarını çekmeye tahammül etmeleri, gizli ömür geçirmeye alışkın olmaları ve yapacakları tehlikeli işlerde cesaretli olmaları gerekir. Onlar mümkün mertebe fesat heyetinin azaları arasından açıkgozlü ve millet uğruna canını feda eden kişilerden seçilirler.

25-) Çetelere katılacak olan delikanlıları meclis reisi tayin eder. Mahalli fesat heyetinin onaylaması şarttır.

“Bir çeteden diğer çeteye nakil sadece fesat heyetinin emriyle olur.”

26-) Çeteler her zaman mahalli hükümetin ilgisini çekmeye vazifeli oldukları için ellerine düşen bir adamı mahalli reis ile anlaşmıca kadar ellerinden salıvermeyip muhafaza ederler.

27-) Delikanlılar elbiselerini temiz tutmakla sorumludurlar ve ahaliye karşı terbiyeli olmalıdırlar. Yemek ve yatacak yer arar iken ahaliyi incitmek kesinlikle yasaktır. Misafir oldukları yerlerde terbiyeli oturmaları gerektiği gibi saldırgan hareketler yapanlar cezaya çarptırılırlar. Ayrıca çeteciler arkadaşları için canlarını feda etmelidirler.

28-) Kendisini korumak amacıyla arkadaşlarını terk edip kaçan veya arkadaşları bir tehlikeye uğradığı zaman acele ile yardıma koşmayan korkaklar bu çeteden uzaklaştırılırlar.

¹³⁴ ZB 707-10.

Çetede kurnazlık ve entrikacılık edenler kutsal görevde “tembellik edip bilmemezlikten geldi” diyerek arkadaşları tarafından açık bir şekilde azarlanarak cezalandırılırlar. Ekmek, eşya vb. şeyler ellerine geçtiği zaman kardeşlerine de sunarlar.

Haylazlık, delikanlılarda kötü sayılır. Yakını ve akrabası olan çete yardımcıları reisin emrini yerine getirmedikçe onların yanına gidemez. Mümkün mertebe isimlerini, nereli olduklarını ve nereden geldiklerini söylemesi gerekir.

29-) Hiçbir delikanlı başka çeteye gideceğim veya yeni bir çete oluşturacağım diyerek çeteden izinsiz ayrılamaz. Bu konuda reis, hiçbir yerden emir almaksızın o delikanlının silahlarını alarak hapsedebilir.

30-) Çetenin silahı fesat heyetinin itibarıdır. Bir delikanlı çeteyi terk edeceği zaman reis onun silahlarını alır heyete teslim eder.

31-) Çetenin davranışı ve alacağı mesleğe dair her işlem reise aittir. Reis çetenin ikamet edeceği yeri ve çetenin nasıl davranması gerektiğini belirler. Ayrıca nerelere gizleneceklerini ve ne şekilde gizlenmeleri gerektiğini belirler. Bu neticeleri belirledikten sonra çete için gerekli olan tedbirleri alır. Ekmeğin nereden alınıp verileceğini vesaire gerekli şeylerin nasıl tedarik edileceğini belirler. Hareket planını reis ile katip birlikte hazırlar sonra da yardımcılar ile görüşür. Planı yapma işi reise aittir. Emri reis verir. Yardımcıların hepsine vazife verir. Mahalli reisinden bir adam istenilecek olur ise çete reisi istediği adamı verme yetkisine sahiptir. Yardımcılar arasında her kimi ister ise seçebilir ve tayin edebilir.

32-) Yukarıda açıklanmış olan maddelerin hepsinde çeteler reislere bağlı olmalıdır. Delikanlılarla iyi geçinmeleri gerekli olup, saygısızlıktan sakınarak hepsini toplamakla sorumludurlar.

33-) Çetelerdeki delikanlılar arasında plan dolayısıyla veya diğer bir sebep üzerine mücadele fikirleri olur ise çete başının fikri galip gelir. Daha önemli mücadeleleri çete reisi bizzat kendisi halleder. Çete başı ile yardımcılar arasında ortaya çıkan mücadeleyi reis halledemezse karışıklığa sebep olanları ya mahalli fesat heyeti komitesi veya merkez fesat heyeti huzuruna götürür. Mücadeleden dolayı sükutu ihlal etmek kesinlikle yasaktır.

34-) Katip, mahalli fesat heyetiyle çete arasındaki haberleşmeye vazifelidir. Katip, tek başına yazdığı her şeyi reisin emriyle yazar ve reisin imzasıyla gönderir.

35-) Çete yardımcılarının vazifelerini yapıp yapmama konusundaki denetlemede katibin görüşü reisin görüşüyle eşittir. Bundan başka ahaliyi ihtilale teşvik etmek, yeni

bir fesat heyeti oluşturmak ve ahalinin silahlandırılmasına çalışmak katibin genel vazifelerindedir.

36-) Çeteye katılanlar büyük vazife yaparlarsa yani terbiye dairesinde ahaliye karşı iyi muamelede bulunurlarsa ahali gerektiği takdirde onlara tabi olur. Bu da çete amirlerinin elindedir. Yardımcılar arasında birlik ve ittifak, reis tarafından verilen emre itaat ve ahaliye gösterilen sevgi her konuda başarı getirir. İşlenecek her suç ve yapılacak her yanlış için reis ile beraber tüm yardımcılarını mahkumdur.

37-) İhtilal için ahaliyi teşvik ettikleri zaman yardımcılarının hepsi reisi kadar yetkiye sahiptirler.

38-) Çetenin iç düzeni gerekli olup bunu sağlama görevi reise ait olsa da diğerleri sorumluluktan kaçamazlar. Ahali ile çete arasında meydana gelecek bazı meseleler iyi bir şekilde hal edilir. Kötü davranışlardan her zaman uzak durulmalıdır. Nöbet vazifesini yapmamak, verilen emirleri yerine getirmemek veya çeteye karşı gelmek gibi suçlarda çeşitli cezalar verilir. Bazıları da canını feda edecek bir vazife ile cezalandırılırlar. Eğer ikinci defa olarak emre karşı gelirse, terbiyesizlik ederse veya kötü bir şekilde sarhoş olursa tüm çetenin de rızası alınarak silahları elinden alınır ve çeteden kovulur.

39-) İdam cezası neredeki noktalar hakkında yapılabilir: (a) Bir çeteci meseleyi açığa çıkarmış veya çeteyi ele vermek istediği anlaşılıyorsa (b) Ne vakit çetenin ele geçmesi için hainlikte bulunursa (c) Ne vakit kendi faydası için mesele aleyhinde ve ihtilale kast edecek bir halde bulunursa (d) Çetenin saldıracağı zaman oradan kaçmaya çalışırsa ve kaçmasıyla birlikte çetenin hareketinde kötü bir netice alınır (e) Uzun araştırmalar sonucunda çete bir adamın öldürülmesine karar verdiği zaman ceza yerine getirilir.

40-) İdam cezası çete tarafından verilir. Sonra karar reis vasıtasıyla merkez fesat heyetine sunulur. Eğer idamın ertelenmesi uygun değilse yalnız mahalli reisinin bilgisiyle de olur. Önemli konularda da izin alacak derecede değilse hüküm hemen yerine getirilir.¹³⁵

¹³⁵ ZB 707-10.

2.1.3. Özel Talimatname

Edirne, Makedonya Bulgarlarına Özel Talimat¹³⁶

1-) Büyük Devletlerin kararı doğrultusunda Edirne vilayetiyle Makedonya'nın bağımsız olmasına çaba gösterilmelidir.

2-) Makedonya ile Edirne vilayetlerinin bağımsızlık kazanması için komite reislerinin gayretleriyle bütün milletimiz birden ihtilal çıkarmalıdır.

3-) Her kazada bulunan saygın Bulgarlar, Osmanlılara bağlı olmayacak ve kendi milletlerine hiçbir şekilde kötülükleri görülmeyen komite gruplarına devamlı bir şekilde yardım ve destek vereceklerdir. Komite işlerine girmek isteyenler başlangıçta kendisinin şan ve şerefi araştırıldıktan sonra komite işleri teftişinden geçecek ve meydana gelen durumları kimseye söylemeyerek kendisine söylenen makamlara bildirecektir

4-) Komite reisi tarafından büyük devletlere bildirilmiştir ki, gerek vilayetlerde gerek kaza ve köylerdeki komiteler hazır bir haldedirler. Makedonya ile Edirne'nin bağımsız olmasını arzu ederler.

5-) Komite meclisinde bir reis, bir veznedar, bir Kaza maliye memuru, baş katip ve iki aza mevcut olup bunları seçenler vilayet ve kazalardaki saygın adamlardır.

6-) Yukarıda adı geçen komite reisi gerekmesi halinde yani, ihtilal çıkaracağı zaman reisliği istediği kişiye emanet edecektir.

7-) Baş reis, mektup yazıldığı zaman altına imza atar. Yanındaki mührü vurup gereken yerlere gönderir. Mektup alan adam her kim ise reisten geldiğini bilecektir.

8-) Haberleşme, gizli postalar vasıtasıyla vilayet, kaza ve köylerdeki adamlarla yapılacaktır.

9-) Kendilerini muhafaza ettikten sonra içerdeki ve dışarıdaki düşmanları ve hükümetin durumunu araştırmak için gizli postalar tayin olunacaktır.¹³⁷

Yapacakları Vazife

10-) Vilayet, kaza ve köylerde her ne kadar komite reisleri var ise her şeyden evvel ahaliye tüfekler dağıttıktan sonra revolver ve bir kama verecektir.

Eksiklik olması durumunda baş reislerine müracaat edeceklerdir.

¹³⁶ ZB 707-14.

¹³⁷ ZB 707-14.

11-) uygun zamanı olanlar silah almaya borçludurlar. Uygun zamanı olmayanlar ise baş reise müracaat edecektir.

12-) Büyük reis tarafından vilayetlerdeki komiteler kaza ve köylerdeki komite reislerine ne şekilde talimat verilmiş ise talimat gereğince baş reislerine ayda bir defa rapor verecektir.

13-) Reisin idaresi altında bulunan sandığa saygın Bulgar'lardan durumlarına göre nakit para alınacaktır. Bunlardan para vermeye engel olanlar komiteler tarafından katledileceklerdir. Bununla beraber sandıktaki paranın artması için saygın postacıardan alınacak para, sandığa teslim edilecektir.

14-) Toplanan paralar reisin idaresi altında olup, nerelere harcanması gerekirse reisin kontrolünde olacaktır.

15-) Oluşturulan komitelere içeriden veya dışarıdan bir kişi tarafından saldırı meydana geldiğinde yerli komiteler reislerine haber verip alacakları emir üzerine saldıran kişiyi katledeceklerdir.

16-) Yukarıda açıklanan maddelere karşı komitelerin yapacakları vazifeler olup aşağıda belirtilmiştir.¹³⁸

Talimat

17-) Vilayetlerde, kazalarda ve köylerde hazırlanmış olan komitelerin fikri; Makedonya, Edirne ve İşkodra vilayetlerinde yaşayan Müslümanları katletmek ve bunu yaparken baş reisin emrine itaat etmektir.

18-) Gerekmesi halinde baş reis, vilayet komitelerinin sınırlarını belirlemeye mecburdur. Vilayet komiteleri kazalara, kazalardakiler de köy komitelerine sınırlarını belirlemek için emir verebilecektir.

19-) Vilayetlerde olsun kazalarda olsun komitelerin meclisinde bir baş katip, bir veznedar, bir Kaza maliye memuru ve iki aza bulunacaktır. Bunlardan birisinin eksikliği durumunda baş reis tarafından eksik olan adamın yerine başkası derhal gönderilecektir.

20-) Köylerin komitelerini belirleyenler kaza reisleriyle vilayet reisleridir.

21-) Vilayetlerden ikişer üçer saygın kişi reisin bulunduğu yere giderler. Bunların hangisi bilgili ise o reis seçilir.

¹³⁸ ZB 707-14.

22-) Komitelerin miktarı yirmi beşer kişiden ibaret olup bunlara liderlik edecek reise kaza reisinden bir numara verilir. Diğer çetelere ayrıca numara verilir. Verilen numaraların amacı adı geçenlerin komite reisleri olduğu anlaşılın.

23-) Kaza ve köylerdeki komite reisleri ahaliyi teşvik ederek komiteye yazdırmaya mecburdurlar. Bunlara harcanacak miktar baş reislere bildirilecektir.

24-) Köylerde bulunan komiteler buldukları köy içerisinde farklı yerlerden kaç kişi var ise bunlar için ayrı ayrı listeler düzenleyeceklerdir. Ayrıca köy içerisinde eline silah alan kişilerin içerisinde “voyvoda”¹³⁹ olacak kimselerin olup olmadığı belirlenir ve kullanacakları silahların cinsleri ve gerekmesi halinde köy içerisinde askere lazım olacak büyükbaş hayvanlar, buğday, arpa, un, koyun, keçi ve sığır vb. mevcut olup olmadığı belirlenir. Ayrıca bunlar köylerin hangi yollarından rahatlıkla geçirilebilir, dağlarda saklanılabilecek kaç yer bulunur, dağların uzunluğu ne kadar olabilir ve dağlardaki gizli keçi yolları nerelerde bulunabilir. Bunları liste halinde düzenleyip kazalardaki reislerine her aybaşında vereceklerdir.

25-) Önceden belirlenen komiteler vazifelerinde asla kusur etmeyeceklerine dair yemin edeceklerdir. Şöyle ki; birincisi dini, ikincisi milleti, üçüncüsü namusu için ölünceye kadar mücadele edeceklerine dair yemin ederler. Ayrıca Edirne ve Makedonya’daki milletlerinin selametleri için bir komite sırrını söylememek için İncil ve yanındaki revolverle kamayı alıp öptükten sonra “sırrımız benden çıkacak olur ise şu öptüğüm kama ile revolverle beni katletsinler” diyerek bir iki defa yemin edilir.¹⁴⁰

Posta Tarifesi

26-) Gizli postalarda görevli olacak memurlar büyük reislerinden alacakları mektupları vilayetlere, vilayetlerden kazalara, kazalardan da köy komitelerine götüreceklerdir.

27-) Belirlenen postacılar son derece süratlidirler ve aldıkları mektupları hemen gidilecek yerlere götürürler. Tehlikede olmuş olsalar dahi kendilerini feda edeceklerdir.

28-) Belirlenen postacılar vilayet, kaza ve köylerde bulunan reisler postacı oldukları baş reisten bildirilmedikçe gelen mektupları kabul etmeyeceklerdir ve postacı sıfatıyla gelen adamlara mektup vermeyeceklerdir.

¹³⁹ Voyvoda: Çetelerin başkanıdır. Bkz. İhsan Burak Birecikli, “Bir Bulgar Komitesinin I. Balkan Savaşı’ndan Önceki Provokasyonu: Koçana Pazarına Bombalı Saldırı”, *Yeni Türkiye Dergisi, Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı-III*, Yıl 21, S. 68, (Mart-Haziran 2015), s. 3355.

¹⁴⁰ ZB 707-14.

29-) Postacılar nerden belirlenmiş ise ait oldukları yerlerin sandıklarından kendilerine ödeme yapılacaktır.

30-) Vilayetlerle tüm kaza ve köylerde ikişer polis tayin edilmiştir. Bunlardan birisi bulunduğu yerde hükümetlerde neler olup olmadığını, kimlerin gizli polis olduğunu, kendi aleyhlerinde kimlerin bulunduğunu güzelce bir şekilde gazete şeklinde düzenleyip reislerine verecektir.

31-) Diğer polislerin üzerinde ikişer revolverle bir adet kama bulunur. Gerekmesi halinde bir adamı katledip firar edecektir. Polisler kendisini takip edecek diğer polisler varsa da kendilerini tanıttırmayarak durumlarını denetleyecektir.

32-) Tüm komite reislerinin kötü halleri görüldüğü zaman ilk olarak kendileri üzerine vukuat yazılacaktır. İkinci kez olursa para cezasına çarptırılacaktır. Üçüncü kez olursa bu sefer katledileceklerdir.

33-) Yabancı milletlerden yani İslam, Rum, Sırp hangi millet olursa olsun işlerimiz hakkında bilgi sahibi olup da sağda solda konuşursa o adam öldürülecektir. Hatta kendi milletlerinden olmuş olsa dahi yine öldürülecektir.

34-) Her komitenin mükemmel bir şekilde tüfekle kama ve revolveri olmalıdır. Ayrıca pamuk ve bez gibi malzemeler üzerinde mevcut bulunacaktır ki, yaralandığı zaman yarasını sarabilsin.

35-) İhtilal veya savaş çıktığında komiteye katılacaklara sandıklarda bulunan paralar verilecektir.

36-) Gerekmesi halinde komitelere yardım edecek adamlar baş reisleri tarafından onaylanmış birer belge ile sandıkların bulunduğu yerden para alacaklardır.

37-) Yukarıda açıklanan komiteler baş reis tarafından hangi gün emir gelecekte o günde her tarafta ihtilal çıkaracaklardır.¹⁴¹

2.2. Bulgar Çetelerinin Propagandaları

Bulgar çeteleri amaçlarına ulaşmak için içte ve dışta propaganda çalışmaları yapmışlardır. İçteki propagandalar, bölge halkını Osmanlı'ya karşı kışkırtıp, huzur ve güvenliğin ancak Bulgar hükümeti aracılığıyla gerçekleşebileceği izlenimi oluşturmaya yönelikken, dıştaki propagandalar ise, düzenlenen mitingler ve Avrupa Devletleri'ne müracaat etmek şeklinde olmuştur.¹⁴²

¹⁴¹ ZB 707-14.

¹⁴² Mahir Aydın, "Arşiv Belgeleriyle Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri", *a.g.m.*, s. 211-212.

Bulgar çeteleri mitingler düzenleyerek propaganda faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Nitekim 4 Muharrem 1314 (**15 Haziran 1896**) tarihli vesikada, Varna'da bulunan Makedonya komitesi tarafından bir miting düzenleneceği ve bu mitingte halkı ihtilale teşvik yolunda nutukların söyleneceği bildirilmiştir.¹⁴³

Bulgar komiteleri tarafından çıkarılan gazeteler vasıtasıyla propaganda faaliyetleri yapılmaktaydı. Bizzat Bulgar komiteleri tarafından çıkarılan "Makedonya gazetesi" buna örnek gösterilebilir. 1 Şubat 1903 tarihli nüshasında "İstiklalîyet yahut ölüm" başlığıyla bir makale yayımlanmıştır. Makalede; zulümler Rum, Sırp, Ulah ve Yukarı Bulgarlar için bitti, Makedonya için bitmeyecektir. Cesur, ciddi, genç ve ihtiyar hep birlikte ve her yerde yeniden uyanış için mücadele edecektir şeklinde ifadeler yer almaktadır.¹⁴⁴

Komiteler, Osmanlı askerlerinin ve Müslümanların morallerini bozmak amacıyla Osmanlı ordusunun perişan bir halde olduğunu iddia ediyor ve alaycı tavırlarla Osmanlı askerlerini yıpratmak istiyorlardı. Aslına bakıldığında komitelerin ortaya attığı iddialarda gerçeklik payının olduğu görülmektedir. Nitekim 20 Kanunisanı 1322 (**2 Şubat 1907**) tarihli arşiv vesikasında, Osmanlı askerlerinin maaşlarını alamadıklarından dolayı zor durumda oldukları ve Makedonya'da bulunan jandarma heyetinde yeterli sayıda jandarma askerinin olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca silah ve kışlalarının olmadığı ve aç kalan askerlerin yağma ve saldırı girişimlerinde buldukları ifade edilmiştir.¹⁴⁵ Tahsin Uzer, Makedonya'nın Razlık kaymakamlığında görev yaptığı sırada askerlerin durumu ile ilgili olarak, Osmanlı askerlerin giyim bakımından perişan bir halde olduklarını, giydikleri elbiselerin yamalı bohçaları andırdığını belirtmiştir.¹⁴⁶

Çeteciler Avrupa'nın ilgisini çekmek için çeşitli yollar denemişlerdir. Nitekim 4 Mart 1318 (**17 Mart 1902**) tarihli belgede, Bulgarların Makedonya'da ihtilal çıkarmak üzere Sofya'dan talimat bekledikleri yolundaki haberin asılsız olduğu ancak böyle bir söylentinin Bulgarları galeyana getirerek Makedonya'da asayiş olmadığını Avrupa'ya göstermek için çıkarıldığı bunun için gerekli tedbirlerin alınarak bu tür şeylere meydan verilmemesi gerektiği bildirilmiştir.¹⁴⁷ 24 Ağustos 1311 (**5 Eylül 1895**) tarihli başka bir belgede, Sofya'daki Makedonya komitesinin yardım toplamaya devam etmekle beraber

¹⁴³ A.MTZ 34-18.

¹⁴⁴ Y.PRK.MK 12-80. Eşkıya tarafından çıkarılan Makedonya Gazetesinin 1 Şubat 1903 tarihli nüshasının orijinal belgesi için bakınız Ek 9.

¹⁴⁵ Y.PRK.TKM 49-68.

¹⁴⁶ Tahsin Uzer, *a.g.e.*, s. 147.

¹⁴⁷ DH.MKT 477-47.

Makedonyalıların bağımsızlık arzusunda olduklarını Avrupa'ya ispat etmek için Makedonyalıların imza toplayıp Avrupa'ya bir heyet yollanmasına karar verildiği istihbaratı alınmıştır.¹⁴⁸ Yine aynı konu ile ilgili olarak 23 Ağustos 1311 (**4 Eylül 1895**) tarihli belgede, Sofya'daki Makedonya komitesinin Makedon'lardan mümkün mertebe çok imza toplayarak Makedonyalıların Bağımsızlık arzusu taşıdıklarını Avrupa Devletleri'ne ispat etmeye çalışacağı bildirilmiştir.¹⁴⁹

Bulgar çetelerinin propaganda için seçtikleri bir diğer yol ilan-name ve bildirimler yayınlamak halkı kışkırtmak ve çetelere yardım edilmesini sağlayıp çetelere katılımı artırmaktır. Nitekim 6 Teşrinievvel 1318 (**19 Ekim 1902**) tarihli arşiv belgesinde, Mihaylovski komitesi tarafından Sofya'da yayımlanan ilan-name ve Filibe Makedonya cemiyeti tarafından sokaklara yapıştırılan bir beyan-name ile açıktan açığa Bulgar çetelerine yardım edilmesi için propaganda yapılmış ve karışıklık çıkarmak amacıyla çeşitli yayınlar yapılmıştır.¹⁵⁰ 28 Muharrem 1313 (**21 Temmuz 1895**) diğer bir belgede, çetelerin sayısının gittikçe artmakta olduğu ve kışkırtıcı hareketlerini artırmak üzere birtakım ilan-nameler yayımlanmakta oldukları bildirilmiştir.¹⁵¹ Yine 5 Teşrinisani 1302 (**17 Kasım 1886**) tarihli başka bir belgede, Makedonyalıları isyana teşvik etmek amacıyla Sofya'da oluşturulmuş olan Genç Makedonya Cemiyeti tarafından davet-nameler düzenlenip yayınlanmıştır. Bu yayınların ihtilal yanlısı olduğu ve bu konuda gerekli önlemlerin alınması gerektiği bildirilmiştir.¹⁵²

Bulgar komiteleri tarafından görevlendirilen kişiler halkı isyana teşvik etmek için girişimlerde bulunmuşlardır. Nitekim 24 Teşrinisani 1326 (**7 Aralık 1910**) tarihli arşiv vesikasında, Bulgar komitesi Sofya genel merkezi tarafından Osmanlı Devleti'ne gönderilen David Hristo adlı eski bir voyvodanın genel bir isyan çıkarmak ve ahaliyi tahrik etmek amacıyla Palanka kazasında kışkırtıcı faaliyetlerde bulunduğu tespit edilmiş ve Palanka kazasında dolaştığı sırada yakalandığı bildirilmiştir.¹⁵³

Eşkıya çeteleri Müslüman halkı çatışmaların ortasına çekerek şu ana kadar birlikte yaşamış olan Müslüman ve Hristiyanların bir arada yaşayamayacağı propagandasını yapmaya çalışmışlardır. Bunun için Müslüman halka yönelik eylemler

¹⁴⁸ A.MTZ 180-64.

¹⁴⁹ DH.ŞFR 179-33.

¹⁵⁰ A.MTZ 83-13.

¹⁵¹ İ.MTZ 29-1900.

¹⁵² BOA, BEO, 868-65078.

¹⁵³ DH.SYS 29-2/3-28.

yapmışlardır. Nitekim 1903 yılında Razlık'ın Yakorit ve Bablak köyleri halkından sekiz Müslüman Bulgar eşkıyaları tarafından şehit edilmiştir.¹⁵⁴

2.3. Bulgaristan'ın Çetelerle ilişkisi ve Çetelere Karşı Tavrı

Makedonya, Bulgaristan için coğrafi ve ekonomik olarak önem taşıyan bir yerdir. Bulgaristan, Selanik yoluyla dünyaya açılmak istiyordu. Bunun için gözünü bu topraklara dikmiştir. Makedonya'daki hedeflerine ulaşmak amacıyla oluşturduğu çeteler aracılığıyla bölgeyi karıştırmaya ve bölge halkını Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtmaya çalışmıştır. Bulgaristan, böyle yaparak Avrupa Devletlerinin müdahalesini sağlamaya çaba göstermiştir.¹⁵⁵ Bulgaristan Emareti asayiş, güven ve huzuru bozan komitelerin en büyük destekçisiydi. Bulgarlar, Makedonya'da bulunan çetelerin eşkıyalıklarına destek vermişlerdir.¹⁵⁶

Bulgar çeteleri arasında çok sayıda Bulgar zabitanı ve askeri yer almıştır. Bulgar zabitleri Makedonya komitesinin mensuplarına açık bir şekilde destek verip çetelerin başına kumandan olarak görev yapmaktaydılar. Nitekim 30 Temmuz 1311 (**11 Ağustos 1895**) tarihli vesikada, Bulgaristan'a gönderilen özel olarak gönderilen memurdan alınan bilgilere göre, Makedonya aleyhine hazırlanan çetelere Bulgaristan Hükümet'inin yardım ettiği ve hükümet tarafından çetelere silah, ateşli mühimmat ve dinamit gibi malzemelerin tedarik edildiği anlaşılmıştır. Askeri zabitanıdan bazılarının bile bile istifa ettirilip çetelere kumandan olarak tayin edildiği bildirilmiştir. Yaralı olarak Bulgaristan'a geri dönen bazı eşkıyaların hükümete ait hastanelere götürüldükleri ve yaralı olarak Döbnice'ye ulaşan bir çete kumandanının hükümet aracılığıyla Sofya hastanesine kadar götürüldüğünden bahsedilir. Ayrıca Bulgaristan'a kaçan altmış, yetmiş kadar eşkıyanın gündüzleri serbest bir şekilde gezdikleri geceleri ise mekteplerde yattıkları belirtilmiştir.¹⁵⁷ Makedonya'ya geçecek çetelere başkanlık edecekleri haber alınan Bulgar zabitanı hakkındaki 8 Mart 1327 (**21 Mart 1911**) tarihli vesikada, Bulgar zabitanından bir yüzbaşı, bir süvari yüzbaşı ve iki teğmenin çetelerin başında olarak Rumeli'ye geçmek üzere hazırlandıkları, bunların sonradan ihtilal komitesi mensupları tarafından Bulgaristan'da toplanan kongrede de ispat edildiği ve çetelerle hareket etmek için yakında ordudan izin talep edecekleri istihbaratı

¹⁵⁴ Tahsin Uzer, *a.g.e.*, s. 173.

¹⁵⁵ Dilek Yücel, *a.g.t.*, s. 38.

¹⁵⁶ A.MTZ 172-53. 22 Şevval 1326 (**17 Kasım 1908**)

¹⁵⁷ A.MTZ 179-18.

alınmıştır.¹⁵⁸ Ayrıca 5 Zilhicce 1320 (**5 Mart 1903**), tarihli belgede, Osmanlı askerleriyle Bulgar çeteleri arasında meydana gelen çatışma sonrasında ele geçirilen ölü ve yaralılar arasında, Bulgaristan Emareti subay ve askerlerinin de bulunduğu anlaşıldığı belirtilmiştir.¹⁵⁹ Yine 10 Temmuz 1311 (**22 Temmuz 1895**) tarihli başka bir belgede, Bulgar Hükümeti'nin Makedonya çetelerini desteklediği belirtilir. Ayrıca birçok çetenin yanında bulunan zabitanların vaktiyle Bulgar ordusunda yer alan ve seferberlik zamanında orduya girip girmemekte istedikleri gibi davranan kimseler oldukları ve bunların toplamda on kişi olduklarından bahsedilmiştir.¹⁶⁰ 11 Temmuz 1326 (**24 Temmuz 1910**) tarihli vesikada, üç Bulgar teğmenin emrindeki otuz kişilik bir çetenin bizim tarafa geçtiği, dokuzuncu nizamiye fırkası kumandanlığından telgraf ile bildirilmesi üzerine bu konudaki bilginin Selanik vilayetine bildirildiği belirtilmiştir.¹⁶¹ 16 Mart 1311 (**28 Mart 1895**) tarihli belgede, Bulgaristan'da prensin ve Stambulof'un teşvikiyle komiteler tarafından eşkıya çeteleri tertip edilerek Makedonya taraflarına taarruz edileceği istihbaratı alınmıştır. Bulgaristan Hükümeti'nin teşvikiyle tertip edilen bu çeteler askeri zabitanlar tarafından idare edilip yeni silahlarla donatıldıkları için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.¹⁶²

Bulgar ordusundan istifa eden veya kovulan bazı zabitanlar Bulgar çetecilerine başkanlık etmişlerdir. Nitekim 21 Muharrem 1313 (**14 Temmuz 1895**) tarihli arşiv belgesinde, Bulgaristan'da yeniden bir takım çeteler oluşturulduğu, bu çetelerin takımlar halinde huduttaki dağlardan Makedonya'ya geçmekte oldukları ve istifa etmiş Bulgar zabitanının emri altında bulunan çetelerin esas fikirlerinin “ya Hürriyet ya Ölüm” olduğundan bahsedilir.¹⁶³ 2 Temmuz 1311 (**14 Temmuz 1895**) tarihli vesikada, Sofya'da bulunan Bulgar alaylarından yedi zabitanın eşkıyaya başkanlık etmek üzere güya istifa ettikleri ve on bir Bulgar zabitanından oluşan heyetin emri altında çok sayıda süvari ile hudut boyunca gezinmekte oldukları belirtilmiştir.¹⁶⁴ 11 Şevval 1312 (**7 Nisan 1895**) tarihli başka bir arşiv vesikasında, Bulgar zabitanlığından kovulan Yuvanof, Dimitri ve Kosta adlı üç serseri topladıkları adamlarıyla tüccar sıfatıyla birer ikişer Selanik vilayetine geçtikleri, orada komiteler tarafından toplanıp gönderilen akçelerle

¹⁵⁸ DH.SYS 74-1/2-22.

¹⁵⁹ A.MTZ 89-79.

¹⁶⁰ Y.PRK.MK 6-87.

¹⁶¹ DH.SYS.29-2/3-26.

¹⁶² Y.PRK.UM 29-66.

¹⁶³ A.MTZ 28-97.

¹⁶⁴ A.MTZ 177-76.

köylerdeki ahaliyi teşvik edip bu ahaliden bir çete oluşturmaya karar verdikleri bildirilmiştir.¹⁶⁵

Bulgaristan Emareti çetelerle olan ilişkisini gizlemeye çalışmaktaydı. Ancak Emaret'in çetelere yaptığı yardımların ortaya çıkması çetelerle birlikte olduğunu göstermekteydi. Nitekim 16 Zilkade 1320 (**14 Şubat 1903**) tarihli belgede, eşkıya çetelerinin Emaret askerleriyle birlikte hareket ettikleri belirtilmiş ancak bu durum Emaret Genelkurmay başkanlığı tarafından kesinlikle reddedilmiştir. Bunun ispatı için yakalanan veya öldürülen Bulgar eşkıyalarının üzerindeki asker üniformaları delil olarak gösterilmiştir.¹⁶⁶

Bulgaristan Hükümeti çetecilere silah ve cephane yardımı yaparak çetecilerin ihtilal çıkarmaları ve şiddeti artırmaları için çaba göstermiştir. Nitekim 7 Teşrinievvel 1324 (**20 Ekim 1908**) tarihli vesikada, silahlarını teslim eden eski çete reisleri ile birçok Bulgar zabitanının Makedonya'da dolaşarak silah dağıttıkları ve Bulgar kilisesine mensup ahaliyi ihtilale teşvik etmeye çalıştıkları belirtilmiştir. Bulgarlar Makedonya'da karışıklık çıkarmak amacıyla çeteler oluşturmuşlardır. Ayrıca Makedonya'daki Bulgarlara, Bulgaristan Hükümeti tarafından silah dağıtılmış ve Makedonya'da dağılan çeteler Bulgaristan Hükümeti tarafından yeniden bir araya getirilmiştir.¹⁶⁷ Yine 2 Mart 1314 (**14 Mart 1898**) tarihli bir belgede, Bulgaristan Emareti'nin kaza belediyeleri tarafından köy ahalisine silah dağıtıldığı belirtilmiştir.¹⁶⁸ 29 Safer 1313 (**21 Ağustos 1895**) tarihli başka bir belge de, Sofya'da bulunan Times gazetesi muhabirinin gazeteye gönderdiği mektupta, Bulgaristan nahiye müdürlerinin köylülere silah dağıtmakta olduğu bildirilmektedir.¹⁶⁹ Ayrıca 11 Ağustos 1311 (**23 Ağustos 1895**) tarihli vesikada, Bulgaristan nahiye müdürlerinin köylülere silah dağıttıkları ve muhtarlar tarafından Hasköy taraflarında ve hudut civarındaki köylerde bulunan Bulgar ahalisine fişekleriyle beraber Rus kapaklı tüfeklerin dağıtıldığı belirtilmiştir.¹⁷⁰

Bulgaristan Emareti, Bulgar çetelerine para yardımı yaparak onları desteklemiş ve teşviklerde bulunmuştur. Nitekim 10 Safer 1313 (**2 Ağustos 1895**) tarihli vesikada, Hasköy'den Makedonya'ya geçecek eşkıyanın her birine elli frank maaş verileceği

¹⁶⁵ Y.PRK.UM 31-96.

¹⁶⁶ A.MTZ 88-71.

¹⁶⁷ DH.MKT 2635-64.

¹⁶⁸ A.MTZ 54-5.

¹⁶⁹ İ.MTZ 29-1905.

¹⁷⁰ A.MTZ 180-13.

Bulgaristan Hükümeti tarafından muhtarlar vasıtasıyla ilan ettirildiği bildirilmiştir.¹⁷¹ 18 Şaban 1326 (**15 Eylül 1908**) tarihli belgede, Bulgaristan Hükümeti'nin Osmanlı Devleti'nde Meşrutiyet ilan edildiği zaman eski çete voyvodalarına bin, beş bin ve yirmi bin franklık para yardımı yaptığı belirtilmiştir. Ayrıca Bulgaristan Hükümeti ile çetelerin koordineli çalıştığına dair bilgiler verilmiştir.¹⁷²

2.4. Osmanlı Devleti'nin Bulgar Çetelerine Karşı Aldığı Tedbirler

Osmanlı Devleti, Bulgar çetelerinin faaliyetlerini önlemek amacıyla çeşitli tedbirler almıştır. Nitekim 18 Muharrem 1314 (**29 Haziran 1896**) tarihli belgede, Makedonya komitesi tarafından eşkıyalık için bir takım çetelerin hazırlandığının Bulgaristan komiserliğinden bildirilmesi üzerine Selanik, Kosova ve çevredeki tüm kumandanlıklara tedbirli olmaları gerektiği bildirilmiştir. Bunun üzerine Nevrekep, İstroviçe ve Koçana mevkilerine üçer bin kişilik üç piyade sevk edilmiştir. Ayrıca Manastır merkezi kuvvetine iki tabur ilave edilip sınır gerisinde gezdirilmek üzere Priştine'deki süvari alayının Koçana'ya sevk edileceği bildirilmiştir. Selanik, Kosova ve çevresi genel kumandanlığından gelen telgrafta eşkıya tecavüzlerinin engellenmesi için on yedinci süvari alayının Koçana'ya sevk edilmesi gerektiği, Manastır ve Köprülü redif alaylarıyla Prizren, Priştine redif alaylarından ikişer taburun hızlı bir şekilde silah altına alınması gerektiği belirtilmiştir. Bunun dışında tecavüzlerde bulunan eşkıya çetelerinin vakitlerini nerelerde geçirdikleri ve nerelerde oldukları araştırılarak civarda bulunan askeri müfrezelerine ihbar edilmesi gerektiği bildirilmiştir.¹⁷³ 11 Rebiülevvel 1320 (**18 Haziran 1902**) tarihli belgede, Bulgar fesat komitesine mensup eşkıya çetelerinin tecavüzlerinin engellenmesi ve Müslüman ahalinin zarar görmemesi için asker ve zabıta tarafından gerekli tedbirlerin alınması gerektiği belirtilmiştir. Eşkıya ortaya çıktığı zaman hemen jandarma müfrezesi sevk edilmesi ve jandarmanın yeterli olmadığı yerlerde de çevredeki askerlerden yardım istenilmesi gerektiği bildirilmiştir. Ayrıca karyeler civarında görülen eşkıyanın hemen hükümete ihbar edilmesi gerektiği ve halkın hiçbir şekilde eşkıyayı takip etmemesi gerektiği bildirilir.¹⁷⁴

Osmanlı Devleti, çetelerle mücadele sırasında alınan başarısız sonuçlara nelerin sebep olduğunu ve alınan tedbirlerde ihmalkarlık olup olmadığını araştırırdı. 11

¹⁷¹ İ.MTZ 18-1141.

¹⁷² TFR.I.M 22-2147.

¹⁷³ A.MTZ 34-63.

¹⁷⁴ A.MTZ 79-19.

Rebiülevvel 1329 (**12 Mart 1911**) tarihli arşiv vesikasında, Peçina karyesinde eşkıya ile yaşanan çatışma sonrası eşkıyanın ele geçirilemeyerek firar etmesinin takip kuvvetlerinin tedbirsizliğinden kaynaklanıp kaynaklanmadığı araştırılmıştır. Yapılan soruşturma sonucunda olayın şu şekilde meydana geldiği açıklanmıştır; Eşkıya çetelerinin görüldüğü ihbarının alınması üzerine bir takip bölüğü harekete geçirilmiş ve kırk kişilik bir müfreze hazırlanmıştır. Aynı zamanda köy içindeki müfreze de haber verilip takibe başlanmıştır. Eşkıyalar Peçina karyesine kaçmak zorunda kalmışlardır. Çete bu karyeye girer girmez hemen köyün kenarında bulunan, etrafı gören, gayet dayanıklı bir bina olan kilise ve kilisenin civarındaki iki evi kendilerine ayırmışlardır. Osmanlı askerleri de krokide¹⁷⁵ numaralarla belirtilen pusuları hazırlayıp çatışma için gereken hazırlıkları yapmışlardır. Ayrıca kırk kişilik başka bir müfreze daha hazırlanmıştır. Müfrezenin gelişinde hiçbir gecikmenin olmadığı belirtilmiştir. Çeteciler açtıkları boşluklardan ateş ediyorlardı ve yine bu boşluklardan istifade ederek kaçmayı başarmışlardı. Bundan dolayı pusuların düzenlenmesinde ve yapılan tüm çalışmalarda asla kusur olmadığı belirtilmiştir. Askerlerin ellerinden gelen gayreti gösterdikleri ifade edilmiştir. Eşkıya'nın sığındıkları yerlerin sağlam olması, eşkıyanın gecenin karanlığından istifade etmesi, eşkıyalar tarafından açılan boşluğun kapatılma imkanının olmaması, mevkinin ve arazinin zorlu olması nedeniyle tedbirlerin başarılı olmadığı belirtilmiştir. Bundan dolayı gereken çabayı gösteren memur ve zabitanlar sorumlu tutulamazlar. Bu olaydan da anlaşılacağı üzere arazi şartları askeri birliklerin başarısını etkileyen önemli bir faktördür.¹⁷⁶

Komite mensuplarının planladıkları eylemlere dair istihbarat bilgileri de gelmekteydi. Alınan bu bilgilere göre tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Çetecilerin Osmanlı tarafına geçirecekleri silahlarla ilgili istihbaratlar alınmış ve bu doğrultuda tedbirler alınmıştır. Nitekim 26 Zilhicce 1329 (**18 Aralık 1911**) tarihli belgede, Sofya'ya on sekiz kilometre mesafede bulunan Veladiya karyesindeki dinamit fabrikasında yirmi adet saatli bomba yapılmış olduğu istihbaratının alınması üzerine ihtilalcilerin izini takip etmek için Osmanlı memurlarına bilgi verilmesi gerektiği belirtilmiştir.¹⁷⁷ 16 Zilkade 1318 (**7 Mart 1901**) tarihli başka bir belgede, Makedonya komitesinin Osmanlı tarafına geçireceği fişek, dinamit vb. malzemelerin zeytin ve

¹⁷⁵ Kroki için Ek 10'a bakınız.

¹⁷⁶ DH.SYS 29-2/3-26.

¹⁷⁷ A.MKT.MHM 745-17.

sardalye fiçı ve kutularına koyarak gizledikleri haber alınmış ve memurların bu konuda tedbirli olmaları gerektiği bildirilmiştir.¹⁷⁸

Bulgar çetelerinin yapacakları bombalama eylemlerine dair istihbaratlar alınmıştır ve bu konuda gereken tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Nitekim 11 Teşrinisani 1320 (**24 Kasım 1904**) tarihli belgede, Bulgar komiteleri tarafından Selanik ve Manastır şimendiferi üzerindeki bir noktaya dinamit atmaya çalışılacağı istihbaratı alınmış ve gereken tedbirlerin alınması gerektiği bildirilmiştir.¹⁷⁹ 17 Ağustos 1319 (**30 Ağustos 1903**) tarihli arşiv vesikasında, Manastır'da Bulgar komitacılarının karışıklık çıkarmak amacıyla önemli mevkilere bomba atacakları haber alındığından mülkiye ve askeriyenin birlikte alacakları tedbirler müfettişliğe bildirilmiştir.¹⁸⁰ 8 Nisan 1319 (**6 Mayıs 1903**) tarihli başka bir belgede, Bulgar çeteciler tarafından Manastır şehrine bir taarruz yapılacağı ve dinamit kullanılarak konsoloslukların bombalanacağı böylece bir karışıklık meydana getirileceği ve bunun için gerekli tedbirlerin titizlikle alınması gerektiği bildirilmiştir.¹⁸¹

Bulgar çetecilerinin Makedonya'daki tahriklerini engellemek amacıyla alınacak tedbirlerin düzgün bir şekilde yerine getirilmesi amacıyla para ayrılmıştır. Nitekim 25 Şubat 1317 (**10 Mart 1902**) tarihli belgede, Bulgar komitelerinin Makedonya'da yapmaya çalıştıkları faaliyetlerin engellenmesi için sınırda bulunan kuvvetlerin her ihtimale karşı dikkatli olması gerektiği ve saldırıların engellenmesi için alınacak tedbirleri layıkıyla yerine getirilmesi ve alınacak istihbarat için üç aya özel beş bin kuruş harcanmak üzere ayrılmıştır.¹⁸²

Osmanlı Devleti çetecilerin kendi tarafına geçmesini engellemek amacıyla sınır bölgelerinde çeşitli tedbirler almıştır. Nitekim 14 Teşrinievvel 1327 (**27 Ekim 1901**) tarihli vesikada, Bulgar çetelerinin Osmanlı tarafına geçmelerine meydan verilmemesi ilgili olarak özellikle sınır üzerindeki hudut karakollarının yeterli sayıda olmadığı ve mevcut karakollar arasında çok açıklık bulunmasından dolayı çetelerin buralara saldırılarının engellenmesinin şimdiye kadar mümkün olamadığı belirtilmiştir. Bundan dolayı sınır boyunca seyyar müfrezelerin dolaştırılması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca seyyar müfrezelerinin faydası görülmeyen sınır bölgelerine takip taburlarının

¹⁷⁸ A.MTZ 69-30.

¹⁷⁹ TFR.I.MN 53-5211.

¹⁸⁰ TFR.I.MN 16-1502.

¹⁸¹ TFR.I.MN 9-819.

¹⁸² DH.MKT 442-33.

yollanması gerektiği bildirilmiştir.¹⁸³ 10 Rebiülahir 1329 (**10 Nisan 1911**) tarihli başka bir vesikada, sınır bölgelerinde görev yapan zabitanlara birer yazı gönderilerek sınırdan çete ve çete reislerinin toplu olarak veya tek tek geçmelerine kesinlikle müsaade etmemeleri gerektiği belirtilmiştir. Geçişlerin gerçekleşmesi durumunda görev başında hangi memur bulunuyorsa onun sorumlu tutulacağı bildirilmiştir.¹⁸⁴

Osmanlı Devleti, Bulgar komitelerine mensup olan önemli çete reislerinin yakalanması için ödül sistemini devreye koymuştur. Nitekim 28 Şubat 1317 (**13 Mart 1902**) tarihli belgede, Fesat komitesine mensup yirmi beş kişiden oluşan bir heyetin Menlik'e gelerek her biri bir kaza veya köye dağılıp Bulgar'lardan ihtilalciler meydana getirecekleri ve Miss Stone'un kurtarılması için verilmiş fidyenin alınması için fesat komitesi reisi Boris Sarafof bizzat hazır bulunarak akçeyi kendisinin aldığı ve Sarafof'un Cuma-i Bala ve Menlik taraflarında bulunduğu istihbaratı alınmıştır. Bu konuda fesatlık çıkarmalarına izin verilmemesi ve Sarafof'u ölü veya diri ele geçirenin elli lira ile ödüllendirileceği vaat edilmiştir.¹⁸⁵ 8 Mart 1319 (**21 Mart 1903**) tarihli başka bir belgede, Bulgar komitesi reislerinden yedi şahsın fotoğraflarının bir kopyasının çıkarılması ve bunların Vilayeti Şahanede dolaşıp fesatçılık ve eşkıyalık yapmaya çalışmakta oldukları kesinlik kazandığından bunları ölü veya diri ele geçirilenlerin mükafatlandırılacağı konusunda Selanik, Edirne ve Manastır vilayetlerine telgraf gönderilmiştir.¹⁸⁶

Osmanlı Devleti güvenliği sağlamak için çeşitli yollara başvuruyordu. 21 Rebiülevvel 1321 (**17 Haziran 1903**) tarihli başka bir belgede, yedi sandık dinamit ve bomba, altı tüfek, yirmi altı Manliher silah, bir torba kapaklı fişek, bir kılıç, dokuz harita ve bazı evrakın bulunduğu yeri ihbar eden Bulgar'ı yakalayan on dokuzuncu alay birinci taburunun birinci bölük ikinci teğmeni İsmail Efendi bir derece terfi ettirilmiştir.¹⁸⁷ 26 Şubat 1322 (**11 Mart 1907**) tarihli belgede, Manastır'daki Bulgar çetelerinin genel reisi Pavle hükümete müracaat ederek, pişman olan eski çete reislerinin geçimlerini sağlayamadığı ve bir kısmının dağlara çıktığından bahsederek bunların orman bekçisi, yol bekçisi, tahsildar yardımcılığı gibi işlerde görevlendirilmesinin güvenliğin sağlanması açısından uygun olacağı bildirilmiştir.¹⁸⁸

¹⁸³ DH.SYS 74-2/2-71.

¹⁸⁴ A.MKT.MHM 735-23.

¹⁸⁵ DH.MKT 454-56. Belgenin orijinali için Ek 11'e, belgenin transkripsiyonu için Ek 12'ye bakınız.

¹⁸⁶ TFR.I.UM 1-84.

¹⁸⁷ TFR.I.A 8-717.

¹⁸⁸ DH.ŞFR 376-126.

Komitecilere ait silahların yerini ihbar edenler için kolaylıklar sağlanacağı belirtilmiştir. 12 Mayıs 1319 (**25 Mayıs 1903**) tarihli arşiv belgesinde, İştib ve Kratova kazalarına bağlı bazı köylerde komiteciler tarafından tüfek ve cephane dağıtıldığı haberinin alınması üzerine komitelerin verdikleri silahları ortaya çıkarıp hükümete teslim edenlerle komiteye ve komitecilere yardımdan kaçınanlar hakkında takibat yapılmayacağı belirtilmiştir.¹⁸⁹

¹⁸⁹ TFR.I.A 7-617.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGAR ÇETELERİNİN MAKEDONYA'DA YAPTIĞI FAALİYETLER VE ÇETECİLERE VERİLEN CEZALAR

3.1. Bulgar Çetelerinin Hazırlıkları

Komiteler yapacakları faaliyetler öncesinde çeşitli hazırlıklar yapmışlardır. Aşağıda arşiv belgelerine dayanarak yapılan çeşitli hazırlıkları değerlendireceğiz.

Bulgar çeteleri Osmanlı tarafına geçmek amacıyla çeşitli yollar denemişler ve bu doğrultuda birçok hazırlık yapmışlardır. 9 Cemaziyelahir 1323 (**11 Ağustos 1905**) tarihli vesikada, Bulgar zabitanının kumandası altında iki bin kadar eşkıyanın sınıra saldırı girişiminde bulunduğu ve içindeki çete reislerinin dahi bunlarla görüşmeye gittikleri belirtilmiştir. Ayrıca Dile Manastırında yedi sekiz bin Bulgar'ın toplanarak bazı çete reisleriyle görüşmeler yaptıkları ve birkaç gün içinde üç karye öğretmeni ile bir papazın Osmanlı tarafına gizlice geçtikleri bildirilmiştir. Döbnice, Dile ve Köstendil çevrelerindeki eşkıyanın beşer onar sınırdan geçmeye başladıkları ve çete reislerinin yakında bir toplantı düzenleyecekleri bilgisi alınmıştır.¹⁹⁰ 21 Muharrem 1313 (**14 Temmuz 1895**) tarihli başka belgede, Tan ve Press gazetelerinin Sofya'dan aldığı telgrafnamelerde Bulgaristan'da yeniden bir takım çeteler oluşturulduğu, bu çetelerin bölük bölük huduttaki dağlardan Makedonya'ya geçmekte olduğu, istifa etmiş Bulgar zabitanının kumandası altında bulunan bu çetelerin niyetlerinin “ya Hürriyet ya Ölüm” olduğu belirtilmiştir.¹⁹¹ Ayrıca 2 Teşrinievvel 1318 (**15 Ekim 1902**) tarihli belgede, Yakorit mevkinde Bulgar eşkıya çetesinin Makedonya'ya geçmek üzere hükümetin gözü önünde toplanmış oldukları ve Bulgaristan'ın Hidil karakoluna beş yük cephaneye ile üç yük elbise ahali tarafından götürüldüğü ve Pandele, Vandale, İlanece, İlandere, Sukandire ve Köse taraflarında çok sayıda eşkıya olduğu ve bunların tecavüze hazırlandıkları bilgisi verilmiştir.¹⁹² 26 Kanunievvel 1314 (**7 Ocak 1899**) tarihli bir diğer vesikada, Makedonya fesat cemiyeti için Bulgaristan'da on sekiz bin kadar eşkıya yazılıp ilkbaharda Osmanlı Devleti'nin çeşitli yerlerine tecavüz etmek üzere hazır buldukları anlaşılmıştır. Bu hazırlıkları engellemek için çevredeki askeri birlikler ile

¹⁹⁰ A.MTZ 132-60.

¹⁹¹ A.MTZ 28-97.

¹⁹² Y.PRK.UM 60-36.

haberleşerek eşkıyanın saldırılarına ve silah geçişine izin verilmemesi gerektiği bildirilmiştir.¹⁹³

Makedonya komiteleri çetelerin eleman ihtiyacını karşılamak için adam toplamaya çalışmışlardır. 17 Mart 1314 (**29 Mart 1898**) tarihli vesikada, Sofya'daki Makedonya komiteleri vekili olan Teriko isimindeki bir şahsın Bulgaristan'da çeteler oluşturmak maksadıyla adam toplamak üzere Atina'ya gelerek tedarik edebildiği on sekiz kişi ile beraber dün Pire'den hareket eden Avusturya vapuruna bindiği ve yarın sabah İstanbul'a giriş yapacağı bildirilmiştir.¹⁹⁴

Bulgar çeteleri dikkat çekmemek ve sınırdan rahat bir şekilde geçmek için çeşitli elbiseler tedarik ediyorlardı. Osmanlı sınırından geçmek için Bulgar çeteciler, amele kıyafetleri giyerek gruplar halinde Ohri ve çevresine sevk edilmişlerdir.¹⁹⁵ Bulgar çeteciler için özel olarak elbiseler hazırlanmıştır. 28 Zilkade 1320 (**26 Şubat 1903**) tarihli belgede, Sofya'dan on sekiz araba yükü hazır elbisenin Dubnice'ye gönderildiği ve elbisenin toprak renginde, dayanıklı kumaştan yapılmış olduğu belirtilmiştir. Her takımının bir ceket ile bir pantolondan ibaret olduğu, pantolonların genellikle paçaları kısa ve ceketlerin bir kısmının düğümlenecek yerleri şeritli ve diğer kısmının şeritsiz olduğu bildirilmiştir. Bu elbisenin renk ve yapılış şekline bakılarak eşkıyaya özel olarak hazırlandığı tahmin edilmiştir. Ayrıca birçok eşkıya reisinin birer ikişer sınıra doğru gittikleri ve bunların niyetlerinin hep birden Vilayet-i Şahane'de bir karışıklık çıkarmak olduğu ifade edilmiştir. İlerleyen aylarda güvenliği ihlal etmeye çalışacakları bildirilmiştir.¹⁹⁶ 26 Muharrem 1317 (**6 Haziran 1899**) tarihli başka bir belgede, Osmanlı ve Bulgar askerleri elbisesine benzer giysiler giyen ve Bulgaristan'da toplanan üç tabur kadar Bulgar eşkıyasının Osmanlı tarafına saldırılarda bulunmak için hazırlandıkları bilgisi alınmıştır.¹⁹⁷ Ayrıca 22 Zilkade 1318 (**13 Mart 1902**) tarihli belgede, Bulgaristan'da Makedonya komitesinin altmış bin üyesinin bulunduğu, bunlara ilkbaharda özel elbiseler verilerek saldırılara başlanacağı ve komiteye silah, cephaneye ve para toplanmaya başlandığı bildirilmiştir.¹⁹⁸

Bulgar çete reisleri yapacakları saldırılar için önceden hazırlıklarda bulunmuşlardır. Çeteler için gerekli olan yiyecek ve silah ihtiyaçları reisler tarafından

¹⁹³ A.MTZ 60-74.

¹⁹⁴ BOA, BEO 1101-82501.

¹⁹⁵ Mahir Aydın, *a.g.m.*, s. 214.

¹⁹⁶ Y.PRK.MK 12-51.

¹⁹⁷ A.MTZ 62-42.

¹⁹⁸ A.MTZ 69-39.

karşılanmıştır. Nitekim 5 Ağustos 1319 (**18 Ağustos 1903**) tarihli vesikada, Köstendil’de bir fırında aralıksız peksimet yapıldığı ve ileri gelen Bulgar tüccarlarının bazılarının Köstendil’den Sofya’ya nakledildikleri ve komite reisi tarafından sekiz bin adet Manliher tüfeği satın alındığı ayrıca bir çetenin tren ve telgraf hatlarını tahribe hazır bulduklarının haber alındığı bildirilmiştir.¹⁹⁹

Bulgar çeteleri yapacakları silahlı eylemler öncesinden silahları kendileri için güvenli gördükleri yerlere gizleyerek gerekli hazırlıkları önceden yapmışlardır. Nitekim 3 Zilhicce 1323 (**29 Ocak 1906**) tarihli belgede, büyük kiliseleri olan köylerin kiliselerine Bulgar çeteleri tarafından silah ve cephane konulduğu bildirilmiştir.²⁰⁰ 16 Zilkade 1318 (**7 Mart 1901**) tarihli başka bir belgede ise, Makedonya komitesinin Osmanlı tarafına geçirecekleri fişek, dinamit vb. yıkıcı aletlerin zeytin ve sardalye fıçı ve kutularına koyarak gizledikleri bilgisi alınmıştır.²⁰¹

Bulgar çete reisleri kendi aralarında toplanıp yapacakları eylemlerle ilgili kararlar alırlardı. 19 Rebiülevvel 1329 (**20 Mart 1911**) tarihli belgede, Sofya’da bulunan Bulgar eşkıya reislerinin baharda hududa saldırı ile yapacakları cinayetlerin planını düzenlemek için Doktor Hristo Tatarçef’in hanesinde toplandıkları ve bazı yerlerde birkaç yerde demiryolu hatlarını ve köprüleri yıkmak için aralarında görüşmekte oldukları bildirilmiştir.²⁰²

Bulgar komitelerinin Makedonya tarafına rahat bir şekilde gitmek için denedikleri yöntemlerden bir tanesi de Bulgar pasaportu kullanmaktı. Nitekim 7 Kanunisani 1310 (**19 Ocak 1895**) tarihli belgede, Makedonya’da kışkırtıcılık yapmak üzere Bulgaristan’dan bazı kişilerin Bulgar pasaportuyla Sırbistan yoluyla Makedonya tarafına geçmekte olduğu ortaya çıkmıştır.²⁰³

Bulgar çetelerinin Müslümanların olduğu bölgelerde kargaşa çıkarmak için çeşitli hazırlıklar yaptıkları belirlenmiştir. Nitekim 17 Cemaziyelahir 1319 (**1 Ekim 1901**) tarihli belgede, Merkezi Bulgaristan’da bulunan fesat komitesinin yeniden sevk edeceği çetelerde dinamit bulunacağı ve bunların bir cuma günü Müslümanların camide buldukları esnada camilere ve yine o esnada çarşılarda Müslümanların çok olduğu yerler arasına dinamit atarak birkaç kaza içerisinde aynı zamanda hadise çıkaracakları

¹⁹⁹ A.MTZ 103-92.

²⁰⁰ A.MTZ 138-19.

²⁰¹ A.MTZ 69-30.

²⁰² A.MKT.MHM 735-2

²⁰³ DH.MKT 338-4.

bilgisi alınmıştır. Bu konuda dikkatli olunması ve çetecilerin yakalanmaları için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği bildirilmiştir.²⁰⁴

3.2. Makedonya'daki Bulgar Çetelerinin Yaptıkları Eylemler

Bulgar çetelerin amacı cinayetler işleyerek, korku ve vahşet ortamı oluşturarak Avrupa'nın müdahalesini temin edebilmektir.²⁰⁵ Çeteler, bu amaçlarına ulaşabilmek amacıyla Makedonya'da birçok eylem ve saldırı gerçekleştirmişlerdir. En önemli hedeflerinden biri olan Müslümanlara yönelik birçok saldırı girişiminde bulunmuşlardır. 21 Ağustos 1326 (**3 Ağustos 1910**) tarihli belgede, Makedonya'da başlayan eşkıyalık, meydana gelen olaylar ve eşkıyaların Müslümanlara yaptıkları saldırılar nedeniyle Müslümanların Osmanlı Devleti'nden istekleri ve beklentileri ile ilgili şu bilgilere yer verilmiştir; namuslu Müslümanların silahları ellerinden alındı. İhanette artık sınırı aşan ve Bulgaristan için çalışan bazı hain Bulgarlar silahlarıyla dağlarda, ovalarda eşkıyalığa başladı. Siyasi cinayetler başladı. Hükümet taraftarı olduğu için bir manastır papazı katledildi. Paşacık karakolu basılıp jandarmalar şehit edildi. Bekçilere pusudan ateş edildi, bir Müslüman harmanca tehdit edildi. Askeri kuvvetin gönderilmesi için vilayetten yardım istedik. Rahat olunuz cevabından başka bir şey göremedik. Bu umursamaz davranışlardan cesaret alan komiteciler bazı karakollara saldırdılar ve bazı karyeleri basıp kadın ve çocuklarını vahşi bir şekilde öldürdüler. Bu hal bizi titretiyor. Cinayet durumlarının devam edeceği görülmektedir. Ne yapacağımızı bilmiyoruz. Bu alçakların eşkıyalık oyunlarına ve cinayetlerine kurban vermeye artık tahammülümüz kalmadı. Bize bildiriniz. Bizi namuslu Osmanlılar gibi koruyacak mısınız yoksa hayatımızı bize emanet ederek hükümetin himayesini üzerimizden mi alacaksınız? Her ne olursa olsun yirmi dört saate kadar kesin bir cevabı dört gözle bekleriz. Çünkü son tahminimiz ya namuslu yaşamak veya ölmektir.²⁰⁶

Bulgar çeteleri çeşitli saldırılar düzenleyerek insanların yaşam alanlarını sınırlandırmaya çalışmışlardır. Nitekim 27 Kanunievvel 1326 (**9 Şubat 1911**) tarihli belgede, Nikola adlı eşkıyanın birkaç silahlı arkadaşı ile ormanda odun kesmekte olan köylülerin üzerine ateş etmesi sonucu dört-beş kişinin tehlikeli bir şekilde yaralandığı belirtilmiştir. Ayrıca araç gereçleri ve eşyaları gasp edilmiştir. Köylüler meydana gelen olaylar nedeniyle zor durumda olduklarını ilgili makamlara bildirmişlerdir. Eşkıyanın

²⁰⁴ DH.MKT 2539-29.

²⁰⁵ Y.PRK.TKM 49-68.

²⁰⁶ DH.SYS 29-2/ 3-26.

korkusundan geceleri uyuyamayacak hale geldiklerini ve eşkıya saldırıları nedeniyle geçimlerini sağlayamadıklarını ifade etmişlerdir.²⁰⁷ Ayrıca, Bulgar komitecilerinin Koçana şehrinde halkın namusuna saldırılarda buldukları, halkı tehdit ettikleri ve insanların şehirden çıkmaya cesaretinin olmadığı bildirilmiştir.²⁰⁸

Komiteciler sadece Müslümanlara yönelik saldırı girişimlerinde bulunmuyorlardı. Rumlar'a karşı giriştikleri eylemlerde çok sayıda kişiyi öldürmüşlerdir. 20 Kanunisani 1322 (**2 Şubat 1907**) tarihli arşiv vesikasında, Makedonya'nın Bulgar çetelerinin eylemleriyle gittikçe kötü bir hale girdiği ifade edilmiştir. Bulgarların Selanik sancağında 32 Rum'u katlettikleri ve buna karşılık Rumlarında 9 Bulgar'ı öldürdüğü belirtilmiştir. Ayrıca Bulgar çetesi tarafından bir Rum köyüne yapılan saldırıda dört kadın, iki erkek ve bir çocuk katledilmiştir.²⁰⁹

Bulgar çeteleri Makedonya bölgesinde ses getirecek eylemler yapmaya gayret etmişlerdir. Böyle eylemler yaparak Müslümanlarla Bulgarların birbirlerine düşman olmaları hedeflenmiştir. Örneğin, 1 Ağustos 1912 tarihinde Koçana'da bir pazar yerine bombalı saldırı düzenlenmiştir. Saldırıların sonucunda 28 kişi ölmüş ve birçok kişi de yaralanmıştır. Olay sonrasında Koçana pazarındaki insanlar galeyana gelip, Bulgarlar'a saldırmış ve Bulgarlardan 21 kişi öldürülmüştür. Yine aynı gün içerisinde Koçana'da bir tahıl pazarına bomba atılması sonucu çıkan panik ve izdihamda 47 kişi ölmüş, 49 kişi de yaralanmıştır. Bu olay sonrasında panikle kaçmaya başlayan Bulgarların üzerine asker ve halk hücum etmişlerdir.²¹⁰ Buna benzer bir diğer olay İştib kazasında yaşanmıştır. 1911'de İştib kazasında bir Cuma günü Bulgar komitecileri tarafından Çarşı camisinin altına bir bomba koyulur. Bombanın patlaması sonucu ölü ve yaralılar olur. Ölü ve yaralıların çoğunluğunu Müslümanlar oluşturur. Caminin büyük bir kısmı ve çevredeki dükkanların çoğu hasar görür. Olay sonrasında bazı Bulgarların kaçtığını gören halk galeyana gelir ve Bulgarlara saldırırlar. Yapılan bu saldırılarda Bulgarlardan 17 kişi ölmüş ve 149 kişi yaralanmıştır.²¹¹

İlinden isyanından önce bir isyan daha çıkmıştır. Bu isyan, 1902 yılında Cuma-i Bala kazasına bağlı Zelesnika köyünde başlamıştır. Yüksek Makedonya örgütünün desteğiyle isyan kısa bir süre içerisinde birçok köye sıçramıştır. Büyük zararlara neden

²⁰⁷ DH.SYS 29-2/3-26.

²⁰⁸ İhsan Burak Birecikli, "Bir Bulgar Komitesinin I. Balkan Savaşı'ndan Önceki Provokasyonu: Koçana Pazarına Bombalı Saldırı", *a.g.m.*, s. 3365.

²⁰⁹ Y.PRK.TKM 49-68.

²¹⁰ İhsan Burak Birecikli, *a.g.m.*, s. 3363-3364.

²¹¹ İhsan Burak Birecikli, "İştib Vukûâtı", *a.g.m.*, s. 236-237.

olan isyan Osmanlı güçleri tarafından bastırılmıştır. 37 çeteci öldürülmüş ve yüzlerce kişi de yaralanmıştır. İsyanın başarısız olmasında VMRO'nun isyanı desteklememesi etkili olmuştur.²¹²

3.3. İlinden İsyanı

Başarısız isyan girişimleri ve yapılan bazı tutuklamalar yüzünden VMRO'nun dağılma tehlikesi geçirmesi üzerine örgüt üyeleri, Büyük devletlerin ilgisini Makedonya meselesine çekmek ve örgüt'ün Makedonya üzerindeki itibarını artırmak için 1903 yılının başlarında Makedonya bölgesinde bir isyan hareketi başlatmaya karar verdiler.²¹³

Manastır bölgesinde yapılması planlanan isyan için, Boris Sarafof ve grubu şehirlerde suikastlar yapılmasını savunurken D. Gruev ve grubu ise isyanın çete savaşı şeklinde devam ettirilmesi gerektiğini savunuyordu. Gruev'in savunduğu şekilde isyanın yapılması kararlaştırıldı. Bu şekilde bu isyanla hem Osmanlı ile mücadele edilecek hem de Büyük Devletlerin müdahalesini sağlayıncaya kadar mücadele sürecekti.²¹⁴

Planlanan isyan birkaç defa ertelenmiştir. İlk olarak, iç örgüt'ün Kastoria kazasındaki çatışmalarda ciddi kayıplar yaşaması sonucu çeteciler takipten kurtulmak için dağılmaya mecbur kaldılar. Bunun üzerine isyan tarihi ertelenmiştir.²¹⁵ İkinci olarak meşhur devrimci G. Delçev'in Osmanlı Devleti tarafından öldürülmesi, isyanın ertelenmesine neden olmuştur.²¹⁶ Ayrıca Bulgar ordusunun Osmanlı Devleti ile yapılacak bir savaşa ancak eylül ayında hazır hale gelebileceği haber alınmış ve isyan günü 20 Temmuz'a ertelenmiştir. İsyanın 2-3 Ağustos'ta başlaması herkes için şaşırtıcı olmuştur. İsyan'ın planlanandan önce başlamasını Manastır Avusturya- Macaristan konsolosu raporunda şöyle açıklamıştır: ***“Manastır vilayetindeki isyan için özellikle ağustos ayının seçilmesi, diğer düşüncelerin yanında, hasat işlerinin engellenmesiyle Türklerin zor duruma sokulması ve maddi zaafa uğratılması, buna karşılık Bulgaristan'a iyi bir hasat için gerekli tüm zamanın verilmesi amacıyla bağlantılı görülmektedir”***.²¹⁷

²¹² Ozan Arif Bodur, “Osmanlı'nın Son Yüzyılında Terör Örgütleri ve Eylemleri 1”, *a.g.m.*, s. 61.

²¹³ Mehmet Hacısalihoğlu, *a.g.e.*, s. 107-108.

²¹⁴ Fikret Adanır, *a.g.e.*, s. 193.

²¹⁵ Fikret Adanır, *a.g.e.*, s. 194.

²¹⁶ Mehmet Hacısalihoğlu, *a.g.e.*, s. 108.

²¹⁷ Fikret adanır, *a.g.e.*, s. 194-195.

İlinden isyanı, Kutsal İlya Günü (Aziz İlyas günü) başlamıştır. Manastır ve Ohri isyan için seçilen bölgelerdir. İsyanın işareti olarak tüm dağ ve tepelerde ateşler yakılmıştır. Köyler yakılıp, karakollar basılmıştır. İsyanı yaklaşık otuz bin silahlı çeteci ve köylü katılmıştır. Bu isyanın başında Boris Sarafof adlı çeteci bulunmaktadır.²¹⁸ İsyan için özellikle Manastır bölgesinin seçilmesinin en önemli nedenleri arasında, buradaki Osmanlı birliklerinin Makedonya'nın kuzeyindeki birliklere göre zayıf olması, Bulgarların Makedonya'daki eylemcilere vermiş olduğu destek ve Arnavutların eylemleri gibi nedenlerle birliklerin daha çok Makedonya'nın kuzeyinde bulunuyor olması ve Avrupalı Devletlerin Makedonya'nın güney bölgelerinde yoğun faaliyet göstermesi nedeniyle Osmanlı birliklerinin buralara yoğunlaşmıştır. Durum böyle olunca Manastır ve çevresi isyancılara rahat bir şekilde hareket etme fırsatı veriyordu.²¹⁹

İsyanı hazırlayanlar, olayların şiddetli olması ve uzun sürmesi için büyük çaba harcamışlardır. Buradaki amaç Avrupa Devletleri'nin müdahalesini sağlamaktır. İsyanlılar, Osmanlı Devleti'nin müdahalesini ve dışarıdan gelebilecek yardımları engellemek için telgraf hatlarını kesip, yolları ve köprüleri tahrip etmişlerdir.²²⁰ Bulgar komiteleri Makedonya'daki tüm Hristiyanlara silahlı bir şekilde isyana katılma çağrısı yapmıştır. Fakat isyana Bulgarlar dışında katılan olmamıştır.²²¹

Kruşova bölgesi, 3 Ağustos isyancılar tarafından ele geçirildi. İsyanlılar tarafından stratejik açıdan mühim olan yerler saldırıya uğradı. İsyanlılar tarafından geçici bir hükümet (Cumhuriyet) kuruldu. Kurulan cumhuriyet 10 gün sonra sona erdi. Osmanlı birlikleri tarafından Kruşova tekrar ele geçirildi. Kruşova Cumhuriyeti kısa ömürlü olmasına rağmen gelecekte kurulacak Makedonya Devleti için iyi bir örnek olmuştur.²²²

İsyanlılar kısa süreli başarılar elde etmiş olsa da isyan Osmanlı birlikleri ve yardıma gelen Arnavut milisleri tarafından bastırılmıştır. Bu isyanın sonucunda Büyük Devletler tarafından Makedonya'daki reform politikalarının daha yoğun bir şekilde yapılması kararlaştırıldı.²²³

²¹⁸ Şevket Süreyya Aydemir, *Makedonya'dan Ortaasya'ya Enver Paşa (1860-1908)*, C. I, 9. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2009, s. 439.

²¹⁹ Ozan Arif Bodur, "Osmanlı'nın Son Yüzyılında Terör Örgütleri ve Eylemleri 1", *a.g.m.*, s. 65.

²²⁰ Meltem Begüm Saatçi, *a.g.t.*, s. 65-66.

²²¹ Yakup Ahabab, "Amerikan ve İngiliz Basınında İlinden İsyanı (1903)", *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (2015 1/1), s. 121-122.

²²² Meltem Begüm Saatçi, *a.g.t.*, s. 67.

²²³ Mehmet Hacısalihoğlu, *a.g.e.*, s. 109.

İlinden isyanı Amerikan ve İngiliz gazetelerinde geniş yer bulmuştur. Amerikan basınında sürekli olarak Hristiyanların katledildiği ile ilgili haberler yapılmıştır. Böyle haberler yapılarak bir taraftan kamuoyunu yönlendirmeye diğer taraftan da Osmanlı Devleti'ni baskı altına almaya çalışmışlardır.²²⁴ İsyân ile ilgili olarak ABD basınında karikatürler yayınlanmıştır. Sultan 2. Abdülhamit ilinden isyanını bastırmaya giderken elinde tabanca ve kılıcıyla tasvir edilmiştir.²²⁵ İngiliz basını da tıpkı ABD basınında olduğu gibi Osmanlı Devleti'nin Hristiyanlara katliamlar yaptığı anlatılmıştır. İngiliz gazeteleri isyanın çıkmasında en önemli payın Osmanlı'ya ait olduğu belirtmiştir. *“The Dundee Evening Telegraph”* gazetesinde çıkan bir haberde İngiltere Başbakanı Balfour isyanın çıkışına; Makedonya'da yaşayan Müslümanların Hristiyanlara uyguladığı baskı ve şiddetin neden olduğunu ifade etmiştir.²²⁶

İlinden isyanı sırasında isyancılara ait resimler Ekler kısmında gösterilmiştir.²²⁷

3.3.1. İlinden İsyanı Sırasında Ohri, Struga ve Manastır'a Bağlı Kaza ve Sancakların Durumu

İlinden isyanı ile ilgili yukarıda anlattığımız bilgilerin dışında bu isyan sırasında Ohri, Struga ve Manastır'a bağlı kazalarda Bulgar çetelerinin giriştikleri olayları arşiv belgeleriyle açıklayacağız.²²⁸

Merkez Kazası (Kruşova)

2 Ağustos 1903 günü saat on bir civarlarında Smilevo nahiyesinde oturan Osmanlı askerlerinin yoklamasının yapıldığı sırada önceden evlere saklanmış olan Bulgar eşkıyası tarafından askerler üzerine ateş edilerek nizamiyeden sekiz, jandarmadan bir asker şehit olmuş ve nizamiyeden yedi asker yaralanmıştır. Geceleyin hükümet dairesine, telgrafhaneye ve askerlerin bulunduğu evlere saldırıp yakmışlardır. Smilevo karyesi kuşatma altına alınmıştır. Aynı gece saat altı civarlarında beş yüz kadar Bulgar eşkıyası Kruşova nahiyesi merkezi olan Kruşova kasabasına girerek hükümet dairesi, askeri kışla ve telgrafhaneye bomba ve dinamitler atarak yakmışlardır. Ayrıca bazı nahiye memurları ve memurların eş ve çocukları ile birlikte iki jandarma şehit edilmiştir. Kruşova kasabasında Osmanlı askeri ile eşkıya arasında sabaha kadar

²²⁴ Yakup Ahabab, *a.g.m.*, s. 125.

²²⁵ *The Salt Lake Herald*, 22 Ağustos 1903, resim için Ek 13'e bakınız.

²²⁶ Yakup Ahabab, *a.g.m.*, s. 137.

²²⁷ İlinden isyanı sırasında isyancıları gösteren resimler için Ek 14, Ek 15 ve Ek 16'ya bakınız.

²²⁸ TFR.I.MN 14-1398.

çatışmalar devam etmiştir. Bu çatışmalar esnasında yaklaşık kırk elli eşkıya öldürülmüştür. Osmanlı tarafında ise beş asker şehit olmuş ve altı asker yaralanmıştır. Eşkıya sayısının çok olması nedeniyle tamamen yok edilmeleri mümkün gözükmemektedir. Eşkıya kasaba içinde kendi idaresini oluşturmuş ve kasaba halkından para almaya başlamıştır. Bu durum 12 Ağustos'a kadar devam etmiştir. Yine Aynı gecede eşkıya tarafından Demirhisar nahiyesindeki Koçeşte ve Lavareka başta olmak üzere birçok karyeye (köye) saldırı yapılmıştır. Ayrıca Resne nahiyesinde hükümet dairesiyle Osmanlı askerlerinin bulunduğu evlere de saldırı yapılmıştır. Bazı karyeler tamamen yakılmıştır. Toplamda üç ev, dokuz samanlık ve iki han yakılmıştır. Ayrıca Müslümanlardan beş kişi şehit edilmiştir.²²⁹

3 Ağustos 1903 günü eşkıya tarafından Prespa nahiyesinin merkezi olan Nakoliç karyesine saldırı yapılmış ve hükümet dairesi yakılmaya çalışılmıştır. Askeri müfrezenin yardım amacıyla Nakoliç karyesine geri dönmekte olduğu sırada civar karyede karşılaştığı diğer bir çete ile çatışarak eşkıyadan otuz kişi öldürülmüş, bir Osmanlı askeri şehit olmuştur. Çatışma bittikten sonra Nakoliç karyesine giren askeri müfreze oradaki eşkıyayı da uzaklaştırmayı başarmıştır. Nakoliç karyesinde eşkıya tarafından bir Hristiyan kadın öldürülmüştür. Aynı gün Bulgar eşkıyası tarafından bazı Müslüman köylerine saldırı yapılmıştır. Bu köylerde kırk beş ev, bir karakol yakılmıştır. Üç gün boyunca eşkıyanın baskısı altında kalan köylüler köylerini terk edip Nakoliç karyesine sığınmaya mecbur kalmışlardır. Aynı gün Pirlepe, Filorina, Resne telgraf hatları eşkıya tarafından tahrip edildi. Manastır şehri civarında otuz bir tepe yakılmıştır. Lera, İzmirnova başta olmak üzere birçok Müslüman köyüne saldırı yapılmıştır. Dolniçe karyesinde bir Müslüman kadın şehit edilmiştir.²³⁰

10 Ağustos ve 11 Ağustos günlerinde Demirhisar nahiyesinde Zaşle?²³¹, Zuriçe (Jurçe) karyelerinde Osmanlı askerleri ile eşkıya arasında meydana gelen çatışmada eşkıyadan üç kişi öldürülmüştür. Osmanlı askerlerinden ölen ya da yaralanan olmamıştır.²³²

Kruşova nahiyesinde çeşitli saldırılar yaptıktan sonra Kruşova nahiyesini ele geçirmeye başlamış olan eşkıyayı uzaklaştırmak için 12 Ağustos'ta Tuğgeneral Bahtiyar paşa kumandasında hazırlanan Osmanlı askerleri ile eşkıya arasında meydana gelen

²²⁹ TFR.I.MN 14-1398.

²³⁰ TFR.I.MN 14-1398.

²³¹ ? işareti olan yer adları veya kişi adlarını biz böyle okuduk, farklı okunuşları olabilir.

²³² TFR.I.MN 14-1398.

çatışmada iki yüz kadar eşkıya yok edilmiştir. Birçok eşkıya oradan uzaklaştırıldıktan sonra Osmanlı askerleri kasabaya girmiştir.²³³

13 Ağustos'ta Bituşa, Rakova, Dusine?, Mirova, Ubaya? karyelerindeki çatışmada on beş eşkıya öldürülmüştür, bir Osmanlı askeri şehit olmuş, iki asker de yaralanmıştır.²³⁴

14 Ağustos'ta Topolinçe ve Beliče karyelerinde ortaya çıkan yedi kişilik bir çeteden ikisi ölü olarak ele geçirildi. 15 Ağustos'ta yine Beliče karyesiyle Birine karyesine saldıran eşkıyadan ikisi ölü olarak ele geçirilmiş, bu çatışmalarda Osmanlı askerlerinden zayıt olmamıştır.²³⁵

17 Ağustos'ta Prespa nahiyesinin Luniçe karyesinde meydana gelen çatışmada sekiz eşkıya öldürülmüştür. 18 Ağustos'ta Ahala? karyesinde ve 24 Ağustos'ta Dolniçe, Bohešte? karyelerinde çıkan çatışmada on eşkıya öldürülmüştür. 28 Ağustos'ta Prespa nahiyesinin Luboyna, Beratoçeyna? karyelerinde meydana gelen çatışmalarda yedi eşkıya öldürülmüş, Osmanlı askerlerinden sadece bir asker yaralanmıştır. Ohas? ve Prespa nahiyelerindeki eşkıyalar tarafından bin altı yüz demet yakılmış ve bir köprü tahrip edilmiştir.²³⁶

Merkez kazasının kapsamış olduğu iki yüz kırk karyeden halkı Müslüman, Rum ve Ulah olan kırk karyeden başka diğer iki yüz karye Bulgarlarından olan kişiler eşkıyaya katılmıştır. Kruşova nahiyesine bağlı Bulgar köylerinde yaşayan ahalinin birçoğu eşkıyaya katılmıştır. Bazıları köylerine geri dönmüştür. Ancak yaklaşık yetmiş kişi halen çetelerle beraberdir. Demirhisar ve Prespa nahiyelerine bağlı Bulgar köylerinin hepsi çetelere katılarak bunlardan bir kısmı sonradan köylerine geri dönmüşlerse de bir kısmı bugün eşkıya reisiyle beraber hareket etmektedir. Merkez kazası köylerinden eşkıyaya katılmış olanların aile bireylerinin bir kısmı yanlarındadır. Bir kısmı da köylerinde bulunmaktadır. Prespa ve Resne nahiyesi köylerinden eşkıyaya katılanların aileleri genel olarak dağlardadır. Demirhisar nahiyesi köylerinden gidenlerin ailelerinin az bir kısmı köylerinde kalıp çoğunluğu ormanlarda bulunmaktadırlar.²³⁷

²³³ TFR.I.MN 14-1398.

²³⁴ TFR.I.MN 14-1398.

²³⁵ TFR.I.MN 14-1398.

²³⁶ TFR.I.MN 14-1398.

²³⁷ TFR.I.MN 14-1398.

Pirlepe Kazası

2 Ağustos'tan 14 Ağustos'a kadar Pirlepe kazasında eşkıya çeteleri sadece Morihova nahiyesinin merkezi olan Vitolişte karyesinde baş göstermiştir. 11 Ağustos'ta eşkıya Vitolişte de bulunan Osmanlı askerleri jandarmalarla birlikte eşkıya ile çatışmış. Bu çatışma sonucunda bir jandarma yaralanmıştır. Morihova nahiyesinin merkezi olan Vitolişte karyesinde hükümet konağı ve askeri kışlaya eşkıya tarafından saldırı yapılmışsa da uzaklaştırılmışlardır. Eşkıya tarafından Müslümanlara ve Bulgarlara ait köylere, çiftliklere saldırı yapılmadığından hiçbir zarar meydana gelmemiştir.²³⁸

Kruşova çetelerine çeşitli köylerden toplam 189 Bulgar katılmıştır. Morihova çetelerine ise toplam 12 Bulgar katılmıştır. Pirlepe kazasında harman veya demet yakılmamıştır.²³⁹

Telgraf hattı, Köprülü tarafındaki Abdi paşa değirmenleri civarında bir, Manastır'ın Orizar bölgesinde bir ve Nukacan? karyesi yakınında bir kez olmak üzere toplamda üç defa tahrip edilmiştir. Eşkıya'ya katılan köylü Bulgarların aile bireyleri evlerindedirler. Vitolişte'ye saldıran eşkıyanın acilen yok edilmesi ve uzak tutulması için bir tabur ve bölük asker sevk edilmiştir. Bulgar eşkıyası ile olan mücadele nedeniyle sıkıntılı olan yerler Morihova ve Donya nahiyeleridir.²⁴⁰

Görice Kazası

Bulgar eşkıyası 3 Ağustos'ta Bihlişte nahiyesinin Labanica karyesinde, 4 Ağustos'ta Suçi? karyesi dağında, 10 Ağustos'ta Kapiştiçe, Bihlişte ve Bitepka? karyeleri üzerlerindeki sırtlarda, 11 Ağustos'ta Virnik? karyesi üzerinde, 12 Ağustos'ta Kostice, Labanica karyelerine yakın cadde üzerindeki ormanlarda ve Zagradiç karyesi civarında, 13 Ağustos'ta Rafbeka?, Sarıova? ve Dragovişte karyeleri üzerlerindeki tepelerle Rahova köyü kenarında, 15 Ağustos'ta Kapiştiçe karyesiyle Kesriye'nin Esmeros? karyesi arasındaki tepelerde, 16 Ağustos'ta Boris Sarafof olduğu halde Kostice karyesindeki dağlarda ve 17 Ağustos'ta Kostice karyesinde faaliyet göstermiştir.²⁴¹

Karışıklığın başlangıcı olan 4 Ağustos'ta Kapiştiçe, Bihlişte, Bitepka? karyelerinde, 11 Ağustos ve 14 Ağustos'ta Virnik? ve Dinat? karyelerinde Osmanlı

²³⁸ TFR.I.MN 14-1398.

²³⁹ TFR.I.MN 14-1398.

²⁴⁰ TFR.I.MN 14-1398.

²⁴¹ TFR.I.MN 14-1398.

askerleri ile eşkıya arasında çıkan çatışmada eşkıyadan altı kişi öldürülmüş, iki Osmanlı askeri yaralanmıştır. Dinat? karyesi ahalisinden bir Müslüman elinden yaralanmıştır. Ayrıca 17 Ağustos'ta Kostice karyesinde meydana gelen çatışmada eşkıyadan on kişi öldürülmüştür.²⁴²

Eşkuya tarafından iki yüz sığır, iki yüz elli keçi ve koyun ve Rum ahalisinden yüz yük buğday gasp edilmiştir. Kostice karyesi civarında bir karakol yakılmıştır. Ayrıca Virnik?, Kostice ve Labanica karyeleri yakılmıştır.²⁴³

5 Ağustos'ta eşkıya tarafından Görice tüccarına ait 133 yük mısır ve yardım malzemesi ve yedi yük eşya gasp edilmiştir. 6 Ağustos'ta bir karakol ve bir han yakılmıştır. 7 Ağustos'ta Görice tüccarından bir Rum'un 7 yük eşyası gasp edilmiştir.²⁴⁴

Görice kazasına bağlı Virnik? karyesi Bulgarlarından 120, Labanica karyesindeki 130 ve Kostice karyesinde 400 kişi eşkıyaya katılmış ve bunların aile bireyleri yanlarındadır.²⁴⁵

Kayalar kazası

5 Ağustos'ta Serfiçe ve Yenice-i Zağra? redif taburuna ait sandık ve eşyalarla birlikte Kesriye'ye gitmek üzere Kayalardan hareket eden otuz kişilik askeri müfreze yolda eşkıyanın saldırısına uğramıştır. Yardımlarına gelen askerlerin sayesinde tabur sandığı kurtarılmış ise de nakliye arabaları, hayvanlar ve çadırlar eşkıyanın elinde kalmıştır. 14 Ağustos'ta eşkıya Kayalara bağlı Rilyester? karyesine saldırarak Bulgar papazı ile ahaliden on beş kişiyi zorla yanlarına alarak sığınaklarına götürmüşlerdir. Eşkuyalar tarafından bazı karakol ve değirmenler yakılmıştır. 19 Ağustos'ta eşkıya tarafından Kayalar'a yakın bir mesafede Radonit? karyesinde ahaliden Ali Ağa'ya ait olan çiftlik kalasıyla?, iki samanlık ve Makreş? karyesi civarında bulunan Kayalar'lı Cemal Bey'e ait olan iki değirmen yakılmıştır. Kayalara bağlı Bulgar köyleri ahalisinden bazıları çetelere katılmak için gitmişlerse de toplanılıp köyelerine iade edilmişlerdir. Kayalar kazasında bunlardan başka olay meydana gelmemiştir.²⁴⁶

²⁴² TFR.I.MN 14-1398.

²⁴³ TFR.I.MN 14-1398.

²⁴⁴ TFR.I.MN 14-1398.

²⁴⁵ TFR.I.MN 14-1398.

²⁴⁶ TFR.I.MN 14-1398.

Debre Sancağı

3 Ağustos'ta Bulgar eşkıyası Debre'nin Kocacık nahiyesine bağlı Selçe karyesiyle Modriçe, Astileva?, Lukova, Vizva?, Yablanıçe karyeleri çevresinde faaliyet göstermişlerdir. Aynı gün takip amacıyla Debre'den sevk edilen askeri müfrezeler Selçe nahiyesinin güneydoğu taraflarında eşkıya ile çatışmış, meydana gelen çatışmada yirmi beş eşkıya öldürülmüştür. Yablanıçe karyesi civarında görülen iki çeteden yirmi kişi sağ olarak, üç kişi ölü olarak ele geçirilmiştir. Mandıraların korunması için sevk edilen ve eşkıya tarafından kuşatılmış olan askeri müfreze kurtarılmış, bu çatışmada bir Osmanlı askeri şehit olmuş, bir yüzbaşı yaralanmıştır. Selçe karyesi civarında bulunan eşkıyalar Novakolca-i Bala ve Zir? karyelerinde askerin gelişine kadar savunmaya mecbur olan Müslümanlardan iki kişiyi şehit etmişler, iki kişiyi de yaralamışlardır. Adı geçen karyenin kurtarılması için sevk edilen askeri müfrezenin geldiğini öğrenen eşkıyalar ormana firar etmişlerdir.²⁴⁷

10 Ağustos'ta Yablanıçe karyesinde altmış kişilik bir çete ile Osmanlı askerleri arasında çatışma çıkmıştır. Bu çatışmada üç eşkıya ölü olarak, iki eşkıya yaralı olarak ele geçirilmiştir. Osmanlı askerlerinden hiçbir kayıp olmamıştır. Ayrıca iki gara, bir martini tüfek ve kırk fişek ele geçirilmiştir. Yukarıda açıklanan karyelerden Selçe karyesi Hristiyanlarının tamamı, Yablanıçe, Modriçe karye ahalisi ise kısmen eşkıyaya katılmışlardır.²⁴⁸

Debre sancağında harman ve demet yakılmamıştır. Debre ile Ohri arasındaki telgraf hattı üç defa tahrip edilmiş ve köprüyü tahrip etmeye çalışan bir eşkıya jandarma tarafından öldürülmüştür. Eşkıya'ya katılmış olan Gopeş'li? Bulgarlarıyla Selçe karyesi Bulgarları karyelerine geri dönmüşlerdir. Bulgarların aileleri köylerinde ikamet etmektedir.²⁴⁹

Kırçova kazası

3 Ağustos'ta çok sayıda Bulgar eşkıyası birdenbire Kırçova kasabasına ve iki karakola saldırmışlardır. Alınan askeri tedbirler sayesinde eşkıya kasabadan çıkarılmıştır. Bir karakolda mahsur kalan Osmanlı askerleri kurtarılmışsa da çatışma esnasında karakol binası, jandarma kalesi, iki han ile iki ev yakılmıştır. Kasabadan uzaklaştırılan eşkıyanın ertesi gün Manastır caddesi üzerinde bulunan Vebranişçe?,

²⁴⁷ TFR.I.MN 14-1398.

²⁴⁸ TFR.I.MN 14-1398.

²⁴⁹ TFR.I.MN 14-1398.

Karbuniçe, Kaladin karyelerinde çetelerin görülmesi üzerine birkaç koldan askeri müfrezeler sevk edilmiş ve eşkıya oralardan tamamen uzaklaştırılmıştır. Ulaniçe? karyesinde toplanan eşkıyalar sevk edilen askeri müfrezeler tarafından dağıtılmıştır. Meydana gelen çatışmada yüz eşkıya öldürülmüştür. Ayrıca sekiz asker ve bir jandarma şehit olmuş ve on yedi asker yaralanmıştır.²⁵⁰

Kırçova kazasına bağlı ve Sırp uyruklu insanların yaşadığı Burca-i Bala? karyesiyle merkez kazaya bağlı, Bokovicani ve Popoyani başta olmak üzere birkaç karyeden başka tüm Bulgar köyleri ahalisi zoraki bir şekilde eşkıyaya katılmışlardır. Sonradan Raştak, Karbuniçe, Piloş, Dolniçe gibi karyelerde yaşayan Bulgarlar köyelerine geri dönerek iş ve güçleriyle uğraşmaya başladılar. Eşkıyaya katılan köylü Bulgarların aileleri yanlarındadır.²⁵¹

Eşkıyalar bazı Müslüman köyelerine saldırarak Müslümanlardan sekiz kişiyi şehit etmişler, on kişiyi de yaralamışlardır. Kırçova kazasında eşkıya tarafından harman veya demet yakılmamıştır. Karışıklığın başlangıcında eşkıya tarafından telgraf hatlarının kesilmesinden dolayı hiçbir tarafla haberleşme mümkün olmamıştır. Kırçova'ya altı saat mesafede bulunan Gostivar telgrafnamesi vasıtasıyla sadece Manastır ile haberleşmek mümkün olabilmıştır.²⁵²

Struga ve Ohri Kazaları

3 Ağustos pazartesi gecesi fesat reisi tarafından Ohri, Struga ve Manastır Ohri telgraf hattıyla bazı köprüler tahrip edildi. Adı geçen günün sabahında Bulgar ahalisinden eli silah tutanların hepsi dağlara çıkarılarak isyan çetelerine katılmışlardır. Aynı zamanda Deبریçe nahiyesinde genel çeteler reisi Stoykof yaklaşık iki bin kadar silahlı adamı ile bir anda Sirola?, Vela? ve İzde Glava müfrezelerine taarruz etti. Bunun üzerine Deبریçe'nin bu üç noktasında Osmanlı askeri ile eşkıya arasında büyük bir çatışma meydana geldi. İzde Glava ve Vela? müfrezeleri kuşatma altında kaldı.²⁵³

Struga ile Ohri arasındaki askeri birliklerin birliğine engel olmak üzere Trebinişte karyesinde çok sayıda eşkıya toplanmıştır. Bu olaylara karşı her şeyden evvel Deبریçe müfrezelerine derhal yardım ulaştırmak ve Manastır, Ohri ve Struga telgraf hattının tamiri ile kazanın gerek köyler, gerekse vilayet ve ordu merkezlerinin

²⁵⁰ TFR.I.MN 14-1398.

²⁵¹ TFR.I.MN 14-1398.

²⁵² TFR.I.MN 14-1398.

²⁵³ TFR.I.MN 14-1398.

birleşmesini temin için mevki kumandanlığına sözlü ve yazılı olarak bildirildi. Bu iki tedbirden birincisi kabul edildiği halde iletişimin temin meselesi yirmi dört saat ertelendi. Ohri ve Struga kasabalarında Müslüman ve Hristiyanlar arasında önemli sonuçlar doğuracak bir olayın meydana gelmemesi için Müslümanlardan saygın kimseler ve ulemanın devreye girmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca Müslümanların yüce padişaha ve halifeye itaatleri ve vatana sevgileri varsa Hristiyan ahaliye hiçbir şekilde saldırmamaları gerektiği ve bunun için Müslümanlara gerekli tavsiyelerin yapılması gerektiği bildirilmiştir.²⁵⁴

Her iki kasabada olaylardan önceki halden daha güvenilir ve eksiksiz bir şekilde asayiş sağlanmıştır. Struga telgraf hattı çok zarar görmediğinden her iki taraftan da süvariler ve ufak müfrezeler çıkarılarak Struga, Ohri telgraf hattı tamir edildi. İsyanın bir an evvel bitirilmesi ve başka türlü kayıplara meydan verilmemesi için ihtilal bölgesi dışında kalan İstarve ve İlbasan müfrezeleri telgraf ile toplanıldığı gibi İşkodra vilayetinden iki top istenilmiştir.²⁵⁵

Sonradan ordu mareşalliğinin izni alınacağı ümidiyle Ohri redif taburlarının pusulaları daha o gün ihbar edilerek kazaya dağıtılıp İstarve kaymakamlığına telgrafla bilgi verildi. Ertesi gün ümit olunduğu gibi mareşallikten izin alındı. İsyanın derhal yatıştırılması amacıyla uygun olarak değişik taraflara müfrezeler sevkinden dolayı merkez kazasının boş bırakılmaması için hemen kasabadaki ilave bireyler beş saat içinde donatılıp silahlandırıldı ve bunlar kasabanın korunması için vazifelendirildi. Merkezle haberleşme ve ulaşım imkanları kesilmiş olduğundan askerlerin erzaksız kalmaması için bir erzak komisyonu oluşturuldu. Hristiyanlardan parasız hiç bir şey alınmaması komisyona ciddi bir şekilde anlatıldı. İsyân günü dahiliye nezareti tarafından taraf devletlerine bilgi verilmiştir. Diğer taraftan askeri birliklere erzak ve cephane yetiştirmek için nakliye komisyonu oluşturulduğu gibi ilave bireylerinden daha ilk gün yirmi kadar süvari hazırlandı. Tüm Müslüman köylerin muhtarlarına Hristiyanlara saldırmamaları gerektiği beyannameler ile bildirildi. Bu suretle çatışmalarda başıbozuk ahalinin bile müdahalesine izin verilmedi. Ohri redif taburu kazasına ait olan iki bölük yirmi dört saat içinde silah altına alındı. Yeterli askeri güç hızlı bir zamanda hazırlandığından isyanı bastırmak için düzenli ve genel bir askeri hareketin yapılması uygun bir şekilde mevki kumandanlığına bildirildi. Resne ve

²⁵⁴ TFR.I.MN 14-1398.

²⁵⁵ TFR.I.MN 14-1398.

Prespa'ya yardım yetiştirilmesi ile ilgili de bilgiler verildi. Bundan dolayı isyanın ikinci günü iki yüz elli kişilik bir müfreze telgraf hattının tamiriyle Resne'ye yardım etmek için görevlendirildi. Fakat bu askeri müfreze görevini yerine getiremedi. Bundan dolayı merkez vilayetiyle henüz iletişim kurulamadı.²⁵⁶

Çatışmaların sonucuna gelince: Sirola'da? elliden fazla eşkıya öldürülmüştür. Osmanlı tarafında ise sadece bir asker şehit olmuştur. Asıl sıkıntı bulunan Debrice'nin Vela? ve İzde Glava müfrezelerine gönderilen yardım maksadına ulaşip iki müfrezeyi kurtardı. Debrice ihtilalinin en kısa süre içinde bastırılması için bu sabah saldırıya başlamak üzere gece bir müfreze Sirola'ya? gönderildi. Bu kuvvetli müfrezenin amacına ulaşacağı şüphesizdir. Bundan dolayı sonradan tahrip edilen İstarve hattı ile vilayet merkezi telgraf hattını bir an önce açmak için ciddi bir şekilde hazırlıklar yapılmaktadır. İsyanın birinci günü Trebinişte'ye sevk edilen jandarma Teğmen vekili Behcet Efendi bir eşkıya reisi ve yedi yardımcısını ölü olarak ele geçirmeyi başardı. Reisin şapkası ve evrak çantası ele geçirildi. Yine meydana gelen başka bir çatışmada bir çete reisi ağır yaralandı ve dört yardımcısı öldürüldü. Yapılan çalışmalar ve alınan tedbirlerin sonucunda kazada hiçbir tehlike kalmadığı gibi birçok Hristiyan köylü pişman olarak köyelerine geri dönmeye başladı. Bunlara gerekli nasihatler yapıldı. Her kasabada asayiş memnuniyet verici bir derecededir.²⁵⁷

Müslümanlar, Ohri ve diğer kasabalardaki bildirilere tepki ve yapılan tekliflere karşı ciddi fedakarlıklar göstermişlerdir. Debrice'de eşkıya tarafından iki çiftlik yakılmıştır. Çiftliğin Müslümanlara ait olması yakılma meselesinin eşkıya tarafından yapıldığını göstermektedir.²⁵⁸

Struga müdüriyetinden alınan telgrafnamede dün öğleden beri devam eden çatışmalarda eşkıyadan yaklaşık yüz elli kişinin öldürülmüş olduğu belirtilmiştir ki bu başarı Struga nahiyesinde de ihtilalin yatıştırılması için yeterlidir.²⁵⁹

Sonuç olarak, Eşkuya her tarafta ağır yenilgiye uğramakta ve ihtilal bastırılmak üzeredir. Ahali tarafından Hristiyanlara hiçbir saldırı olmamıştır. Başka askere ihtiyaç yoktur. Köy ahalisi köyelerine geri dönmektedir.²⁶⁰

²⁵⁶ TFR.I.MN 14-1398.

²⁵⁷ TFR.I.MN 14-1398.

²⁵⁸ TFR.I.MN 14-1398.

²⁵⁹ TFR.I.MN 14-1398.

²⁶⁰ TFR.I.MN 14-1398. Ayrıca, İlinden isyanı sırasında Manastır'a bağlı kaza ve köylerde eşkıyaların neden olduğu zararları gösteren belgenin orijinali için bu çalışmanın ekler bölümünün 17 ve transkripsiyonu için Ek 18 kısmına bakınız.

3.4. Makedonya’da Zulüm ve İşkence Yapan Bulgar Çetecilere ve Bunlara Yardım Eden Kişilere Verilen Cezalar

Tablo 2. Eşkîya’ya yardım ve yataklık ettikleri anlaşılan kişilere verilen cezalar

19 Kanunievvel 1326 (**1 Ocak 1911**), Kadınlar topluluğundan Kruşova’lı Reşobilyan, Mano Petko, Zaha Tumo ve Kala Kereste’nin eşkıya Mihail Alekso ile Hristo Vankel’i evlerinde yatırdıklarından,
Kruşova’da fırıncı M. Kosta’nın eşkıyadan Hristo’yu Zaha’nın evine götürerek bazı ihtiyaçlarını halletmek ve tedarik etmek, ayrıca komitenin amaçlarına uygun hareket etmeyen Starve Velef’i eşkıya ile beraber evine giderek tehdit etmek suçundan,
Kruşova mektebi öğretmeni Sterpo Plaja ile Filorina’nın Nevolan? karyesi öğretmeni M. İliçe’nin eşkıya Hristo ile görüşerek kendisine yol gösterip yardımda bulunacaklarını söylemeleri suçundan aldıkları cezalar aşağıda verilmiştir.

Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
Reşobilyan Mano Petko Zaha Tumo Kala Kereste	Hapis	1’er yıl	Kadınlar topluluğundan
M. Kosta	Kürek cezası ²⁶¹	10 yıl	Fırıncı
Sterpo Plaja M. İliçe	Kürek cezası	5’er yıl	Öğretmen

262

²⁶¹ Kürek cezası: Eşkîyalık suçu işleyen kişilerin Osmanlı donanmasında kürekçi olarak çalıştırılmasıdır. Bkz. Esra Yakut, “Osmanlı Hukukunda Bir Suç Olarak Eşkîyalık ve Cezalandırılması”, *Kebikeç Dergisi*, (2012), S. 33, s. 30.

²⁶² DH.SYS.29-2/3-28. Ayrıca, belgenin orijinali için Ek 19’a bakınız.

Tablo 3. Kruşova'lı Tasa İliya'nın eşkıyaya yataklık etmesi nedeniyle aldığı ceza

11 Kanunievvel 1326 (24 Aralık 1910), Kruşova'lı Tasa İliya'nın eşkıya Plaja'ya? yardım etmekten mülkiye ceza kanununun altmış üçüncü maddesi gereğince aldığı ceza.			
Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
Tasa İliya	Kürek cezası	6 yıl	

263

Tablo 4. Eşkıya'ya yardım ve yataklık ettikleri anlaşılan kişilere verilen cezalar

7 Kanunievvel 1326 (20 Aralık 1910), Kruşova'lı Kosta Taçan Kuzman ile Sotir Stoyko, Koçışte'li T. Niko ve Ostralçe'li Loran Miçe'nin eşkıyayı hükümete ihbar etmeyip kendilerine yardım ettikleri anlaşıldığından mülkiye harp kanununun altmış üçüncü maddesine uygun olarak aldıkları cezalar			
Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
Kosta Taçan Kuzman	Kürek cezası	3 yıl	
T. Niko			
Loran Miçe			
Sotir Stoyko	Kürek cezası	5 yıl	

264

Tablo 5. Eşkıya ile temas kurdukları ve eşkıyaya yardım ettikleri anlaşılan kişilere verilen cezalar

6 Kanunievvel 1326 (19 Aralık 1910), Kruşova'lı Hristo Marko, Taço Kuzman, Spase Angel ve Tale Biref'in eşkıya Plaja ile temas kurma ve Plaja'ya yardım sağladıkları anlaşıldığından mülkiye ceza kanununun altmış üçüncü maddesi gereğince aldıkları cezalar			
Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
Hristo Marko	Kürek cezası	3'er yıl	
Spase Angel			
Taço Kuzman			
Tale Biref	Kürek cezası	10 yıl	Voyvoda

265

²⁶³ DH.SYS.29-2/3-28.

²⁶⁴ DH.SYS.29-2/3-28.

²⁶⁵ DH.SYS.29-2/3-28.

Tablo 6. Cinayet işledikleri anlaşılan Bulgar eşkıyalarının aldıkları cezalar

7 Kanunievvel 1326 (20 Aralık 1910), Sırp uyruklu eşkıyadan Lifor'un cinayetini kötü emellerine bağlı olarak düzenledikleri anlaşılan Pirlepe'nin Orhofça karyesinden ve yabancı uyruklu Bulgar eşkıyasından Petre Açef ve T. Dimko Yuvan ve V. Nabdo'nun mülkiye ceza kanununun elli sekizinci maddesinin ilk fırcası gereğince aldıkları cezalar

Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
Petre Açef V. Nabdo T. Dimko Yuvan	Kalebend ²⁶⁶	Müebbet	Yabancı uyruklu Bulgar eşkıyaları

267

Tablo 7. Eşkîya'ya katılıp cinayet işleyen M. Alekso'ya verilen ceza

28 Teşrinisani 1326 (11 Aralık 1910), Eşkîya Plaja çetesine katılarak bozgunculuk yapan ve Kruşova'da yakalanmış Kruşova'lı M. Alekso'nun komitenin emirlerine karşı gelip silah teslim eden R. Marko, Taço Kuzman ve Mile'yi katlettiği anlaşıldığından mülkiye ceza kanununun yüz yetmişinci maddesi hükmüne uygun olarak aldığı ceza

Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
M. Alekso	İdam		

268

Tablo 8. Eşkîya'ya yardım ve yataklık ettiği anlaşılan G. Veliyan'ın aldığı ceza

25 Teşrinisani 1326 (8 Aralık 1910), Eşkîya Plaja'ya yataklık etmesinden dolayı sanık durumunda olan Kruşova'lı G. Veliyan'ın Plaja'ya bazen yiyecek gönderdiği anlaşıldığından mülkiye ceza kanununun altmış üçüncü maddesine uygun olarak aldığı ceza

Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
G. Veliyan	Kürek cezası	6 yıl	

269

²⁶⁶ Kalebend: Bir kalenin içinde gezmesi serbest, ancak dışarıya çıkması yasak olan mahkum. Bkz. İsmail Parlatur, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, 3. Baskı, Yargı Yayınları, Ankara, 2011, s. 825.

²⁶⁷ DH.SYS.29-2/3-28.

²⁶⁸ DH.SYS.29-2/3-28.

²⁶⁹ DH.SYS.29-2/3-28.

Tablo 9. Eşkiya'ya ait bombaları sakladıkları anlaşılan kişilere verilen cezalar

20 Teşrinisani 1326 (3 Aralık 1910), Manastırın Yeni mahallesi ahalisinden Vankel Vaze'nin tarlasında ortaya çıkan bomba vesairenin bilgisi dahilinde gizlendiğinden dolayı tutuklanan ve Bulgar kilisesinde mumculuk eden Vasil Mihail'in bombaları komite tarafından verilmiş emri kabul ederek okuldaki gizli mahzene yerleştirdiği doğrulanmıştır. Bunları teslim ettiğine dair verdiği senedi kısmen itiraf etmekle beraber kendisinin komite meselesinde sabıkalı olup komitenin kararını içeren mühürlenmiş evrakın içinde bulunanların ihtilalin kapasitesini göstermekte olduğundan mülkiye ceza kanununun elli sekizinci maddesinin ikinci ekinin ilk fıkrası gereğince

Tarlada bulunan bombaları bizzat sakladığından dolayı tutuklanan Manastır Bulgar mektebi hademesinden Stoyan Resne'nin bu eylemin suçlusu olduğu itirafıyla sabit ise de keşfi mümkün olmayan yerin bulunması konusunda kolaylıklar sağlaması nedeniyle mülkiye ceza kanununun elli sekizinci maddesi ekinin son fıkrası gereğince

Manastırın Yeni mahallesi ahalisinden saatçi Vasil Nikola, bekçi Stoyçe Stoyan ve aynı mahallede Bulgar mektebi hademesi olan Vankel Vaze'nin birçok bomba, dinamit, silah ve yanıcı maddeler sakladıklarından dolayı bahsi geçen mülkiye ceza kanununun elli sekizinci maddesinin ikinci ekinin ilk fıkrası gereğince aldıkları cezalar

Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
Vasil Mihail	İdam		Mumcu
Stoyan Resne	Kürek cezası	10 yıl	Hademe
Vasil Nikola	İdam		Saatçi
Stoyçe Stoyan	İdam		Bekçi
Vankel Vaze	İdam		Hademe

270

Tablo 10. Eşkıyalıkta bulunan ve Osmanlı askerlerinin şehit olmasına sebebiyet veren Muze'ye verilen ceza

19 Teşrinisani 1326 (**29 Kasım 1910**), Osmaniye'li Stoyko oğlu Muze'nin silahların toplanması hakkındaki kararın açıklanmasından hemen sonra silahlarıyla beraber Bulgaristan'a firar edip çete oluşturması ve Çorilak? karyesine girerek karye civarındaki askeri müfreze ile meydana gelen çatışmada bizzat bulunarak 7 askerın şehit olmasına, 1 zabıta ile 8 askerın yaralanmasına sebebiyet vermesi ve cephanesi tükendikten sonra teslim olmaya mecbur kaldığı anlaşıldığından mülkiye ceza kanununun elli sekizinci maddesinin birinci ekine uygun olarak aldığı ceza

Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
Muze	İdam		

271

Tablo 11. Komite reisleriyle temas kuran ve komite emellerine hizmet eden İşva Tuzar'a verilen ceza.

10 Teşrinisani 1326 (**23 Kasım 1910**), Hürriyet'in ilanından önce komitenin yazı işlerinde daha sonra Üsküp Sırp kulübü yazı işlerinde bulunarak ardından Buyanofça mektebi müfettişliğine tayin olan firari İşva Tuzar'ın? komite reisleriyle temas kurduğu, gizli haberleşmelerde bulunarak komite emellerine hizmet ettiği, aldığı gizli talimata uyarak hükümet tarafından toplanmaya başlanacak olan silahları Osmanlı Hükümeti'ne teslim etmeyerek Sırbistan hududuna ulaştırılması için köy ahalisine uyarılarda bulunduğu ve o yolda teşvik ve tehdit ettiği anlaşıldığından mülkiye ceza kanununun altmış üçüncü maddesi hükmüne uygun olarak aldığı ceza

Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
İşva Tuzar	Kürek cezası	7 yıl	

272

²⁷¹ DH.SYS.29-2/3-28.

²⁷² DH.SYS.29-2/3-28.

Tablo 12. Eşkiya çetesine yardım ettikleri ve çetecilerle birlikte silah sakladıkları anlaşılan kişilere verilen cezalar

9 Teşrinisani 1326 (**22 Kasım 1910**), Kruşova'nın Barileva? karyesinden ve Bulgar milletinden Siliyan İvan, Seva Dime ile Deboyak? karyesinden Stoyko Stefan, Miçko Ankle, Kostantin Evram, Gorgis Siliyan Çakara, Bujin Veliyan ve yukarıdaki karyelerin muhtarları Stoyan Siliyan ve Andre Velo'nun Bulgar fesat komitesinin yürütücü gücü olan Plaja çetesine yardım ettikleri ve silahlarının hükümet tarafından toplanmaması için çetecilerle birlikte karyelerinin silahlarını toplayıp ormanlık alanda sakladıkları anlaşılmıştır. Bunlardan Diyobaklı? Gorgis Siliyan Çakara'nın köyün voyvodası olmasından dolayı bizzat silahlı çete fertlerini himayesine alarak karyeleri dolaşip talimat verdiği ve Bujin Veliyan ile birlikte köylerden gelen silahları dağdaki depoya koyduğu ve ahaliyi korkuttukları anlaşıldığından mülkiye ceza kanununun altmış üçüncü maddesi gereğince aldıkları cezalar.

Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
Siliyan İvan Seva Dime Stoyko Stefan Miçko Ankle Kostantin Evram	Kürek cezası	6'şar yıl	
Stoyan Siliyan Andre Velo	Kürek cezası	10'ar yıl	Muhtar
G. Siliyan Çakara Bujin Veliyan	Kürek cezası	15'er yıl	

273

Tablo 13. Eşkîya'ya yardım ve yataklık ettikleri anlaşılan kişilere verilen cezalar

9 Teşrinisani 1326 (**22 Kasım 1910**), Filorina kazasının Kuçkon? karyeli Bujin Mihail'in aynı karyeden Restobnaki ve komşusu Mari Kadı'nın evlerine girip tahribat yaptığı ve eşkıyaya yol gösterip yardım ettiği kanıtlanmıştır. Bu konu hakkında bilgilerine müracaat edilen karye muhtarı Vaze Miçe ile azası Filip Reste eşkıyanın karyeye geldiğini inkar etmişler ve eşkıyanın baskısıyla karyeden kaybolan Restobnaki ve Mari Kadı'nın ayrılmasından haberdar olmadıklarını açıklamışlardır. Zanlı Bujin'in yardım ettikten sonra eşkıya tarafından serbest bırakılması nedeniyle üçünün birlikte eşkıyaya yardım ve kılavuzluk ettikleri anlaşıldığından mülkiye ceza kanununun altmış üçüncü maddesi hükümlerine uygun olarak aldıkları cezalar

Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
Bujin Mihail	Kürek cezası	5 yıl	
Vaze Miçe	Kürek cezası	3 yıl	Muhtar
Filip Reste	Kürek cezası	3 yıl	Aza

274

Tablo 14. Eşkîya'ya yardım ve yataklık ettikleri anlaşılan kişilere verilen cezalar

10 Teşrinisani 1326 (**23 Kasım 1910**), Manastırın Yeni mahallesinden Vanço Dokota kaftancının Bulgar fesat komitesinin önemli işleriyle uğraştığı ve evinin bahçesine komiteye ait bir mahzen inşa ettirerek eski evrakları gizlediği anlaşılarak mülkiye ceza kanununun altmış altıncı maddesi ekinin birinci fıkrasına uygun olarak, Mahzenleri inşa ettiğini itiraf eden Manastır'lı D.Reste İsutko'nun? çeteler kanununun açıklanmasına rağmen bunları hükümete haber vermemiş ve komiteye yardım ve yataklık ettiğinden mülkiye ceza kanunu gereğince aldıkları cezalar.

Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
Vanço Dokota	kalebend	15 yıl	Kaftancı
D. Reste İsutko	Kürek cezası	6 yıl	

275

²⁷⁴ DH.SYS.29-2/3-28.

²⁷⁵ DH.SYS.29-2/3-28.

Tablo 15. Eşkıyalık yaparak halktan zorla para almaya çalışan kişilere verilen cezalar

19 Ağustos 1326 (1 Eylül 1910), İç güvenliği ihlal etmek amacıyla çete oluşturdukları, Rumlar ve Müslümanlarla alışveriş etmemeleri konusunda Bulgar unsurlarını teşvik ettikleri, tehditle bu unsurların arasını bozmaya çalıştıkları ve silahlı eşkıyalık yaparak halktan para aldıkları iddiasıyla tutuklu bulunan öğretmen Dimitri Leşkinof'un bozgunculukta bulunarak para elde ettiği ve Bujin Kirçof ile Kolo Köse'yi eşkıyalığa teşvik edip sevk ettiği anlaşılarak çeteler nizamnamesinin yirmi ikinci maddesine uygun olarak

Kolo Köse'nin 10 ay boyunca eşkıyalıkta bulunduktan sonra silahıyla beraber teslim olduğu ve eşkıyalık yaparak halktan para ve zahire aldığı anlaşılarak çeteler nizamnamesinin yirmi üçüncü maddesiyle ceza kanununun elli yedinci maddesine uygun olarak

Muhtar Semerci Tanaş ile aza Bujin karyelerinde halktan alınan para ve zahire meselesinden haberdar oldukları ve bu konuda yardımlarının olduğu tespit edildiğinden yol parası olarak Selanik mal sandığından aldıkları üç yüz elli kuruşun kendilerinden alınmasına ve çeteler nizamnamesinin on yedinci ve on sekizinci maddeleri ile ceza kanununun altmış üçüncü maddesine uygun olarak

Ahaliden para ve zahire alan kişilerle ortak olan Stoyan Trayo arabacının hükümete yardım ve suç ortaklarının zahire toplamasına çaba gösterdiğinden dolayı ceza kanununun altmış dokuzuncu maddesine uygun olarak aldıkları cezalar

Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
Dimitri Leşkinof	İdam		Öğretmen
Kolo Köse	Kürek cezası	Müebbet	
Tanaş Petre	Kürek cezası	3 yıl	Muhtar
Bujin	Kürek cezası	3 yıl	Aza
Stoyan Trayo	Gözaltı cezası	1 yıl	Arabacı

276

Tablo 16. Vasil Gorgi ve Sarafim Yuvan'ın eşkıya reisliği yapmak ve cinayet işlemek suçlarından aldıkları cezalar.

11 Teşrinievvel 1326 (22 Ekim 1910), Osmaniye kazasından Vasil Gorgi ve Kratova karyesinden Sarafim Yuvan'ın eşkıya reisliği yapmak ve cinayet işlemek suçlarından aldıkları cezalar			
Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
Vasil Gorgi	İdam		
Sarafim Yuvan	Kürek cezası	Müebbet	

277

Tablo 17. Cinayet işledikleri iddia edilen kişilerin aldıkları cezalar

28 Ağustos 1326 (10 Eylül 1910), Manastır'daki gayrimüslim okullarının müfettişi Yuvanoviç'in katilleri olan Stefan Petre, Y. Çamuvaşci İliya ve G. Pavle'nin Manastır harp divanınca aldıkları cezalar			
Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
Stefan Petre Y. Çamuvaşci İliya G. Pavle	İdam		

278

Tablo 18. Yabancı uyruklu eşkıya reisi Spase'ye eşkıyalık yaptığı gerekçesiyle verilen ceza

19 Kanunievvel 1326 (1 Ocak 1911), Radovişte kazalı, yabancı uyruklu eşkıya Spase'nin çete reisliği vazifesini alarak karye ahalisini tehdit etmek, ahaliyi eşkıyalığa sevk etmek, arkadaşlarıyla birlikte birçok kişiyi dağa götürmek, bir takım kişileri de darp edip baskı ile para almak suçlarından aldığı ceza			
Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
Spase	İdam cezası, kürek cezasına dönüşmüş	Müebbet kürek	Eşkıya reisi

279

²⁷⁷ DH.SYS.29-2/3-28.

²⁷⁸ DH.SYS.29-2/3-28.

²⁷⁹ DH.SYS.29-2/3-28.

Tablo 19. Eşkivalık yaparak cinayet işleyen kişilere verilen cezalar

7 Teşrinisani 1326 (7 Kasım 1910), adam öldürmek ve malları zorla ele geçirmek amaçlı eşkıyalıklarıyla birkaç seneden beri çete halinde Manastır vilayetinde dolaşan ve Manastır şehrine yakın bir yerde Spase Angel, Todor Spase adlarındaki kimseleri gara tüfekleriyle öldürmüşlerdir. Ayrıca Kruşova nahiyesinde dağda odun kesmekte olan Bulgar İliya Nikola, oğlu Asutan, yeğeni Tanaş Boaniçe'yi ve aynı günde Kruşova nahiyesinde aynı şekilde dağda odun kesmekle meşgul olan Kruşova Rum papası Dimitri'yi baltalarla acımasız bir şekilde öldürmüşler. Yanlarındaki hayvanları, paraları ve eşyaları gasp etmişler. Ayrıca takip müfrezelerine de ateş ettikleri anlaşılan kişilerin Manastır harp divanına göre aldıkları cezalar

Ceza alanlar	Alınan ceza	Cezanın süresi	Ek bilgi
Zinnun, Hamit, Nezir, Yusuf, Abbas, Adem Hamit, İsmail, Osman, Adem	İdam		
Şerif, Şaban	Kürek cezası	15 yıl	

280

3.5. Ele Geçirilen Bulgar Çetecilerinin Alman İfadeleri

Asayiş bozmak amacıyla faaliyet gösteren ve Makedonya Bulgar fesat komiteleri için çalıştıkları tespit edilen kişiler yakalanıp sorguya çekilmiştir. Yakalanan bu kişilerin, çeteler hakkında neler bildikleri ve çetelerle olan ilişkileri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

1-) Gevgilinin Dere mahallesinden ve Bulgar cemiyetinden öğretmen Hristo veled-i Tana Nikof'un ifadesidir. 27 Kanunisanı 1316 (9 Şubat 1901)

Gevgili'de bir Bulgar mektebinde öğretmenlik yaptığı sırada yine Gevgili'de öğretmenlik yapan, İrker Mina Sefer? ile görüşmeye başlamıştır. Bu görüşmeler sırasında İrker kendisine komite işlerine girmeyi teklif etmiştir. Bu teklife olumlu yanıt vermiştir ve huzurunda yemin etmiştir. Bu şekilde komiteye katılmıştır.

Pazara giden köylüler aracılığıyla İrker?, komiteye ait bilgileri kendisine sözlü olarak ulaştırırdı. Çünkü talimat gereğince yalnız kasabalarda bulunan komite reislerine

²⁸⁰ DH.SYS 29-2/3-26. Ayrıca, belgenin orijinali için Ek 20'ye bakınız.

yazı ile duyurulup köylere kasaba komite reisi sözlü olarak ulaştırırdı. Öğretmenlik yaptığı süre içinde köy adına karye ahalisinden para toplamış, Gevgili’de bir Müslümandan on tane Yunan tüfeği satın almış ve bunları köy ahalisinden on kişiye dağıtmıştır. Daha sonra Gevgili’nin başka bir yere tayin edilmiş ve orada bir sene öğretmenlik yapmış, silah almak gibi bir işte bulunmamıştır. Orada bulunduğu süre içinde her hafta pazara gidip İrker? ile görüşmüştür

İrker’in? komiteye hizmet için sürekli kendisine tavsiyelerde bulunduğunu belirtir. 11 Mayıs 1900 tarihinde öğretmenlikten çıkarılınca Gevgili’ye gelmiştir. Daha sonra Selanik’e geçmiş Sando, Milan Rizof ve Milan Mihail ile görüşmeye başlamıştır. Ayrıca Bulgar mektepleri müfettişi Petre Toşef ve öğretmen Hristo Matof ile görüştüğünü söylemiştir. Bunlardan başka komiteye mensup olan Köprülü’lü Bulgar mektebi talebelerinden Milan Rizof, İştib’li Koço Arsof, Pirlepe’li Milan Mihaylof, Sando, öğretmen Şumanof, komisyoncu M. Plaşef, doktor Tatarçef, kitapçı Nikolof, bir papaz, kahveci ve fırıncı ile görüşmüştür.

Komitenin, Selanik’teki reisinin Toşef olduğunu, ikincisinin Matof ki birinci olduğunu, komite azalarının kimler olduğunu bilmediğini ve M. Plaşef’in komitenin mali sorumlusu olduğunu belirtmiştir. Bu komitenin esas amacının, bağımsız bir Makedonya oluşturmak fikriyle daima sağda solda çeteler ile olay çıkarmak ve ihtilal yapmak olduğunu ifade etmiştir.

Komitedeki ilk vazifesi, başlangıçta postalara mektup gönderip almaktı, son zamanlarda ise yazı işlerini yapmıştır. Ayrıca elde edilen şifreli talimat maddesini kendisi yazıp basmıştır. Toşef ve Matof’un yazdıkları mektupları gönderirdi. Bu mektupları Osmanlı ve Avusturya postaları aracılığıyla belirlenen adreslere yollamıştır.

Komite’nin düzenli bir defter tutmadığını ve komite mührünün olup olmadığını bilmediğini söylemiştir. Komite hesaplarını pusulalar üzerine yazdıklarını ve onbeş yirmi pusula birikince bunları bir zarfa koyup kapattıktan sonra başka bir zarfa daha koyduklarını belirtir.

Komitenin ufak tefek işlerini Aleksandır’ın yapar. Çetelere talimatlar kaza merkezlerindeki reisler aracılığıyla bildirilir. Bu sefer elde edilen talimatı Matof ve Toşef doğrudan kendisine söylemiş ve kendisinde yazmıştır. Bunların basımı tamamlanınca gönderilir.

Komitenin yaralıları veya hastalarını tedavi etmeye vazifeli olmadığını söylemiştir. Bu görevin Sando’ya ait olduğunu ancak onun zamanında çeteden

hastalanıp gelen Milan Mihaylof, Mihail Şumanof, Stefan Stoyçef ve Kosta Gorgi'nin doktor Tatarçef tarafından tedavi edileceğini belirtmiştir. Sando dahi çeteden gelenlere doktor Tatarçef'in baktığını söylemiştir. Çeteden kurşunla yaralı olarak gelen birisi doktor Tatarçef tarafından tedavi edilmiştir. Doktor Tatarçef'in komitenin büyüğü olduğu iddiası ile ilgili olarak; kendisinin komitenin büyüğü olarak Matof Toşef Plaşef'i bildiğini, daha büyük olsa da bilmediğini ve doktor Tatarçef hakkında bir şey bilmediğini belirtmiştir.²⁸¹

2-) Bulgar milletinden olup orta boylu, ela gözlü, az kumral bıyıklı, yirmi dört yaşında Hristo veled-i Tana Nikof'un ifadesidir. 25 Kanunisani 1316 (7 Şubat 1901)

Tanaş adlı kişinin kendisini komiteye katılması için davet etmesiyle komiteye katılmıştır. Milan Rizof, Köprülü'lü komisyoncu D. Plarof ile görüşmüştür. Komite'deki görevi, komite paralarını ne zaman ve kimi söyleyecek iseler ona vermek üzere üzerinde taşımaktır. Lazım olan parayı komite veznedarı komisyoncu Görice'li M. Plaşef'ten isterdi. M. Plaşef istenilen parayı üzerinden çıkarıp verirdi. Şimdiye kadar az bir miktar aldığını belirtmiş ve kimlere ne kadar vermiş ise yazdığı deftere kaydetmiştir.

Bu komiteye mensup olanlarından Selanik'te Milan Rizof, Tanaş, Pirlepe'li Milan ve İştib'li Koço Arsof ve M. Plaşef adlı kişileri tanıdığını belirtmiştir.

Komite tarafından düzenlenip çete reislerine gönderilecek olan şifreli talimatın birincisinin kendisinin fikri ve durumu hakkında olduğunu, diğerlerinin ise Milan Rizof, Sande, Koço ve Pirlepe'li Milan'nın yazdıkları ile ilgili olduğunu belirtmiştir.

Kendisinin bir çete reisi gibi hesap tuttuğu ve şifreli talimat yazdığı ve bazı konularda bilgisinin olmadığını söylemesi üzerine bütün işler hakkında bilgisinin olmadığını, çünkü aralarına yeni katıldığından çete üyelerinin kendisine fazla güvenmediğini belirtmiştir. Yazdığı şifreli talimatın Milan Rizof'un Sofya'da bulunan kardeşinden gelen mektubu şifre edip yazmış olduğu ifadelerden oluştuğunu belirtmiştir.²⁸²

3-) Orta boylu, ela gözlü, beyaz yüzlü, siyah saçlı, az kumral bıyıklı İştib kazasından on dokuz yaşlarında Koço namı diğer Kostantin veled-i Arso Lazof'nun ifadesidir. 25 Kanunisani 1316 (7 Şubat 1901)

²⁸¹ ZB.707-10.

²⁸² ZB.707-10.

Makedonya komitesi üyesi olmasıyla ilgili olarak; kendisinin böyle bir şeyden haberinin olmadığını ve okul arkadaşı Milan Rizof'la görüştüğünü ancak onunda kendisine bu konu hakkında bir şey söylemediğini söylemiştir. Ancak başka bir ifadesinde Selanik'e geldiğinde Sando ve Milan Rizof tarafından kendisine Reforma gazeteleri verilmeye başlandığında o zaman komitenin varlığından haberdar olduğunu anlamıştır. Öğretmen Hristo ile bazen görüştüğünü ve aldığı paranın dört kuruş olduğunu belirtmiştir.

Çakalof ve Matof arasında yapılacak görüşmeler için kendisi aracı olurdu. Petre Toşef'in evinde birçok komiteci toplanıp komiteye dair görüşmeler yaptıkları ve bu toplantıda komitenin birinci reis doktor Tatarçef, ikinci reis Matof, yazıcı Petre Toşef, mali sorumlu olarak M. Plaşef'in seçilmesi ile ilgili olarak, kendisinin de Toşef'in evine gittiğini, Toşef ve Matof'u komitenin büyükleri olarak bildiğini ancak bir araya geldiklerinde komite işleriyle ilgili konuşmadıklarını belirtmiştir.

Komite adına alınan paraların bölüştürülmesi ile ilgili olarak; kendisinin şimdiye kadar hiç para almadığını söylemiştir. Komitenin şifreli talimatlarını kopyalama ve basma işinin Hristo tarafından yapıldığını ve kendisinin de yirmi adet kopyaladığını ancak şifre okuyamadığını belirtmiştir. Evinde bulunan evrakların Hristo tarafından bırakıldığını birkaç defa ona ulaşmaya çalıştığını ancak başarılı olamadığını ve sonunda memurlar tarafından evrakların ele geçirildiğini açıklamıştır. Ayrıca mektuplar çok olduğunda postaya verilmek üzere Hristo tarafından kendisine verilirdi. O da bu mektupları postaneye götürürdü.²⁸³

4-) Ohri kazası Struga nahiyesinden, Osmanlı Devletinden, Bulgar milletinden ve Bulgar mektebi öğretmenlerinden otuz bir yaşlarında olduğunu söyleyen Hristo veled-i A. Matof'un ifadesidir. 29 Kanunisanı 1316 (**11 Şubat 1901**)

Birkaç yerde ele geçirilen evraklar arasında komite çetelerine özel olarak düzenlenmiş ve şifreli şekilde yazılmış evrakları kendisinin yazmadığını, okumayı bilmediğini ve onların ne için yazıldığını bilmediğini belirtmiştir.

Hristo ifadesinde evraktaki yazıları kendisine söylediğini onunda yazdığını söylemiş, o bu iddiayı kabul etmemiştir. Evrakta yazılan yazının kendisine ait olmadığını söylemiştir. Ayrıca evraklar arasında bulunan ve kurşun kalemle yazılan şifreli iki evrakı da kendisinin yazmadığını ve evraklarda yazılanları anlamadığını belirtmiştir.

²⁸³ ZB.707-10.

Evraklar arasında bulunan hesap pusulaları üzerinde M. Plaşef'ten para aldığına dair bilgiler bulunmuştur. Bununla ilgili olarak; kendi aidatlarını ekserhaneden aldıklarını belirtmiştir. Aidatlarını alamadıkları zaman tüm öğretmenlerin komisyoncu veya tüccar tanıdıklarından kendilerine lazım olduğu kadar para aldıklarını belirtmiştir. Ekserhaneden paraları geldiği zaman tüccar ve komisyoncu tanıdıklarından aldıkları paraları geri iade ederlerdi. Pusuladaki M harfinin kimi işaret ettiğini bilmediğini ve M harfi ile başlayan binlerce isim olduğunu belirtmiştir.

Çakalof adında birisiyle görüşüğünü nereli olduğunu gerçek isminin ne olduğunu bilmediğini, Hristo Angelof adında birisini tanıdığını, şimdi Vardar taraflarında bir Bulgar kilisesinde görevli olduğunu ayrıca onların okulunda komisyon heyetinde olduğunu, asıl isminin Hristo olmadığını ve gerçek isminin ne olduğunu bilmediğini belirtmiştir. Ayrıca bir Bulgar papazından bahsetmiştir. Çakalof, Angelof ve papaza hiçbir zaman para vermediğini ve bunlarını komite reisi oldukları ile ilgili bilgisinin olmadığını söylemiştir. Komite reisi olmadığını, Selanik ve başka yerlerde bulunan komitelerle ilgili bilgisinin olmadığını ve şifreli evraklara dair hiçbir şey bilmediğini söylemiştir.²⁸⁴

5-) Orta boylu, kumral saçlı, az bıyıklı, zayıf yüzlü, ela gözlü, yirmi bir yaşlarında Köprülü'lü Selanik Bulgar okulu yedinci sınıf öğrencilerinden Milan veled-i Kosta Rizof'un ifadesidir. 28 Kanunisani 1316 **(10 Şubat 1901)**

Selanik'te Bulgar mektebinde okurken Trayçe Hristof ile tanışmış ve onun komite işleriyle uğraştığını anlamıştır. Kendisine gazeteler okutmaya başlamıştır. Reforma gazetesi sınıflarda öğrencilere dağıtılırdı. Trayçe'nin Sofya'ya yazdığı mektupları Avusturya postahanesine göndermeye başladığını belirtmiştir. Trayçe yanındaki on kişi ile beraber eşkiya çetelerini denetlemek üzere Kalkeş tarafına gitmiştir. Sando, İştib'li Koço, Yuvan Belçef, Hristo Ançef ve Çakalof gibi eşkiya çetesine mensup kişilerle görüşmüştür.

Sofya'daki Makedonya merkez komitesinde yazıcı olan Rizo Rizof vasıtasıyla öğretmen Hristo Matof'la tanışmıştır. Toşef, Matof, Çakalof gibi isimlerle toplantılar yapmıştır. Toplantılarda hesap işlerini görmek için bazen M. Plaşef'te hazır bulunurdu. Çünkü komitenin mali sorumlusu odur. Hristo Matof tarafından Reforma gazetesine yazılan olaylar taslak olarak kendisine verilirdi. O da kendisine verilen taslağı temize çekerdi. Komite reislerine yazılanları öğretmen Hristo Petkof temize çekerdi.

²⁸⁴ ZB.707-10.

Mektupları kendileri yazarlardı. Sofya'daki merkez komitesine ve gazete idaresine yazılan mektupları kendisi götürürdü.

Matof'un evinde yapılan toplantılara kendisinin gitmediğini fakat diğer komitecilerin katıldığını söylemiştir. Komitenin mühür ve defter bulunmaktadır. Bunlar Toşef'te durur. Toplandıkları zaman mühür ve defteri ortaya çıkarırlardı. Selanik merkezinde komite adına komite mührüyle istedikleri kişilere belge verip para alırlar. Aldıkları parayı komitenin mali sorumlusu olan M. Plaşef'e teslim ederler. Parayı toplayanlar Petre Toşef ve Sando'dur. Ayrıca komisyonculardan, Bulgar tüccar ve esnaflarından komite adına para alınmıştır. Selanik, Manastır, Üsküp ve Edirne vilayetlerinde komiteye mensup olanların hepsini Toşef ve Matof'un bildiğini belirtmiştir.

Komite'nin silahları (kama, revolver vb.) Sando tarafından satın alınır. Satın alınan silahlar çeteden gelip geri dönenlerle beraber gönderilir. Tuttukları arabacılar çetecileri getirip götürerek komiteye hizmet ederlerdi.

Selanik'e giden çetelerde bulunan hasta ve yaralılar geleceği zaman haberi öncelikle Sando alır. Tuma'da oraya gidip bekler ve gelecek olan adamı alıp eve getirir. Hastalar Doktor Tatarçef tarafından tedavi edilir. Hastaları doktorun evine Sando götürür. Yaralı Koço yattığı evde doktor Tatarçef tarafından tedavi edilmiştir.

Kendisine ait olduğu iddia edilen evraklarla ilgili olarak, sadece Reforma gazetesi yönetimine ait olan üç parça evrakı temize çekmek suretiyle yazdığını söylemiştir. Taslağı kendisine Hristo Matof vermiştir. Çoğaltma ve basım işi kendisiyle beraber Öğretmen Hristo, Milan Mihaylof, Sando ve İştib'li Koço tarafından yapılmıştır. Taslağını Toşef Hristo'ya vermiş o da yazmıştır. Ayrıca saklanması gerektiği zaman, bazen bir pansiyonda bazen de çetecilerin evinde kaldığını belirtmiştir.²⁸⁵

6-) Orta boylu, ela gözlü, az sarı bıyıklı, beyaz yüzlü, yirmi bir yaşlarında Manastır kasabasından, Osmanlı Devleti'nden, Bulgar milletinden Kosta veled-i Gorgi'nin ifadesidir. 23 Kanunisani 1316 (**5 Şubat 1901**)

Çetelerin dolaştırılmaktaki amacının Bulgarları ihtilale teşvik etmek için olduğunu söylemiştir. Koço'yu Döbnice'de bulunduğu sırada komitenin tahsildarlığını yaparken tanıdığını söyler. Odasında bulunan Reforma gazetelerini Sofya komitesinin

²⁸⁵ ZB.707-10.

buraya gönderdiğini ve bir kısmını Atnaş postadan alıp Selanik ve Manastır kazalarına dağıtırdı, kendisi de komite tarafından burada görevlidir.

Kama ve revolverlerin Atnaş tarafından tedarik edilip çetelere gönderildiğini söylemiştir. Ancak bu silahların parasını nereden aldığını bilmediğini belirtmiştir. Kama, revolver ve gazeteleri kiracılar vasıtasıyla gönderildiğini ancak isimlerini bilmediğini ifade etmiştir.²⁸⁶

²⁸⁶ ZB.707-10.

SONUÇ

Osmanlı Devleti, egemenliğindeki Balkan coğrafyasını yüzyıllar boyunca huzur içinde muhafaza etmeyi başarmıştı. Pek çok etnik grubun bir arada yaşadığı bu coğrafyada Osmanlı Devleti'nin hoşgörülü politikası sayesinde önemli sorunlar meydana gelmiyordu. İsteyen her grup sahip olduğu dini inancını rahat bir şekilde yerine getirebiliyor, dilini rahatça konuşabiliyordu. Bu durum 1789 Fransız ihtilaline kadar böyle devam etmiştir. Fransız ihtilalinin neden olduğu milliyetçilik akımı yüzünden Balkan coğrafyasında huzursuzluklar ortaya çıkmaya başladı. Avrupalı devletlerin Balkan coğrafyasında yaptığı kışkırtıcı faaliyetler ve Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik sıkıntıların Balkan coğrafyasında memnuniyetsizliklere neden olması sonucunda terör olayları ve isyanlar çıkmaya başlamıştır.

Avrupalı Devletlerin desteğini alan Balkan milletleri bağımsızlıklarını elde etmek için mücadele etmeye başlamışlardır. Sırp ve Yunanlıların bağımsızlıkları için verdikleri mücadele başta Bulgarlar olmak üzere diğer etnik grupların da harekete geçmesine neden olmuştur.

Bulgarların milli uyanış yolundaki ilk mücadelesi dini alanda kendisini göstermiştir. Rum patrikhanesine karşı yapılan mücadele sonucunda kurulan Bulgar Eksarhlığı, Bulgarların milli bilincinin gelişmesi yolunda atılan önemli bir adım olmuştur. Din adamları, yazdıkları eserlerle, Bulgar milli uyanışının gerçekleşmesi için büyük çaba harcamışlardır. Bulgar tüccarları açtıkları okullar aracılığıyla Bulgar milliyetçiliğinin yaygınlaşması için çalışmışlardır. Dini özgürlüklerini kazanan Bulgarların bundan sonraki hedefi, Osmanlı'ya karşı mücadele vererek bağımsızlık elde etmektir.

Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki en önemli rakibi olan Rusya, Balkan coğrafyasını karıştırmak için elinden gelen her türlü gayreti göstermiştir. Bulgarların bağımsızlık yolunda destek aldığı ülkelerin başında Rusya gelmekteydi. Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yapılan 1877-1878 savaşı sonrası Ayastefanos Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma ile Rusya'nın egemenliğinde geniş sınırlara sahip bir Bulgaristan Devleti kurulmuştur. Böylelikle Rusya hem yeni kurulacak bu devlet üzerinde söz sahibi olacak hem de Bulgaristan'ın Balkan Devletleri arasında en büyük güç olmasının yolunu açacaktı. Ayastefanos Antlaşması, Rusya'nın istediği sonuçları

ortaya koymasına rağmen İngiltere ve Avusturya'nın sert tepkisine yol açmıştır. Bu tepkiler karşısında geri adım atan Rusya yeni bir antlaşmayı kabul etmek zorunda kalmıştır. İmzalanan 1878 Berlin antlaşması, Büyük Bulgaristan'ı üç parçaya ayırmıştır. Berlin Antlaşması Bulgarlar tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Ayastefanos Antlaşması ile Balkanlarda elde ettiği üstünlüğü kaybeden Bulgarlar bu üstünlüğü tekrar elde etmek için mücadele edeceklerdir.

Bulgarlar için Makedonya bölgesi sahip olduğu stratejik önem nedeniyle daima ilgi çeken bir yer olmuştur. Bulgarlar, Makedonya bölgesini ele geçirmek için öncelikle bazı hayır dernekleri açmışlar daha sonra ise, eğitim ve yayın yoluyla Makedonya'yı Bulgaristan'a katmak için mücadele vermişlerdir. Ayrıca Bulgarlar Makedonya'ya sahip olmak için çeşitli silahlı çeteler oluşturmuşlardır. Kurdukları çeteler aracılığıyla Makedonya bölgesini karıştırmaya, huzur ve asayiş bozmaya çalışmışlardır. Böyle yaparak Osmanlı Devleti'ni yıpratmayı ve Avrupa devletlerinin de desteğiyle bölgeye müdahale etmeyi amaçlamışlardır.

Bulgar çeteleri amaçlarına ulaşmak için çeşitli terör eylemleri düzenlemişlerdir. Makedonya bölgesinde birçok masum insanı öldürmüşlerdir. Ayrıca, birçok isyan girişiminde bulunmuşlardır. 1902 Cuma-i Bala ve 1903 İinden isyanları Bulgar çetelerinin Makedonya'da çıkardıkları en önemli isyanlardır. Bu isyanlar kısa bir süreliğine etkili olsalar da fazla yayılmadan bastırılmışlardır. Çeteler tarafından yapılan isyanlar, başarılı olmasa da Avrupalı devletlerin ilgisini Makedonya bölgesine çekmeyi başarmıştır. Avrupalı devletler, Bulgar çetelerine yaptıkları para ve silah yardımlarıyla Makedonya bölgesinin karışması için çaba harcamışlardır. Makedonya'da meydana gelen huzursuzlukların ardından bölgeye müdahale etme fırsatı elde etmişler ve Osmanlı Devleti üzerinde baskı oluşturmaya çalışmışlardır.

Bulgar çetelerine en büyük destek Bulgaristan Devleti tarafından verilmekteydi. Bulgaristan, Makedonya bölgesinde öncelikle huzur ve asayiş bozmak daha sonra ise, bu bölgeyi ilhak etmek amacıyla birçok çete oluşturmuştur. Bulgaristan, Bulgar çetelerinin ihtiyacı olan silah ve para yardımının çoğunu karşılamıştır. Bulgar çetelerinin içerisinde Bulgaristan ordusundan birçok subay ve asker yer almıştır. Ayrıca kilise papazları ve öğretmenler de Bulgar çeteleri için faaliyetlerde bulunmuşlar ve yaptıkları faaliyetlerle çetecilere destekçiler kazandırmışlardır.

Osmanlı Devleti, Bulgar çetelerinin yaptıkları hazırlıkları ve faaliyetleri engellemek amacıyla çeşitli önlemler almaya çalışmıştır. Çetecilerin geçişlerine izin

verilmemesi için her türlü askeri tedbirler alınmıştır. Ayrıca, çete reislerinin ve üyelerinin yakalanması için ödül sistemini devreye sokmuştur. Böyle yaparak çetecilerin rahat bir şekilde hareket etmelerini engellemeyi amaçlamıştır. Alınan tedbirler kısmen başarılı olsa da çeteciler engelleri çeşitli yollarla aşarak faaliyetlerini sürdürmüşlerdir.

EKLER

Ek 1. Orijinallik Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Recep Ayhan
Öğrenci Numarası	131211121
Enstitü Anabilim Dalı	Tarih
Programı	Yakınçağ Tarihi
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Yrd. Doç. Dr. İhsan Burak BİRECİKLİ
Tez Başlığı (Türkçe)	Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri (1870-1912)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 105 sayfalık kısmına ilişkin, 01.06.2016 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 5'tir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç.
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin Yüksek Lisans tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Yrd. Doç. Dr. İhsan Burak BİRECİKLİ
Danışman Adı-Soyadı
(İmzası)

Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK
Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

F.Ü. LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

- a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ve ilgili makale şartını¹ sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

¹ Makale şartı doktora öğrencilerini kapsamaktadır.

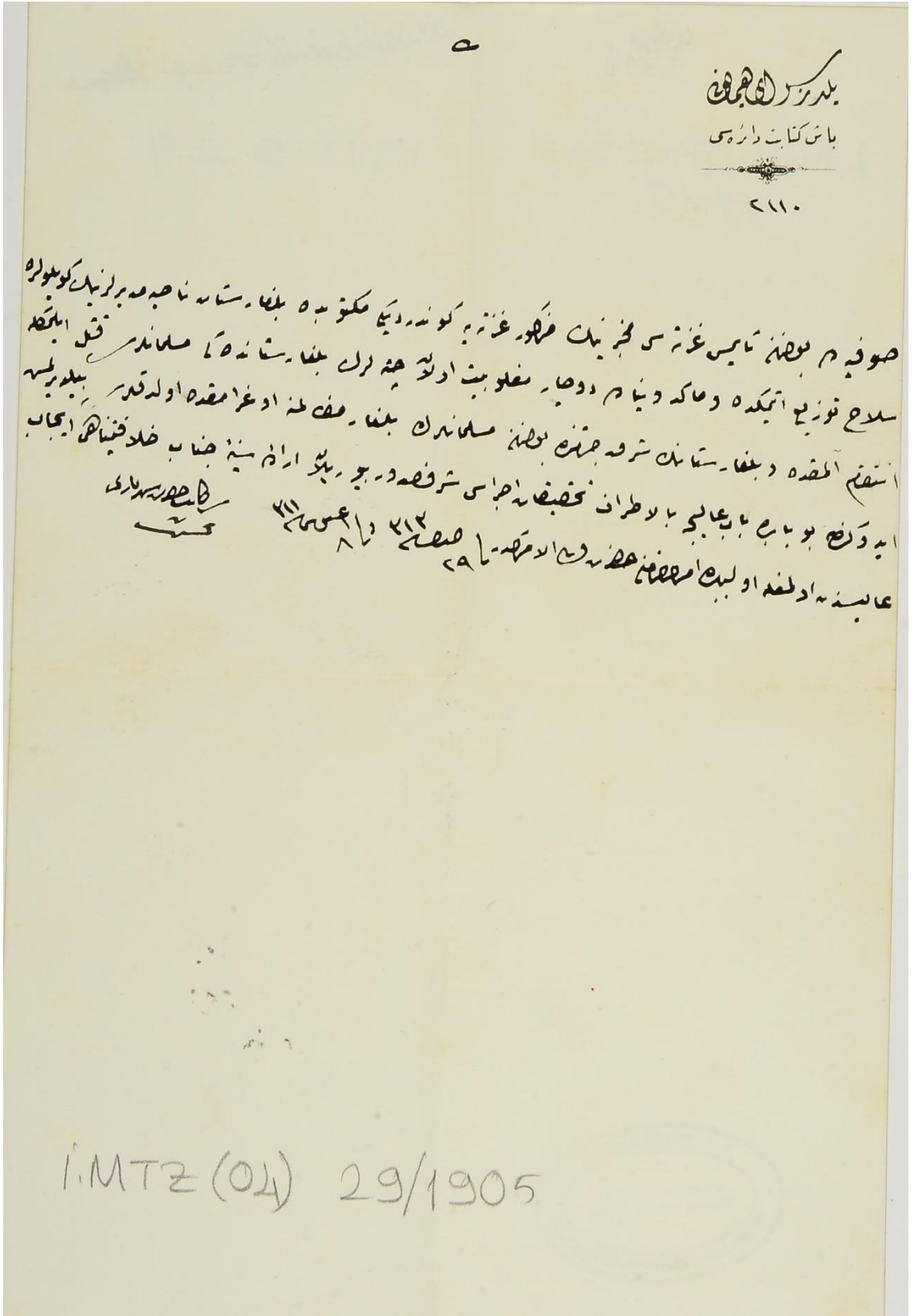
Ek 2. Yane Sandanski (Lostbulgaria.com)

Ek 3. Boris Sarafof (Lostbulgaria.com)

EK 5. Sofya'da bulunan Times Gazetesi muhabirinin verdiği bilgilere göre Bulgaristan nahiye müdürlerinin köylülere silah dağıttıklarını açıklayan belge. (İ.MTZ 29-1905)

EK 6. İ.MTZ 29-1905.

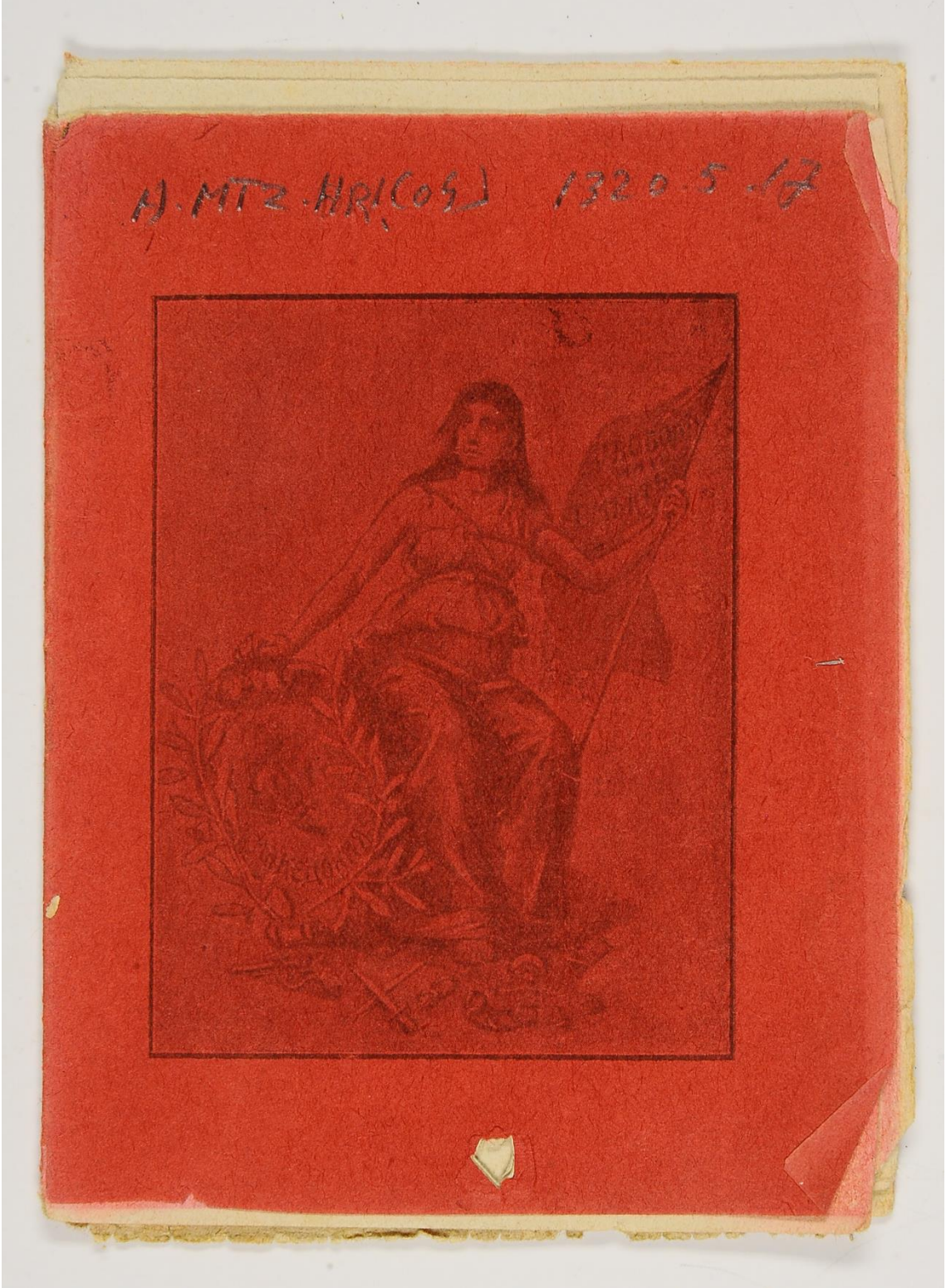
Yıldız Saray-ı Hümayun

Baş Kitabet Dairesi

2110

Sofya'da bulunan Times gazetesi muhabirinin mezkur gazeteye gönderdiği mektupta Bulgaristan nahiye müdürlerinin köylülere silah tevzi etmekte ve Makedonya'da düşar-ı mağlubiyet olan çetelerin Bulgaristan'daki Müslümanları katletmekle intikam almakta ve Bulgaristan'ın şark cihetlerinde bulunan Müslümanların Bulgar mezalimine uğramakta oldukları bildirilmiş idüğünden bu babda Bab-ı Ali'ce bilataraf tahkikat icrası şerefsudur buyrulan irade-i seniye cenab-ı hilafetpenahi icab-ı alisinden olmakla olbabda emru ferman hazret-i men lehü'l-emrindir. 29 Safer 1313 ve 8 Ağustos 1311.

EK 7. Ölü olarak ele geçirilen bir Bulgar fesatçısının üzerinde bulunan Makedonya fesat komitesine mahsus nizamname kabının üzerinde bulunan resim.(A.MTZ 80-60)

.. ماکه دنیا و در نه لقب فساد ک ..

.. چنه کر لقب فساد ک ..

تصانف اولی قومی حدودی اقصیه لقب فساد نخاخته اطهر اولی و بیخه هر ترتیب اولی
بویجه مرکز رسالت و بیخه اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی

چنه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی
کجه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی

چنه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی
کجه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی

چنه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی
کجه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی

چنه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی
کجه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی

چنه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی
کجه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی

چنه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی
کجه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی

چنه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی
کجه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی

چنه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی
کجه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی

چنه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی
کجه کر لقب فساد ک ... اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی اولی

(۱۴) لقبه فادیه نه فراری الی کفری چه لراوم اولیر مرکز قضائی صادره ابر کتبه انقباضه نه محفوظه و با ابر لری غایت اجداد
ایکونه لقب فادیه نه فراری داره . .

.. لقبه فادیه ابر نه لرمنا سالی ..

(۱۵) چه عظمی اینه در محلی رسته نایب اولینی کی مرکز لقب فادیه سینه امریکه کما دلاسه بر کلبه دخی اصعبه اید - چک مرکز رسته
دلیر به علامت آرا - دانه ابر نه لره یا به صبه اولیر کدسی رسته بظ داره معلومه ویر -

(۱۶) چه لروضه مرکز لقب فادیه سینه امریکه لولند فدی حدود لرضه و ک لقب فادیه بر واسطه سوا اجه اید لری لویکی رسته نه لقب
کوبیده دخی لقب فادیه مه اولیر اندک دلاسه هینا انجی اجه اید - چه لری لولند فدی حدود لرضه و پای طرفه نه لری لویکی
ایله ای رسته نه - و لیک ابر لقب فادیه به معلومه ویر - اودخی مرکز لقب فادیه رسته هر چه ده دیرینه - و نه لایله
تقیح اید - .

(۱۷) چه رسته مینه لولنا نه لری به البس ، بکس ، اساک ، دهانه لراوم لری اندکی هر طرفه کجی - و - دمینه لولنا نه اولیر کولند
فرضه نه لری اقبالی اولیر دوضه ادر نه دهانه یا به صبه لری اینه امر اید - .

(۱۸) چه لری باجه یا اجه - بوضه نه رسته دما فدی کوبیده لری لری چه نه معادنه طریقی عمل کرده تقایم اینه لری
لصرفه شریک دوم طریقی نایب اجه - .

(۱۹) رسته ابر چه با سینه محاربه لری با اقبالی ادمه واسطه سوا سفاها اولیر - و بعد فادیه صادره سوا لری سوا
مخرب اولیر - فاک ، خمر سوا ، اقبالی دهانه اقبالی اینه لری - رسته مخرب امر دیکه سوا - .

(۲۰) چه لری اندکی اجه ادرجه طوکا لری - ادرجه به فدی بیله - فدی دیرینی دخی محفوظه اجه لری لقب فادیه ادرجه دلونه کونه لری
چه رسته اجه عین سینه حدوت اید چه محاربه حدود رسته ای اجه لقب فادیه ادرجه دخی و خود کجه فادیه مرکز
رسته دخی اید - محاربه اقبالی - طاوره کلک لری نهاده مرکز لقب فادیه طرفه نه هر وقت بقیه لری کونه لری سوا - .

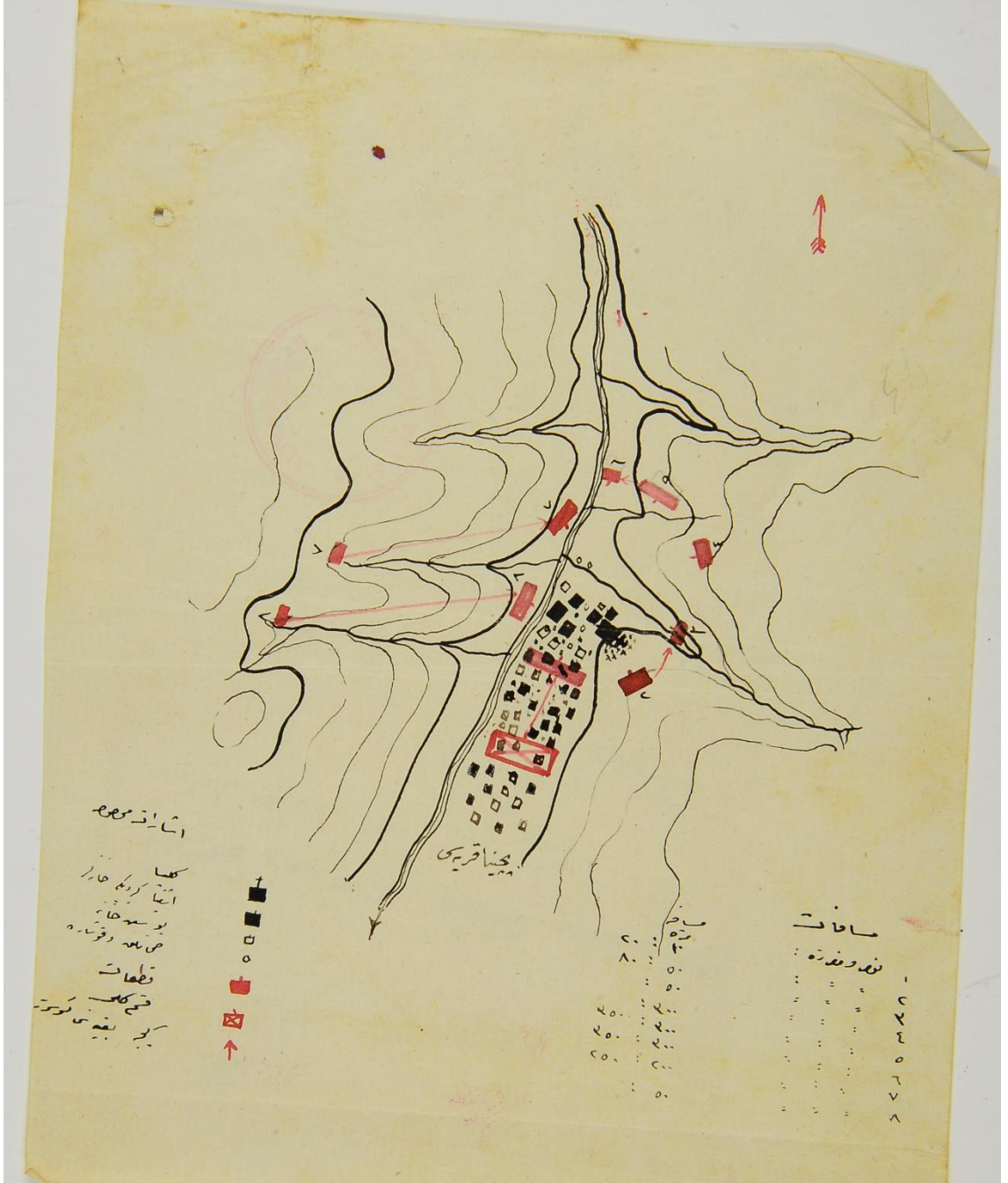
(۲۱) چه مرکز لقب فادیه سینه امر ادرجه به فدی کدیریم یا لری کدیکه نه موضع سوا اجه فضا محوطه - مسدود لری لری
چه لری طاعسی چک مرکز لقب فادیه امر اولیر - .

.. چه لری ترتیب دخی صورته داره لری ..

(۲۲) چه لری عومینه لری لری نه عبارته - - رجه رسته ای لری داره - - لری مرکز لقب فادیه طرفه بقیه
ای لری - .

(۲۳) چه دهه دلیقا سینه دما سینه رسته بالفا نه متقی چک لری دکر لری کجه لری سینه دلیقه سینه لری لری لری
آند کجه رسته لقب فادیه نه اقبالی سینه نه دهانه اجه کونه دلیقه اجه رسته سینه فادیه نه هر چه لری لری
ایله طالع - -

Ek 10. Peçina karyesinde Osmanlı askerleri ile çeteciler arasında meydana gelen çatışma ile ilgili olarak çatışma sahasını gösteren kroki. (DH.SYS 29-2/3-26)

EK 11. Bulgar komite reisi Boris Sarafof'u ölü veya diri yakalayanlara verilecek ödülü açıklayan belge. (DH.MKT 454-56)

سودنك ولاتينده انا نيمز انا نيمز

 خاتون ايمور الخليلين
 مكتوبى قلمى
 علكه

فسا وقومنه سنو بريمه كتيه بربله رهنك صله كلوى و بوزك هررد برضا و يا نوي چاغده اوقضا بوي مغاير كنده
 اضربه ازار تشبويه جهرن و ميس شولا قلمه ايجوده دريمه فديه جالا اخذ و قضا فسا وقومنه فسا وقومنه بريس حرافولا بالنده
 ها خبر بوزنه اقمي كندوكى الدين و حرافون ذكر اولنا رهنك ميانده اليوم همه باله و صله جهرن فسا وقومنه ايدولى اهانده
 قلمه سريجا بوباده تحفظيه و تدقيقه محض اربابه مرفوعون توسيع و ارضه فسا وقومنه جديده و بركت به دروست
 ايدلدر جاره نك استكاه قمتى و حرافون صبا و يا صبا هر تانه اع ترا و عدا و كسى سريده قلمه قلمه ايدولى اهانده
 از همه جوابك انرا سريجا ايدوكى ايدوه جاره مرفوعه
 عا ساط الخ

والى
 رشيد

3
 282

EK 12. (DH.MKT 454-56)

Bab-1 Ali

Daire-i Umur-u Dahiliye

Mektubi Kalemî

Aded

Selanik Vilayetinden Alınan Telgrafnamenin Hali

Fesat komitesine mensub yirmi beş kişiden mürekkeb bir heyetin Menlik'e geldikleri ve bunlardan her biri bir kaza veya köye dağılarak o kaza ve köy Bulgarlarından ihtilalci efrad teşkil edecekleri ve Miss Stone'nun tahlisi için verilen fidye-i necatın ahz-u kabzında fesat komite reisi Boris Sarafof'un da bizzat hazır bulunarak akçeyi kendisi aldığı ve Sarafof zikr olunan heyet meyanında elyevm Cuma-i Bala ve Menlik cihetlerinde bulunmakta idüğü ihbar kılınmakla serian bu babda tahkikat ve tedkikat-ı amika icrasıyla merkuamların tevsi daire-i fesat etmelerine meydan verilmeksizin derdest edilmeleri çaresinin istikmal kılınmış ve Sarafof'u hayyen veya meyyiten tutana elli lira va'd olunması Siroz mutasarrıflığına şifre ile yazılarak alınacak cevabın inbası tabiyesi idüğü beray-ı malumat maruzdur. 28 Şubat 1317.

Vali ?

EK 13. ABD’de yayın yapan “The Salt Lake Herald Gazetesi” 22 Ağustos 1903 tarihli sayısında, 2. Abdülhamid’i elinde tabanca ve kılıç ile İinden isyanını bastırmaya giderken tasvir etmiştir.

EK 14. İinden isyanı sırasında isyancılar. (Lostbulgaria.com)

EK 15. İinden isyanı sırasında isyancıların toplandığı bir kamp. (Lostbulgaria.com)

EK 16. İlinden siyani sırasında isyancılar, gıda ve kazan taşırken (Lostbulgaria.com)

اقتضاه نقل ابي عبد الله
سليم عرسلم
٢٤

مصارف
اقتضاه عاكره
نقول سله مجروح
٢٩٦
٢
٧

كبره
فصل

اقتضا طرفه اجاره اولناه كويد
١ بزوده في ترتيبك
١ دين =
١ قوتج =
١ زوايته =
١ موقره =
١ بوته =
١ الخورج =
٧

EK 18. İİinden İsyanı sırasında Manastır'a bağlı kaza ve köylerde eşkıyaların neden olduğu zararlar. (TRF.LMN 14-1398)

Kruşova Kazası	<p>Eşkıya ölü sayısı 277, Osmanlı askeri şehit sayısı 10, yaralı sayısı 16, Jandarma şehit sayısı 4, yaralı yok.</p> <p>Eşkıyanın ahaliden katlettiği nüfus: Müslim 17, gayrimüslim 1 (Rum)</p> <p>Eşkıya tarafından yakılan köyler: Kruşova, Lavareka, Kroşte? ve Çariroz? karyeleri kısmen</p> <p>Eşkıya tarafından yakılan yerler: Ev 150, baraka 97, okul 3, cami 1, han 3, samanlık 14, ambar 3, değirmen 8, ağıl: 1, zahire 200, demet 1600, ? 398.</p>
Filorina Kazası	<p>Eşkıya ölü sayısı 88, Osmanlı askeri şehit sayısı 10, yaralı sayısı 9, Jandarma şehit sayısı 1, yaralı yok.</p> <p>Eşkıyanın ahaliden katlettiği nüfus: Müslim 8, gayrimüslim 5 (Rum)</p> <p>Eşkıya tarafından yakılan yerler: Karakol 1, ev 3, baraka 170, zahire 800</p> <p>Eşkıya tarafından gasp edilen hayvanlar: Koyun 1800, sığır 100, beygir 8</p>
Ohri Kazası	<p>Eşkıya ölü sayısı 259, Osmanlı askeri şehit sayısı 6, yaralı sayısı 5, Jandarmadan zayıat yok</p> <p>Eşkıyanın ahaliden katlettiği nüfus: Müslim 3, gayrimüslim 0</p>
Kırçova kazası	<p>Eşkıya ölü sayısı 100, Osmanlı askeri şehit sayısı 8, yaralı sayısı 17, Jandarma şehit sayısı 1, yaralı yok</p> <p>Eşkıyanın ahaliden katlettiği nüfus: Müslim: 8, gayrimüslim: 10 (Rum)</p>
Pirlepe kazası	<p>Eşkıya'dan ve Osmanlı askerlerinden zayıat yok, Jandarma şehit sayısı 1</p>

Debre Kazası	Eşkîya ölü sayısı 32, sağ olarak yakalanan eşkıya 20, Osmanlı askeri şehit sayısı 1, yaralı sayısı 1, Jandarmadan zayıyat yok Eşkîyanın ahaliden katlettiği nüfus: Müslim 2, gayrimüslim 2 (Rum)
Görice Sancağı	Eşkîya ölü sayısı 18, Osmanlı askeri şehit ve yaralı yok. Ahaliden ölü yok, yaralı 1 (Müslüman) Eşkîya tarafından yakılan karyeler: Virnik?, Lubaniçe? Eşkîya tarafından yakılan yerler: Karakol 2, han 1 Eşkîya tarafından gasp edilen eşya ve hayvanlar: Keçi 200, sığır 200, buğday yükü 100, mısır yükü 130, eşya yükü 7
Kesriye kazası	Eşkîya ölü sayısı 396, Osmanlı askeri şehit sayısı 2, yaralı sayısı 7, Eşkîyanın ahaliden katlettiği nüfus: Müslim 24, gayrimüslim 0 Eşkîya tarafından yakılan köyler: Zizevani?, Dembini?, Kostice?, Mokrani?, Jupaništa, Bobişte, Zagoriçe vb. karyeleri

EK 20. Eşkıyalık yaparak cinayet işleyen kişilere verilen cezalar. (DH.SYS. 29-2/3-26)

داخلیه نظارتی محابرات عمومیہ دائرہ سی			
شعبہ ۸			
وراق نومبروسی	مسودی	میضی	لاجل التبیض قلمہ ورودی
۱۸۴۷	۱۸۴۷	۱۸۴۷	۱۸۴۷
قلمہ ورودی تاریخ	تاریخ تسوید	تاریخ تبیض	مقابلہ ایڈنلر
۷/۱۲/۱۸۴۷	۸/۱۲/۱۸۴۷	۸/۱۲/۱۸۴۷	۷/۱۲/۱۸۴۷
مناسرت ولایت بہرہ			
<p>۶ حرارت ۱۸۴۷ تاریخ ۱۵۰۰ نور و لو تجربات بہاری جویدر قتل نفوس و غصب اموال مقصد سقا و نظار ایڈ بر فاج سے دن بری جہہ علامتہ لکھ رہے مناسرت ولایت داخلہ ہوا تو سب کچھ اوجہ نور یکری بہہ سے کسی شہین تاخندہ مناسرت شہرینہ فری کشی صونا منہ کی موقعہ ہا رہا نہ فری کشی عنطہ و ہاموہ فری خود در اسبابہ اسلاندہ کی کسری غرائف نظر قتل و نہ حالہ بنا سیک طغوز نجی کوئی مناسرت فصلی مفا خاندہ فرستہ نا جہ سیک رہا بالفا تہہ مہط قطع ابلدہ اولان اور و سناہ فری لغار ایلیا بقولہ و خودی سوہ طانہ ہر رازہ سی فکاسی بوجری یعنی کوندہ نا جہ مذکورہ نیک فرسک فری بالفا تہہ کڈلک مہط قطع قبول فرستہ دم باہای دیندی باطلہ لہ صورت غدارانہ قتل و بائلاندہ کی حیوانات و نفور و استیای عصبانیتہ و تعقیب سفارہ لہ نہ قتل فصلہ سلاخ انداخت باہمہ اولاندہ مناسرت بولون جری عد الحاکمات اولاندہ لوہ فصلی اھالیندن زئی الوہ حمید وزیر یوسف و عیسی ام و حمید اسہل و عمارہ ام ملک عدملہرہ و دیگر شریف سبائک اون سبہ نہ مدلا کورکہ قولہ لہ نہ دُر بولون جری مذکورہ و بیٹہ واری ہادی مہطہ اوزرینہ مرقوم سبائک مہطہ کی سبائک ولایت بہرہ لری اجرا بدلیکندن دیگر لہ سفلہ عدم فراری مہطہ بالاسند ان ارادہ سے جناب بار سبائک سفلہ بولدی بائلہ سبائک بار اولاندہ تعدیہ و توریہ بولدی ارعالی لقا ابطال مقصد مہطہ معالہ لازمہ نیک ایضی باہدہ</p>			

KAYNAKÇA**Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)**

BOA, BEO 790-59189.

BOA, BEO 868-65078.

BOA, BEO 927-69483.

BOA, BEO 1101-82570.

A.MKT.MHM 735-2.

A.MKT.MHM 735-23.

A.MKT.MHM 745-17.

A.MTZ 28-97.

A.MTZ 34-18.

A.MTZ 34-63.

A.MTZ 54-5.

A.MTZ 60-74

A.MTZ 62-42.

A.MTZ 65-45.

A.MTZ 69-30.

A.MTZ 69-39.

A.MTZ 79-19.

A.MTZ 80-60.

A.MTZ 83-13.

A.MTZ 88-71.

A.MTZ 89-79.

A.MTZ 103-92.

A.MTZ 121-34.

A.MTZ 132-60.

A.MTZ 138-19.

A.MTZ 172-53.

A.MTZ 177-76.

A.MTZ 178-69.

A.MTZ 179-18.

A.MTZ 180-13.

A.MTZ 180-64.
DH.MKT 338-4.
DH.MKT 442-33.
DH.MKT 454-56.
DH.MKT 477-47.
DH.MKT 499-18.
DH.MKT 2539-29.
DH.MKT 2635-64.
DH.SYS 29-2/ 3-26.
DH.SYS 29-2/ 3-28.
DH.SYS 74-1/ 2-22.
DH.SYS 74-1/ 2-40.
DH.SYS 74-2/ 2-71.
DH.ŞFR 179-33.
DH.ŞFR 376-126.
İ.MTZ 18-1141.
İ.MTZ 19- 1219
İ.MTZ 29-1900.
İ.MTZ 29-1905.
TFR.I.A 7-617.
TFR.I.A 8-717.
TFR.I.M 19-1859.
TFR.I.M 22-2147.
TFR.I.MN 9-819.
TFR.I.MN 14-1398.
TFR.I.MN 16-1502.
TFR.I.MN 53-5211.
TFR.I.UM 1-84.
Y.PRK.UM 29-66.
Y.PRK.UM 31-96.
Y.PRK.UM 60-36.
Y.PRK.MK 6-87.
Y.PRK.MK 10-85.

Y.PRK.MK 12-51.

Y.PRK.MK 12-80.

Y.PRK MK 16-5.

Y.PRK.TKM 49-68.

ZB 707-10.

ZB 707-14.

Gazete

The Salt Lake Herald, 22 Ağustos 1903

Araştırma-Tetkik Eserler

Adanır, Fikret, *Makedonya Sorunu*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2001.

Ahbab, Yakup, "Amerikan ve İngiliz Basınında İkinden İsyanı (1903)", *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (2015 1/1), ss. 119-151.

Ak, Mehmet, "Makedonya'da Eşkiyalık ve Bulgar Asi Çakalarof", *Mediterranean Journal of Humanities*, (I/1, 2011), ss. 13-31.

Altıntaş, Ahmet, "Makedonya Sorunu ve Çete Faaliyetleri", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (Aralık 2005), C. 7, S. 2, ss. 69-91.

Armaoğlu, Fahir, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, Alkım Yayınları, İstanbul, 2006.

Aydemir, Şevket Süreyya, *Makedonya'dan Ortaasya'ya Enver Paşa (1860-1908)*, C. I, 9. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2009.

Aydın, Mahir, "Arşiv Belgeleriyle Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri", Ed. Halil İnalçık, Nejat Göyünç, Heath W. Lowry, *Osmanlı Araştırmaları IX*, İstanbul, 1989, ss. 209-234.

Aydın, Mahir, "Makedonya Meselesi ve Amerikalı Rahibenin Kaçırılması", *Osmanlı Araştırmaları XVIII*, İstanbul, 1998, ss. 239-257.

Aydın, Mithat, "Bükreş'te Komitacılık Faaliyetleri (1860-1916)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XV/30 (2015 Bahar), ss. 5-52.

Bakırcılar, Nimet Ayşe, "Makedonya Sorunu Hakkında Bir Risale: Makedonya Mes'elesi ve Balkan Harb-i Ahiri", *History Studies*, Volume 3/1, 2011, ss. 15-43.

Bayraktar, Kaya, "Makedonya ve Avrupa Müdahalesi (1902-1905)", *Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (Bahar 2014), S. 69, 2014, ss. 1-28.

- Beydilli, Kemal, "II. Abdülhamid Devrinde Makedonya Meselesine Dair", Ed. Halil İnalçık, Nejat Göyünç, Heath W. Lowry, *Osmanlı Araştırmaları IX*, İstanbul, 1989, ss. 77-99.
- Birecikli, İhsan Burak, "Bir Bulgar Komitesinin I. Balkan Savaşı'ndan Önceki Provakasyonu: Koçana Pazarına Bombalı Saldırı", *Yeni Türkiye Dergisi, Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı-III*, Yıl 21, S. 68, (Mart-Haziran 2015), ss. 3354-3381.
- Birecikli, İhsan Burak, "İştib Vukûâtı 1911: Bulgar Çetecilerin Çarşı Camii'ne Bombalı Saldırısı", *Balkan Savaşları'nın Yüzüncü Yılında Uluslararası Balkan Sempozyumu*, (5-7 Ekim 2012), SDÜ. vd., Isparta, 2013, ss. 229-251.
- Bodur, Ozan Arif, "Osmanlı'nın Son Yüzyılında Terör Örgütleri ve Eylemleri 1", *21. Yüzyıl Dergisi*, (Şubat 10), S. 14, ss. 53-69.
- Boray, Ferit Erden, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İsyandar*, Kamer Yayınları, İstanbul, 2013.
- Hacısalihioğlu, Mehmet, *Jön Türkler ve Makedonya Sorunu (1890-1918)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2008.
- İnalçık, Halil, *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, Eren Yayınları, İstanbul, 1992.
- İrtem, Süleyman Kani, *Osmanlı Devleti'nin Makedonya Meselesi Balkanlar'ın Kördüğümü*, Temel Yayınları, İstanbul, 1999.
- Jelavich, Barbara, *Balkan Tarihi: 18. ve 19. Yüzyıllar 1*, (Çev. İhsan Durdu, Gülçin Tunalı, Haşim Koç), 3.Baskı, Küre Yayınları, İstanbul, 2013.
- Jelavich, Barbara, *Balkan Tarihi: 20. Yüzyıl 2*, (Çev. Zehra Savan, Hatice Uğur), 2. Baskı, Küre Yayınları, İstanbul, 2009.
- Kamil, İbrahim, "Osmanlı-Rus Savaşı'ndan Abdülhamid Suikastı'na Ermeni-Bulgar İşbirliği ve Terörü (1877-1905)", *Yeni Türkiye Dergisi*, (Eylül-Aralık 2014), S. 60, ss. 1-31.
- Karaca, Taha Niyazi, *Büyük Oyun (İngiltere Başbakanı Gladstone'un Osmanlı'yı Yıkma Planı)*, 2. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2011.
- Karal, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi, Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, C. 8, 6. Baskı, TTK. Yayınları, Ankara, 2007.
- Karatay, Osman, "Orta Çağ'da Makedonya: Bir Siyasi Coğrafya'nın Süreklilik Öyküsü", *Dünden Bugüne Makedonya Sorunu*, Murat Hatipoğlu, Asam. Yayınları, Ankara, 2002, ss. 1-26.

- Okur, Mehmet, “The Times Gazetesine Göre Makedonya Sorunu (1918-1945)”, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, (Kış 2012), S. 32, ss. 29-44.
- Özçelik, Selahattin, *Balkanlarda Kimlik Arayışı Bulgar Terör Örgütünün Anatomisi*, İlgı Yayınları, İstanbul, 2006.
- Parlatır, İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, 3. Baskı, Yargı Yayınları, Ankara, 2011.
- Sander, Oral, *Siyasi Tarih (İlkçağlardan 1918’e)*, 21.baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2011.
- Taşcan, Arzu, “Prens Ferdinand ve Ekzarh Yosif Arasındaki Bazı Mektuplaşmalarda Makedonya ve Komitalar”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, XIV (Kış 2012), ss. 235-248.
- Tokay, Gül, *Makedonya Sorunu, Jön Türk İhtilalinin Kökenleri (1903-1908)*, Afa Yayınları, İstanbul 1996.
- Tunaya, Tarık Zafer, *Türkiyede Siyasal Partiler İkinci Meşrutiyet Dönemi (1908-1918)*, C. 1, 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009.
- Uçarol, Rifat, *Siyasi Tarih (1789-2001)*, 6. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2006.
- Uzer, Tahsin, *Makedonya Eşkıyalık Tarihi ve Son Osmanlı Yönetimi*, 3. Baskı, TTK. Yayınları, Ankara, 1999.
- Yakut, Esra, “Osmanlı Hukukunda Bir Suç Olarak Eşkıyalık ve Cezalandırılması”, *Kebikeç Dergisi*, (2012), S. 33, ss. 21-34.
- Yarçı, Güler, “Osmanlı Diplomasisinde Makedonya Meselesi (1876-1913)”, *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, (Ocak 2013), C. 4, S. 1, ss. 76-114.

Tezler

- Kaya, Cansel, *Makedonya Sorunu'nun Tarihsel Gelişimi*, (Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2011.
- Özküçük, Fatma Gül, “*I. Meşrutiyet Dönemi Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri*”, (Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2011.
- Saatçi, Meltem Begüm, “*Makedonya Sorunu (1903-1913)*”, (Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Antalya, 2004.
- Tan, Hakan, “*Makedonya'da Bulgar Komite Faaliyetleri ve Boris Sarafof*”, (Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, 2013.

Yücel, Dilek, “*Osmanlı Arşiv Belgeleri ile Selanik Vilayetinde Komitacılık (1890-1913)*”, (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir, 2014.

ÖZGEÇMİŞ

1990 yılında Batman'da doğdum. İlk, orta ve lise eğitimimi aynı ilde tamamladıktan sonra 2009 yılında Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünü kazandım. 2013 yılında üniversiteyi bitirdim. 2013 yılında başladığım Batman ve Fırat Üniversiteleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortak protokol Tarih (Yakınçağ Tarihi) Anabilim Dalı tezli yüksek lisansımı 2016 yılında tamamladım.

